

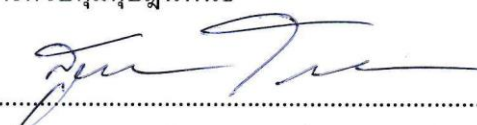
การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก เพื่อพัฒนาแผนการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

วรพรรณ สังขเวช

คุชณินพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาคุชณินบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
พฤศจิกายน 2562
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุณิพนธ์ ได้พิจารณา
คุณิพนธ์ของ วรพรรณ สังขเวช ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศลยะวัฒน์)

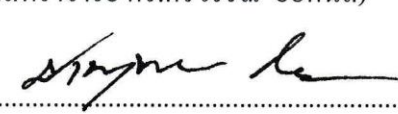

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีวรรณ ยอดนิล)

คณะกรรมการสอบคุณิพนธ์

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมพล สุวรรณกัญ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศลยะวัฒน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีวรรณ ยอดนิล)

..... กรรมการ
(ดร.ปานเพชร ร่มไทร)

คณะศึกษาศาสตร์ อนุมัติให้รับคุณิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สฎาฐู ชีระวิชิตระกุล)

วันที่ ๒๕ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๒

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศลยะวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.ศรีวรรณ ยอดนิล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ท่านทั้งสองให้ความกรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ และช่วยเหลือเป็นอย่างดี มาโดยตลอดในระยะเวลาของการดำเนินการวิจัยจนคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อันเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ และผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ในการลงพื้นที่ ที่ท่านได้ให้ความกรุณาและความอนุเคราะห์ การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย การให้ข้อมูล รวมทั้งการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการทำคุษฎีนิพนธ์ครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณคณะครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก โรงเรียนสตรีศรีบุญบุตรบำเพ็ญ และ โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้าทุกท่าน ที่สละเวลา และให้ความร่วมมือในการสอนและการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวสังเวช เนื่องคำมา และเพื่อน ๆ ที่เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นในการศึกษา ค้นคว้าการวิจัย ตลอดจนเพื่อน ๆ พี่น้องโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา เพื่อน ๆ สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยบูรพาทุกท่านที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยในการทำงานวิจัยครั้งนี้ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีมาโดยตลอด

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศเพื่อบูชาพระคุณบุพการีและบูรพาจารย์ที่ได้ให้การศึกษาอบรม สั่งสอน และวางพื้นฐานการศึกษาแก่ผู้วิจัย จนประสบความสำเร็จในการศึกษาและการดำเนินชีวิต

วรพรรณ สังขเวช

56810199: สาขาวิชา: การศึกษาและการพัฒนาสังคม; ปร.ด. (การศึกษาและการพัฒนาสังคม)

คำสำคัญ: แหล่งเรียนรู้ในชุมชน/ กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก/ กิจกรรมการเรียนรู้/

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

วรรณกรรม สังขเวช: การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก

เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

(THE UTILIZATION OF COMMUNITY LEARNING RESOURCES IN EASTERN

BANGKOK METROPOLITAN REGION TO DEVELOP THE LEARNING ACTIVITIES

PLAN OF THE LEARNING AREA OF SOCIAL STUDIES, RELIGION AND CULTURE)

คณะกรรมการควบคุมคุุณิพนธ์: สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์, ปร.ด., ศรีวรรณ ยอดนิล, Ph.D. 240 หน้า

ปี พ.ศ. 2562.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจและจัดทำรายการแหล่งเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก 2) พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสำรวจเอกสาร สื่อบนออนไลน์ สัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน และการสังเกตด้วยผู้วิจัย การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก จำนวน 30 คน โรงเรียนสตรีศรีบุรุษบาเพ็ญ จำนวน 30 คน และโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า 30 คน รวมทั้งสิ้น 90 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบบันทึกรายการเอกสารและสื่อออนไลน์แหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2) ตารางบันทึกแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 3) แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน 4) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน จำนวน 6 แผน และ 5) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า

1. เอกสารที่เกี่ยวกับสถานที่และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่รวบรวมได้มีจำนวน 54 เล่ม สื่อบนออนไลน์แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่รวบรวมได้มีจำนวน 19 รายการ ประเภทแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตหนองจอก พบว่า มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 2 แหล่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 1 แหล่ง และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง 14 แหล่ง รวมทั้งสิ้น 17 แหล่ง เขตมีนบุรี พบว่า มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 3 แหล่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 0 แหล่ง และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง 10 แหล่ง รวมทั้งสิ้น 13 แหล่ง เขตลาดกระบัง พบว่า มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 1 แหล่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็น

ธรรมชาติ 1 แหล่ง และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง 11 แหล่งรวมทั้งสิ้น 13 แหล่ง รวมทุกประเภท และทุกเขตมี 43 แหล่ง สารการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ใน 3 เขต ของกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก พบว่า มีแหล่งเรียนรู้จำแนกตามสาระการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) สาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม มี 17 แหล่ง
- 2) สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต มี 18 แหล่ง
- 3) สาระเศรษฐศาสตร์ มี 28 แหล่ง
- 4) สาระประวัติศาสตร์ มี 28 แหล่ง และ
- 5) สาระภูมิศาสตร์มี 13 แหล่ง รวมทั้งสิ้น 104 แหล่ง

2. การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จากการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ในเขตกรุงเทพมหานครในตอนี่ 1 จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านความรู้ทั่วไป) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านเศรษฐศาสตร์) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านประวัติศาสตร์) และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านภูมิศาสตร์) ผลการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผลการประเมิน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับคะแนน 4.0 แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ ในระดับดีเยี่ยม ทั้ง 6 แผน

56810199: MAJOR: EDUCATION AND SOCIAL DEVELOPMENT, Ph.D.

(EDUCATION AND SOCIAL DEVELOPMENT)

KEYWORDS: COMMUNITY LEARNING/ EASTERN BANGKOK METROPOLITAN
REGION/ LEARNING ACTIVITIES PLAN/ SOCIAL STUDIES, RELIGION
AND CULTURE

VORAPUN SUNGKHAWECH: THE UTILIZATION OF COMMUNITY
LEARNING RESOURCES IN EASTERN BANGKOK METROPOLITAN REGION TO
DEVELOP THE LEARNING ACTIVITIES PLAN OF THE LEARNING AREA OF SOCIAL
STUDIES, RELIGION AND CULTURE. ADVISORY COMMITTEE: SUWICHAI
KOSAIYAWAT, Ph.D., SRIWAN YODNIL, Ph.D. 240 P. 2019.

The purposes of this research were; 1) to survey and create a list of learning resources for the learning area of Social Studies, Religion and Culture at the lower secondary education level in the Eastern Bangkok Metropolitan Region, 2) to develop the learning activity plans of the learning area of Social Studies, Religion and Culture at the lower secondary education level by utilizing the community learning resources in the Eastern Bangkok Metropolitan Region. This research was the mixed methods approach: qualitative research designed by doing documentary survey, social media, interview with knowledgeable people. The quantitative research design was done by selecting the total of 90 target groups used in the research, they were 1) the 30 students in grade 9 from Mattayom Watnongchok School, 30 students from Satri Settabut Bampen School, and 30 students from Debsirinromklao School. The research instruments were, 1) the records for documents and social media of the community learning resources, 2) a recording table of the community learning resources, 3) the interview questions for interview with the knowledgeable people in the community, 4) the 6 community learning activity plans, and 5) an achievement test. The data analysis on qualitative research was a content analysis for documents and interviews with knowledgeable people in the community. The statistics used for data analysis on quantitative research was percentage. The results of the research indicated that;

1. There were 54 documents relating to places and learning resources in the community and there were 19 social media of community learning resources. The learning resources in the Nongchok community consisted of different types of 17 learning resources; 2 individual learning

resources, 1 natural learning resource, and 14 man-made learning resources. The results of the learning resources surveyed in Min Buri District consisted of the following types of 13 learning resources; 3 individual learning resources, 0 natural learning resources, and 10 man-made learning resources. The results of the learning resources surveyed in Lat Krabang District consisted of the following types of 13 learning resources; that was, 1 individual learning resources, 1 natural learning resources and 11 man-made learning resources. Each of subject area of Social Studies, Religion and Culture in 3 Eastern Community of Bangkok Metropolitan was found that; 1) there were 17 learning resources of Religion ,Moral and Ethics, 2) there were 18 learning resources of Civic duty, Culture and Ways of life, 3) there were 28 learning resources of Economics, 4) there were 28 learning resources of History, and 5) there were 18 learning resources of Geography. The total were 104 resources.

2. The development of the learning activity plans of the learning area of Social Studies, Religion and Culture based on surveying learning resources in Bangkok Metropolitan in part 1 consisted of 6 learning activity plans; the first learning plan as the community learning resource (General knowledge), the second learning plan was the community learning resource (Religion moral and ethics), the third learning plan was the community learning resource (Civic duty, culture and ways of life), the fourth learning plan was the community learning resource (Economics), the fifth learning plan was the community learning resource (History), and the sixth learning plan was the community learning resource (Geography). The outcomes of implementing the learning activity plans those used the community learning resources of the learning area of Social Studies, Religion and Culture according to the assessment of 6 learning activity plans indicated the score of 4.0 level. The results reflect that the learning activity plans were at an excellent level in all 6 learning activity plans.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....	17
แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน....	33
ข้อมูลกรุงเทพมหานคร.....	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
การสำรวจแหล่งเรียนรู้สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	51
การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	55

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	60
ตอนที่ 1 แหล่งเรียนรู้สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	60
ตอนที่ 2 การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	115
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	123
สรุปผลการวิจัย.....	123
อภิปรายผล.....	125
ข้อเสนอแนะ.....	128
บรรณานุกรม.....	130
ภาคผนวก.....	141
ภาคผนวก ก.....	142
ภาคผนวก ข.....	145
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	240

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เกณฑ์ในการประเมินผลสัมฤทธิ์.....	58
2	เอกสารและสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับสถานที่และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานคร.....	67
3	สื่อออนไลน์แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก.....	87
4	แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตหนองจอก มีนบุรีและลาดกระบัง จำแนกตามประเภท แหล่งเรียนรู้.....	94
5	แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตหนองจอก.....	95
6	แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตมีนบุรี.....	102
7	แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตลาดกระบัง.....	108
8	สรุปแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตหนองจอก มีนบุรี ลาดกระบัง จำแนกตามสาระ การเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	114
9	การใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับสถานศึกษาในชุมชน.....	116
10	ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านความรู้ ทั่วไป) ของโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า และ โรงเรียน สตรีศรีบุญตรบ้ำเพ็ญ.....	117
11	ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านศาสนา) ของโรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ้ำเพ็ญ และ โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า.....	117
12	ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านหน้าที่ พลเมือง) ของ โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า และ โรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ้ำเพ็ญ.....	118
13	ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านเศรษฐศาสตร์) ของ โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า และ โรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ้ำเพ็ญ.....	119
14	ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านประวัติศาสตร์) ของ โรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ้ำเพ็ญและ โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก.....	120
15	ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านภูมิศาสตร์) ของ โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า และ โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก.....	120
16	สรุปผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนจำแนกแผนการจัด การเรียนรู้.....	121

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	10
2 เอกสารและสิ่งพิมพ์จำแนกตามความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้.....	84
3 สื่อออนไลน์จำแนกตามความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้.....	93
4 แหล่งเรียนรู้ในเขตหนองจอกจำแนกตามความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้.....	101
5 แหล่งเรียนรู้ในเขตมีนบุรีจำแนกตามสาระการเรียนรู้.....	107
6 แหล่งเรียนรู้ในเขตลาดกระบังจำแนกตามสาระการเรียนรู้.....	113

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน เพื่อให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า ให้รู้เท่าทันต่อสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยีและสารสนเทศ การศึกษาจึงไม่ควรหยุดอยู่เพียงภายในห้องเรียนเท่านั้น หากแต่ต้องมีลักษณะของการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในทุกที่ ทุกเวลา นอกเหนือไปจากการได้รับข้อมูลความรู้จากครูผู้สอนผู้เรียนยังจะต้องได้รับความรู้และเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ อันได้แก่ สถานที่สำคัญในชุมชนห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนพฤกษศาสตร์ เพื่อสร้างผู้เรียนที่มีความรู้รอบนอกเหนือจากตำรา รู้เท่าทันโลก รู้จักชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ว่ามีอะไรเกิดขึ้นและส่งผลต่อวิถีชีวิตของเขาอย่างไร

ในอดีตได้มีความพยายามที่จะทำให้ผู้เรียนรู้เท่าทันสภาวะการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การสอนโดยใช้ข้อมูลข่าวสารเป็นฐาน การใช้ปัญหาเป็นฐาน แต่ความพยายามนั้นก็ยังไม่ได้ผลเต็มที่ ทางออกของปัญหานี้ คือ การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสสิ่งที่เป็นรูปธรรม มากกว่าจินตนาการตามคำสอนของครูในห้องเรียน โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของแต่ละคน (อ้อมใจ วงษ์มณฑา, 2548) ดังกระแสพระราชดำริสตอนหนึ่งในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในพิธีเปิดการสัมมนา เรื่อง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม หัวข้อแนวทางการอนุรักษ์เชิงบูรณาการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จัดโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 ความว่า

“...ความเจริญก้าวหน้าที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านมีผลกระทบให้วิถีชีวิตดั้งเดิมของคน และสภาพแวดล้อมของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ชุมชนที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตตามแบบอย่างที่มีมาแต่เดิม ในปัจจุบันแทบไม่มีเหลือให้ชนรุ่นหลังได้สัมผัสความงามของวัฒนธรรมที่ตกทอดมาแต่อดีต ชุมชนเหล่านี้เป็นตัวอย่างที่ดีของคำว่าความพอเพียง คนในชุมชนพึ่งพาอาศัยกันได้ และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีขนบประเพณีอันดีงาม ภูมิปัญญาชาญฉลาด ชุมชนลักษณะนี้มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและจิตใจ เป็นประโยชน์ด้านการศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ ปัจจุบันมิให้เห็นเพียงไม่กี่แห่ง หากไม่ช่วยกันอนุรักษ์ไว้ก็จะสูญสลายไปอย่างน่าเสียดาย...” จากกระแสพระราชดำริ

ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สะทอนให้เห็นความสำคัญของชุมชน ความเจริญก้าวหน้ากำลังทำให้ชุมชนนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงแทบไม่เหลือสภาพสังคมและวัฒนธรรมเดิมให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเสียดาย และหากรักษาไว้ก็จะเป็นประโยชน์ด้านการศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ

พัชรินทร์ คุชานบาล (2554) เนตรชนก จันทรสว่าง และคณะ (2552) กล่าวได้ว่าสาระสำคัญหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ การเปลี่ยนแปลงจากการเรียนการสอนที่เน้นท่องจำ และการทำคำสั่งของครูให้ผู้รู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งเน้นให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงไม่ได้จำกัดเฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังคงขยายออกไปตามพิพิธภัณฑสถาน บ้านทางศาสนา แม้แต่สวนพฤกษศาสตร์โดยรอบ หรือการใช้ป่าธรรมชาติเป็นแหล่งเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและในโรงเรียนแต่ละแห่งนั้นมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้สอนสามารถเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระของแต่ละสาระการเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับถวัลย์ มาศจรัส (2553) ที่กล่าวอ้างถึง มาตรา 25 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ ตลอดจนแหล่งข้อมูลและแหล่งเรียนรู้อื่นให้มีแหล่งเรียนรู้เพียงพอ มีประสิทธิภาพและมีการบริหารจัดการในการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพดี

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ นั้น สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” (Moderate class more knowledge) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มดำเนินการวางแนวทางการบริหารจัดการเวลาเรียนตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” (Moderate class more knowledge) ว่ามีเรื่องหลักที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้โครงการมีความสมบูรณ์ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งได้จำแนกจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive domain) หรือสมองที่จะต้องฝึกให้เด็กรู้จักคิดตามหลักการการพัฒนาสมองของเด็กแต่ละช่วงวัย 2) ด้านเจตพิสัย (Affective domain) หรือหัวใจที่จะต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ความมีวินัย ความเป็นชาติไทย รักสถาบันพระมหากษัตริย์ รู้จักสิทธิและหน้าที่ฝึกให้มีทัศนคติที่ถูกต้อง 3) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor domain) หรือมือก็คือการฝึกให้มีทักษะจากการปฏิบัติโดยมีรูปแบบ/วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมนอกห้องเรียนแบ่งเป็น 3 หมวด คือ

1. สร้างเสริมสมรรถนะและการเรียนรู้ ซึ่งมีกลุ่มกิจกรรมพัฒนาด้านการสื่อสารการคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ อาทิ กิจกรรมสนุกกับภาษาไทย หุ่นยนต์วิเศษ กลคณิตศาสตร์เที่ยวไกลไร้พรมแดน นิทานหรรษา เป็นต้น

2. สร้างเสริมคุณลักษณะและค่านิยม ซึ่งมีกลุ่มกิจกรรมปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึก การทำประโยชน์ต่อสังคมปลูกฝังความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ปลูกฝังและสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทย อาทิ กิจกรรมมือปราบขยะ ตามรอยพ่อ ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาดผู้บำเพ็ญประโยชน์ ภูมิใจในบ้านเกิด สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น รักไทย รักถิ่น เป็นต้น

3. สร้างเสริมทักษะการทำงาน การดำรงชีพ และทักษะชีวิตซึ่งมีกลุ่มกิจกรรมตอบสนอง ความสนใจ ความถนัดและความต้องการของผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคลฝึกการทำงาน ทักษะทางอาชีพ และอยู่อย่างพอเพียงพัฒนาความสามารถด้านการใช้ทักษะชีวิตสร้างเสริมสมรรถนะ ทางกาย อาทิ กิจกรรมร้องได้ร้องดี ชีวิตมีสุข ร้อยลูกปัด คู่ Buddy ฟีรหส์วันกีฬาครอบครัว เป็นต้น จากนั้นโยบยลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ดังกล่าวจะพบว่ากระทรวงศึกษาธิการเห็นถึงความสำคัญ ในการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนและการเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมสมรรถนะและการเรียนรู้ คุณลักษณะและค่านิยมทักษะการทำงาน การดำรงชีพ และทักษะชีวิต หากพิจารณากิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ เช่น ภูมิใจในบ้านเกิด สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น รักไทย รักถิ่น เป็นต้น เป็นการเน้นให้เห็นคุณค่าของท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จึงเป็นการตอบโจทย์ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ (Moderate class more knowledge)” ของรัฐบาลได้เป็นอย่างดี

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้าง ให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม มีทักษะที่ดีในการดำรงชีวิต มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม รู้จักคิด วิเคราะห์ แยกแยะ รู้จักการทำงานเป็นทีม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับตัวผู้เรียนนับตั้งแต่เกิดไปจนตาย ให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาหลักสำคัญ ๆ ในสาขาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา และสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามขอบเขตที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละ ระดับชั้น โดยการจัดการเรียนการสอนในลักษณะการบูรณาการหรือสหวิทยา (จันทร์ คุปตะวาทีน, 2550)

ดังนั้น คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึง ระดับมัธยมศึกษา และให้ความสำคัญว่าเป็นวิชาที่นักเรียนทุกคนต้องได้เรียนในทุกภาคเรียน

ครูผู้สอนต้องเลือกเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายมาใช้ ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2551) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนไว้หลายวิธี ได้แก่ การสอนแบบบรรยาย การสอนแบบสาธิต การสอนแบบทดลอง การสอนแบบโครงงาน การสอนแบบสืบสวน การสอนแบบรายบุคคล การสอนแบบจุลภาค การจัดศึกษานอกสถานที่ การสอนแบบทีม การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ทำให้นักเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ได้ รู้จักแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง มีวินัยในตนเอง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังที่ วิจิตร ศรีสอ้าน (2561) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียน เก่ง ดี มีสุข และจากที่ สุปรียา ศิริพัฒนกุลขจร (2552) เสนอความเห็นว่ ภาวะในโลกปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงวิธีคิด จำเป็นต้องให้สอดคล้องและสมดุลกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่นับวันจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงมากขึ้นการเรียนรู้ในศตวรรษใหม่ต้องเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ด้วยการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายจากความรู้ (Knowledge) ไปสู่ทักษะ (Skill or practices) นอกจากนี้ คำว่า Teacher (ครู) จะถูกให้ความหมายหรือคำจำกัดใหม่ด้วยการเปลี่ยนมาเป็น Facilitator โดยระบุหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Coach) หรือผู้ชี้แนะ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาหรือการเรียนรู้ที่มีผู้สอนเป็นหลัก ไปเป็นผู้เรียนเป็นหลัก ดังนั้นการเรียนรู้จึงจะต้องเรียนให้นอกเหนือไปจากเนื้อหา หลายส่วนก็ไม่จำเป็นต้องสอนผู้เรียน กล่าวคือการเรียนรู้จะเป็น Teach less และ Learn more ซึ่งสอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2555) ที่กล่าวถึงการศึกษาไทยไว้ สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาไทยควรมีเป้าหมายเพื่อชีวิตที่ดี เกิดเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้สอนจึงต้องยึดหลักสอนน้อย เรียนมาก ต้องออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนสนุก และเกิดทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (21st Century skills) การเรียนแบบลงมือทำจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากภายในใจและสมองของตนเอง การเรียนรู้แบบนี้ เรียกว่า PBL (Project-based learning) สารวิชาที่มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมี ชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สารวิชาควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของผู้เรียนโดยผู้สอนช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้

การจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้เพื่อสนองต่อการศึกษาศาสนาเพื่อศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น เน้นเรื่องความคิด ความเชื่อ หรือการบูรณาการเข้ากับวิถีการดำรงชีวิต อันจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรัก ความภูมิใจในตนเองและชุมชนของตน

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า สาระการเรียนรู้ในกลุ่มสาระนี้มีเนื้อหาและผู้สอนไม่แบ่งระดับ

ความยากง่ายของเนื้อหา จึงทำให้เนื้อหาที่มีความซ้ำซ้อน จึงทำให้ในบางครั้งครูผู้สอนต้องประสบปัญหาในการสอนไม่ทันเวลา เน้นที่เนื้อหามากกว่าการมุ่งเน้นให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ และทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสนใจและความกระตือรือร้นในการเรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อในการพัฒนาการเรียนการสอนจึงเป็นแนวทางที่ดีในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในการจัดการเรียนการสอนของครูจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนที่ดีในการจัดกิจกรรม และมีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลายให้เหมาะสมและบรรลุตามที่หลักสูตรกำหนด ในอดีตที่ผ่านมายังพบว่าการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่ใช้กันอยู่ส่วนใหญ่มีการใช้เพียงหนังสือแบบเรียนและแบบฝึกหัดเท่านั้น จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะพัฒนาการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมอย่างมากมาเพื่อเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีความรู้มีความสุขในการเรียนรู้และเสริมสร้างให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในชุมชนของตน (ไกรยง ทีวีพิพ, 2552)

กรุงเทพมหานครหรือบางกอกมีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ในฐานะของการเป็นเมืองที่ดูแลเส้นทางเข้าออกทางทะเล และการติดต่อกับอาณาจักรรอบ ๆ เมื่อมีการย้ายราชธานีมาตั้งในบริเวณบางกอก ในสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ บางกอกยังคงมีความสำคัญในการเป็นด่านขนอนสำหรับเก็บภาษีปากเรือ และยังอยู่ในฐานะของราชธานีอันเป็นศูนย์กลางการปกครอง และศูนย์กลางการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของประเทศในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ ในปัจจุบันกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย มีประวัติความเป็นมาหลายร้อยปี มีการสั่งสมวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าอย่างหลากหลาย มีทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นแหล่งที่มีสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ ประเพณีและวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยี และความเจริญในทุก ๆ ด้าน มีสภาพที่หลากหลายในเชิงวิชาการ เหมาะอย่างยิ่งในการที่จะศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ อีกทั้งมีความสำคัญในฐานะแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ยังมีลมหายใจ

นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครยังเป็นศูนย์กลางของความหลากหลายในทุก ๆ ด้าน ดังข้อมูลจากหนังสือสรุปผลการสัมมนา ด้านผังเมืองและการใช้ที่ดิน และด้านการจราจร การขนส่ง และสาธารณูปโภคของกรุงเทพมหานคร นโยบายการพัฒนากรุงเทพมหานคร บรรยายโดยนางบรรณโสภณัฐ เมฆวิชัย รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (2542) ดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ กรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาจนเป็นฐานเศรษฐกิจหลักของประเทศ ทั้งการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ตลอดจนการติดต่อกับนานาชาติมาโดยตลอด จนพัฒนาเป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจและการค้า

การบริการ จัดลำดับให้เป็นมหานครที่มีขนาดใหญ่อันดับที่ 15 ของโลก อีกทั้งยังเป็น ศูนย์กลางทางการเงินนานาชาติที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้ กรุงเทพมหานคร มีบทบาทหรือสัดส่วนในการผลิตถึงร้อยละ 51 ของผลผลิตรวมของประเทศและ ในอนาคตจะเป็นศูนย์กลาง การส่งเสริมเศรษฐกิจการค้าของประเทศ ให้สามารถเปิดเข้าสู่ระบบ เศรษฐกิจนานาชาติ ในด้านสังคม กรุงเทพมหานคร มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางสังคม มีสาธารณูปโภคต่าง ๆ อย่างครบสมบูรณ์ การเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมและการค้า การบริการของกรุงเทพฯ นำมาซึ่งปัญหาการปรับตัวของแรงงานอพยพ โดยแรงงานที่อพยพเข้ามาทำงานทำในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ได้สร้างปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและชุมชนแออัด มีผู้อาศัยในแหล่งแออัดประมาณ 2 ล้านคน รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพชีวิต จึงจำเป็นต้องมีมาตรการช่วยเหลือ ด้านการจัดหาที่อยู่อาศัย การเพิ่มพูนทักษะความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ ตลอดจน การขยายบริการพื้นฐานทางสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนยากจนในเขตเมืองให้ดีขึ้น ข้างต้นและเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน ควรมีการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ของกรุงเทพมหานครมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้เหล่านั้นจะช่วย สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจ อีกทั้งยังสร้างสำนึกให้นักเรียน เห็นคุณค่าและรักในถิ่นฐานของตนเอง

วรภรณ นาคคง (2557) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร พบว่า กรุงเทพมหานครมีนโยบายและโครงการที่จะนำแหล่งเรียนรู้มาใช้เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ แต่มีข้อสังเกตว่าชุมชนไม่ค่อยมีความเข้าใจในยุทธศาสตร์การใช้แหล่งเรียนรู้ของกรุงเทพมหานคร กิจกรรมก็ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และในระดับโรงเรียนพบว่ายังขาดความพร้อม ในการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 แผนการศึกษานี้เป็นการวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศในการพัฒนา ศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยทุกช่วงวัยให้เต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง การเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 หนึ่งในโครงการเร่งด่วนที่ถูกระบุ ในแผนการศึกษาชาตินี้ คือ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้มีการส่งเสริมและการสนับสนุนใน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ซึ่งโครงการดังกล่าวจัดทำขึ้นเพื่อสร้าง คนไทยให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 และการสร้างให้เกิดพัฒนา อย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2579 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า แหล่งเรียนรู้เป็นสิ่งมีความสำคัญ ที่จะช่วยในการพัฒนาการศึกษาไทยสู่เป้าหมาย

ด้วยสาเหตุดังกล่าว ผู้ศึกษาในฐานะครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจึงเห็นความจำเป็นที่จะศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นเป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ พัฒนาการจัดการเรียนการสอน ทั้งเพิ่มและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้ก้าวสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ และเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และในการนี้ยังเห็นถึงความสำคัญในการใช้แหล่งเรียนรู้ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นมหานครที่มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร อย่างเขตหนองจอก เขตมีนบุรีและเขตลาดกระบังที่มีลักษณะเฉพาะตัว คือ ความเป็นเมืองชนบทในเขตกรุงเทพมหานครหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นบ้านนอกของกรุงเทพฯ จากการสำรวจพื้นที่ใน 3 เขต ดังกล่าวยังคงพบสภาพของชุมชนที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตแบบเดิม ๆ เช่น มีสภาพเป็นสังคมเกษตร มีไร่นา มีการเลี้ยงสัตว์ ทำประมงน้ำจืด ยังคงใช้เส้นทางน้ำในการคมนาคมขนส่ง มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับแม่น้ำลำคลอง ผูกพันกับชุมชนและศาสนสถานในชุมชน

พื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกยังมีความสำคัญในฐานะของการเป็นพื้นที่เชื่อมต่อที่สำคัญกับจังหวัดในภาคตะวันออกอย่าง จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง และจันทบุรี และมีสัมพันธ์กับโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกหรือ EEC (Eastern economic corridor) ซึ่งเป็นโครงการใหญ่ที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อทุกอย่างดำเนินไปตามแผนงาน จะก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกทางเศรษฐกิจและอาจทำให้ประเทศไทยอยู่ในฐานะหนึ่งศูนย์กลางธุรกิจสำคัญแห่งเอเชีย ภูมิภาคเอเชีย เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญทางเศรษฐกิจ เพราะเชื่อมต่อกับจีน อินเดีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไปจนถึงเกาหลี และญี่ปุ่น ประชากรรวมกันมากกว่า 3.5 พันล้านคน หรือเรียกกว่ารวมคนครึ่งโลกเอาไว้ที่นี่ ก่อเกิด GDP เป็นสัดส่วนกว่า 32% ของทั้งโลก และนับว่าโชคดียิ่งที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ตั้งอยู่ในตำแหน่งสำคัญทางเศรษฐกิจแห่งนี้อาณาเขตตอนกลางและตอนใต้ติดทะเลส่วนตอนบนเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านและผ่านไปยังจีนแผ่นดินใหญ่ได้อีกด้วย (โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก)

จากที่กล่าวมาพื้นที่ดังกล่าวมีความเหมาะสมในฐานะแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและยังนำมาใช้ประกอบบทเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และบรรลุตามมาตรฐานและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามที่ตั้งไว้ ในการนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งตามหลักจิตวิทยา พบว่า วัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อยู่ในช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ มีความอยากรู้อยากเห็น ทำให้เหมาะกับการศึกษาหาข้อมูลจากแหล่งเรียนต่าง ๆ มีความสนใจการเรียนรู้นอกห้องเรียน และมีความสามารถในการดูแล

ตนเองได้ดี (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2549) จึงเป็นประโยชน์อย่างสมบูรณ์ในการทำการศึกษาเพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นดังกล่าว อีกทั้งยังเป็นการสร้างความภาคภูมิใจในชุมชน รักในถิ่นที่อยู่ของตน และสืบสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจและจัดทำรายการแหล่งเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก
2. เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานคร ฝั่งตะวันออก

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ได้ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ของกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกที่สอดคล้องกับ มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. ได้แผนกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็น ส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
3. เป็นข้อมูลสำหรับสถานศึกษาในการนำไปจัดทำเป็นสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นหรือ สาระแทรกในหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่ง เรียนรู้ และสื่อในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูและผู้เรียน ส่งผลต่อความรัก ความหวงแหน ความภูมิใจในท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. เรื่องราวของแหล่งเรียนรู้เป็นการรวบรวม ค้นคว้า ศึกษา จากเอกสารสิ่งพิมพ์และสื่อ ออนไลน์ ที่ตีพิมพ์ข้อมูล เรื่องราวเกี่ยวกับสภาพที่ตั้ง ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก
2. ประเภทของแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ การจัดแบ่งประเภทออกเป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล แหล่งเรียนรู้

ที่เป็นธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง ตามการแบ่งประเภทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2542)

3. พัฒนาแผนกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการสำรวจและจัดทำรายการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน คือ พื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก ได้แก่ เขตหนองจอก เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้แผนกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในพื้นที่ 3 เขต เลือก เขตละ 1 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 ห้องโดยเลือกแบบเจาะจง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก เขตหนองจอก โรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ่าเพ็ญ เขตมีนบุรี และโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า เขตลาดกระบัง

นิยามศัพท์เฉพาะ

แหล่งเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง องค์ความรู้จากทุกสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งสามารถนำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้ ประกอบด้วย แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น

แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล หมายถึง มนุษย์ที่มีองค์ความรู้ในด้านต่าง เป็นผู้เชี่ยวชาญ มีความรู้ความสามารถ ซึ่งสามารถนำความรู้จากบุคคลดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน

แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน อาทิ ป่าไม้ แม่น้ำ ดิน หิน แร่ เป็นต้น

แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง หมายถึง สถานที่หรือวัตถุต่าง ๆ ที่เกิดจากการสร้างสรรค์โดยมนุษย์ ที่มีคุณค่าประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ บ้านเรือน หน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชน เป็นต้น ซึ่งเป็นประโยชน์ในการนำมาเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง แนวทางหรือโครงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนของโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก โรงเรียนสตรีศรีอยุธยา และ โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่วมเกล้า

กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก หมายถึง พื้นที่ของกรุงเทพมหานครที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก ประกอบด้วย เขตหนองจอก เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิดเรื่องแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จากเอกสารตลอดจนงานวิจัยที่ได้จากการค้นคว้าสามารถกำหนดกรอบหลักการและแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ โดยเขียนเป็นแผนภูมิกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมและแนวคิดจากเอกสาร สื่ออินเทอร์เน็ต และศึกษา
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก เพื่อพัฒนา
แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
มีรายละเอียดดังหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
4. แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้
5. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน
6. ข้อมูลกรุงเทพมหานคร
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัด
การศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้
และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้น ครู ผู้สอน และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาท
จากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหา
ความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้
สร้างสรรค์ความรู้ของตน การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝัง
ด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ
แล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจ
ตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
เนื่องจากประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในโลกกำลังประสบปัญหาด้านสังคมเป็นอย่างมาก
โดยเฉพาะเรื่องของความขัดแย้งทางความคิดและการกระทำของตัวบุคคล องค์กร และสังคม ฉะนั้น
สถานศึกษาจะต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ หาทงแก้ไข โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับ
ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นกรณีพิเศษด้วย การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและ

วิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ควรใช้ รูปแบบ/ วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายาม นำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหา และกระบวนการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการ เป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่ม สาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจัดได้หลาย ลักษณะ ดังนี้

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ครู ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระ การเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่อง สิ่งแวดล้อม น้ำ เป็นต้น ครู ผู้สอน สามารถ เชื่อมโยงสาระ และกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระ ต่าง ๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและ กระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีครู ผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียนการสอน โดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ครู ผู้สอนคน หนึ่งสอนวิทยาศาสตร์ เรื่องเงา ครูผู้สอนอีกคนอาจ สอนคณิตศาสตร์ เรื่องการวัดระยะทางโดย การวัดเงา คิดคำนวณในเรื่องเงาในช่วงเวลาต่าง ๆ จัดทำกราฟของเงา ในระยะต่าง ๆ หรืออีกคนหนึ่ง อาจให้ผู้เรียนรู้ศิลปะเรื่องเทคนิคการวาดรูปที่มีเงา

3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้นำเนื้อหาจากหลายกลุ่ม สาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชาหรือ กลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่อง ครู ผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่อง วัน สิ่งแวดล้อมของชาติ ครู ผู้สอนภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษา คำศัพท์เกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อม ผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนสังคมศึกษาให้ผู้เรียน ค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และครู ผู้สอนสุขศึกษาอาจจัดให้จัดทำกิจกรรม เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

4. การบูรณาการแบบโครงการ ครู ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการ เป็นโครงการ โดยผู้เรียนและครู ผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการเรียนรู้

ต่อเนื่องกันได้หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่าง ๆ ที่ครู ผู้สอนเคยสอนแยกกัน นั้นมารวมเป็นเรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะของการสอนเป็นทีม เรียนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ครู ผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรม เข้าค่ายดนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น

สรุปความจากข้อมูลข้างต้นได้ว่า การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียน มีความสำคัญที่สุด ครูมีหน้าที่ในการผลักดันให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และมีคุณธรรมโดยใช้ การเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมาย และกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมี จิตความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก พร้อมกันนี้ได้ปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษา ได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการ ของท้องถิ่นและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร

วิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนา ผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาค้นคว้าประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรม บนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ

3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้

5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นฟังประสงค์เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์ และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยน

ข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้องตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย

8. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

กล่าวโดยสรุป กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีจิตความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา ต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) กล่าวถึงกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมว่าประกอบด้วย สาระการเรียนรู้ 5 สาระการเรียนรู้ คือ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ดังรายละเอียดมาตรฐานการเรียนรู้แยกตามสาระการเรียนรู้ ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนัก และปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลก อย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การจัดการเรียนการสอน การเรียนการสอนเป็นกระบวนการวางแผนเพื่อจัดสถานการณ์ ให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในการเรียนการสอนจะมีองค์ประกอบหลัก 3 อย่าง คือ วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2544) กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนการสอนการเรียนรู้ของกลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนที่มีความหมายโดยเน้นแนวคิดที่สำคัญ ๆ ที่ผู้เรียนสามารถ นำไปใช้ทั้งในและนอกโรงเรียนได้ เป็นแนวคิดความรู้ที่คงทน ยั่งยืนมากกว่าที่จะศึกษาในสิ่งที่เป็น เนื้อหาข้อเท็จจริง ด้วยการจัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อผู้เรียนและด้วยการประเมินผลที่ทำให้ ผู้เรียนต้องใส่ใจในสิ่งที่เรียน

2. จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการ โดยบูรณาการตั้งแต่หลักสูตร หัวข้อที่จะเรียน เชื่อมโยงเหตุการณ์พัฒนาการต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกิดขึ้นในโลกเข้าด้วยกัน บูรณาการ ความรู้ ทักษะค่านิยมและจริยธรรม ลงสู่การปฏิบัติจริงด้วยการใช้แหล่งความรู้ สื่อและเทคโนโลยี ต่าง ๆ และสัมพันธ์กับวิชาการต่าง ๆ

3. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา ค่านิยม จริยธรรม จัดหัวข้อหน่วยการเรียนรู้ ที่สะท้อน ค่านิยม จริยธรรม ปทัสถานในสังคม การนำไปใช้จริงในการดำเนินชีวิตช่วยผู้เรียนให้ได้ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ยอมรับและเข้าใจในความคิดเห็นที่แตกต่างไป จากตน และรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

4. จัดการเรียนการสอนที่ทำทลาย คาคอวังให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ทั้งในส่วน ตนและการเป็นสมาชิกกลุ่ม ให้ผู้เรียนใช้วิธีการสืบเสาะ จัดการกับการเรียนรู้ของตนเองใส่ใจ และเคารพในความคิดของผู้เรียน

5. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดตัดสินใจสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง จัดการตัวเองได้ มีวินัยในตนเอง ทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต เน้นการจัดกิจกรรมที่เป็นจริง เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ ความสามารถไปใช้ในชีวิตจริง

กระทรวงศึกษาธิการ (2544) กล่าวถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมว่า ผู้สอนจะต้องใช้วิธีการที่หลากหลายผสมผสานกันเหมือนกับการสอนอื่น ๆ เพราะเหตุว่าไม่มีการสอนวิธีใดวิธีหนึ่งที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว การสอนที่ดี คือ การสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ ดังนั้น การสอนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ ด้วยการสอนแบบบูรณาการและการสอนแบบแยก รายวิชาควรจัดเป็นรายวิชา เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสดูแลในสิ่งที่ตนเองสนใจ และนอกจากนี้ยังได้ กล่าวถึงลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีควรมีการบูรณาการในเรื่องเนื้อหาและมีสาระที่น่าสนใจเป็นรูปธรรมที่แสดงออกได้และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ได้แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ ควบคู่ไป ดังนั้น การสอนแบบบูรณาการ คือ การจัดหน่วยการเรียนการสอนที่มีลักษณะของการผสมผสานประสบการณ์เรียนรู้และเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ได้แก่ วิชาภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ศาสนา ศิลปกรรม และจริยธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 5 สาระ คือ ศาสนา ศิลปกรรมจริยธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาข้อมูลรอบตัว เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและพัฒนาการอยู่ร่วมกันเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศและของโลก

การสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะต้องฝึกให้นักเรียน รู้จักคิดวิเคราะห์ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เป็นการปลูกฝังให้นักเรียนตระหนักถึงเหตุและผลที่จะเกิดจากข้อมูลที่มีเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาปัจจุบันหรือแนวโน้มที่จะเป็นไปในอนาคตเพื่อปรับตัวเตรียมตัวได้ถูกต้องเหมาะสม การคิดวิเคราะห์ทางสังคมเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องรู้จักหาข้อมูลที่น่าเชื่อถือจากหลาย ๆ แหล่งข้อมูลเพื่อนำมาประมวลผลในการคิดวิเคราะห์ให้ตรงหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริงที่เป็นหรือน่าจะเป็นและนำไปปฏิบัติหรือใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งการคิดวิเคราะห์นี้จะต่างไปจากวิทยาศาสตร์มีสูตรที่มีความเป็นเหตุเป็นผลสามารถพิสูจน์ได้ตรงไปตรงมา

ทศนา เขมมณี (2551) นำเสนอการสอนที่ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ไว้ 14 วิธี ได้แก่

1. การสอนแบบใช้กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นการเรียนจากเหตุการณ์สมมุติจากความเป็นจริงและตอบประเด็นคำถามจากเรื่อง และนำมาอภิปรายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ข้อดี คือ นักเรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้นฝึกการคิดวิเคราะห์ และการรู้จักการแก้ปัญหา
2. การสอนแบบบทบาทสมมุติ (Role playing) เป็นการเรียนนักเรียนจะต้องสวมบทบาทตามสถานการณ์และแสดงออกตามความคิดที่พบมาเป็นข้อมูล ข้อดี คือ นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและเกิดความเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้อื่น
3. การสอนแบบบรรยาย (Lecture) คือ ครูจะเป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระโดยการพูดอธิบาย บอกเล่าสิ่งที่ต้องการสอนแก่นักเรียน การบรรยายที่ดี ครูต้องเตรียมการศึกษาเนื้อหาข้อมูลที่จะบรรยายให้เข้าใจ ข้อดีของการสอนแบบบรรยาย คือ เป็นวิธีการสอนที่ถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้มาก ข้อจำกัด คือ นักเรียนมีบทบาทน้อย อาจทำให้ขาดความสนใจฟัง
4. การสอนแบบใช้เกม (Game) เป็นการจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นเกมที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และวัตถุประสงค์ ข้อดี คือ นักเรียนมีความสนุกสนานและเกิดการเรียนรู้จากการเล่น
5. การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ (Learning center) เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยครูจะเตรียมศูนย์การเรียนรู้ทั้งเนื้อหา สื่อการเรียนรู้และคอยให้คำปรึกษาแนะนำ
6. การสอนแบบอภิปราย (Discussion) เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปผลการอภิปรายร่วมกัน ข้อดี คือ ช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรม ข้อจำกัด คือ ใช้เวลามาก และต้องใช้สถานที่ในการอภิปรายให้มีบริเวณกว้างเพื่อไม่ให้เสียงรบกวนกัน
7. การสอนโดยใช้การทดลอง (Experiment) คือ การสอนที่นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยให้นักเรียนเป็นผู้กำหนดปัญหาและสมมุติฐานการทดลอง และลงมือทดลองปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนด ข้อดี คือ นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมมาก ข้อจำกัด คือ มีค่าใช้จ่ายสูง เช่น การเตรียมอุปกรณ์การทดลอง
8. การสอนแบบทัศนศึกษา (Field trip) เป็นการเรียนรู้ที่นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงเรียนรู้จากสถานที่จริงและมีการอภิปรายสรุปผลการเรียนรู้จากข้อมูลที่ศึกษามา ข้อดี คือ เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน
9. การสอนโดยใช้การสาธิต (Demonstration) เป็นวิธีการที่ครูใช้การแสดงหรือทำสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ จากการสังเกตการสาธิต โดยให้นักเรียนรู้หลักการหรือได้รับความรู้สิ่งที่เรียนก่อน แล้วทดลองตามหลักการนั้น โดยปกติครูควรให้นักเรียนสาธิต นอกจากเรื่องที่ยอันตราย

หรือยากมาก ครูควรมีการเตรียมการให้พร้อมก่อนที่จะดำเนินการสาธิตจริง ๆ เมื่อจบการสาธิต ควรมีการสรุปผลทุกครั้ง ข้อดี คือ นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง เห็นสิ่งที่เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

10. การสอนโดยใช้การนิรนัย (Deduction) เป็นการเรียนรู้จากหลักการไปสู่เรื่องย่อย ๆ โดยนักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในกฎ หลักการ ทฤษฎีในเรื่องที่เรียนแล้วสามารถให้ตัวอย่างในเรื่องดังกล่าวได้

11. การสอนโดยใช้การอุปนัย (Induction) เป็นวิธีที่ให้นักเรียนสรุปหลักการ แนวคิด จากตัวอย่าง ข้อมูล เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง มีลักษณะการเป็นการสอนแบบความคิดรวบยอด ข้อดี คือ นักเรียนสามารถค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เข้าใจและจำบทเรียนได้นาน

12. การสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed instruction) เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสามารถและนักเรียนสามารถตรวจสอบผลการเรียนรู้ได้ทันที การเรียนแบบโปรแกรม เป็นบทเรียนที่จัดลำดับขั้นตอนกันไปเรื่อย ๆ โดยการตั้งปัญหาและชี้ช่องทางให้นักเรียนตอบและทราบผลทันทีว่าตอบถูกหรือผิด เรียนตามความสามารถ เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ครูต้องสร้างบทเรียนอย่างละเอียดรอบคอบทั้งเนื้อหาวิชา และหลักวิธีการเรียนที่เหมาะสม มีการจัดวางลำดับเนื้อหาตามขั้นตอน ข้อดี คือ นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการสอนที่ช่วยเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล

13. การสอนโดยการแสดงละคร (Dramatization) ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการให้นักเรียนแสดงละครที่เป็นเรื่องราวที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามเนื้อหา และบทละครที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงร่วมกันอภิปราย ข้อดี คือ นักเรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน

14. การสอบแบบจำลองสถานการณ์ (Simulation) เป็นการเรียนที่นักเรียนเล่นในสถานการณ์ที่มีข้อมูลสะท้อนความเป็นจริง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับความจริงที่จำลอง สถานการณ์ขึ้นมาเป็นเรื่องที่นิยมใช้มากในวิชาสังคมศึกษา เพราะนักเรียนจะได้ข้อมูลต่าง ๆ โดยไม่ต้องจำ แต่เป็นความเข้าใจ เป็นการจำลองเหตุการณ์ต่าง ๆ จากสถานการณ์จริง หรือใกล้เคียง ความจริงให้นักเรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้น มีปฏิริยาโต้ตอบกัน ทำให้นักเรียนเข้าใจสถานการณ์ได้ดีขึ้น

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการเรียนการสอนอื่น ๆ ที่นิยมนำมาใช้ในการเรียนการสอน ปัจจุบัน ได้แก่

การสอนแบบบูรณาการ (Integrated learning) เป็นการนำความรู้วิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน นำมาผสมผสานเข้ากัน และมาจัดการเรียนการสอนในหัวข้อเดียวกัน ซึ่งมีทั้งการบูรณาการภายในวิชาและบูรณาการระหว่างวิชา

การสอนแบบแก้ปัญหา (Problem solving) เป็นการเรียนรู้ตามกระบวนการโดยเริ่มต้นจากการกำหนดปัญหา นักเรียนจะเป็นผู้แก้ปัญหาหรือหาคำตอบด้วยตนเอง ครูจะต้องให้โอกาสนักเรียนใช้ความคิดและฝึกการแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดความชำนาญจะทำให้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ดี

การสอนแบบถามตอบ (Question-answer) เป็นวิธีการสอนที่มุ่งเน้นให้ความรู้แก่นักเรียนด้วยการถามตอบ การใช้คำถามของครูจะช่วยให้ นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น คำถามที่ครูถามไม่ใช่เพื่อบอกเนื้อหาแก่นักเรียน แต่จะช่วยดึงความรู้ความสามารถในการตีความหมายของนักเรียนให้ทุกคนทราบ ทำให้นักเรียนคิดลึกซึ้งเกี่ยวกับแนวคิด ความสัมพันธ์ของเนื้อหาต่าง ๆ ที่เรียนอยู่ได้

การสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน (Committee work) เป็นวิธีสอนที่ครูได้มอบหมายให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อศึกษาค้นคว้าข้อมูลตามหัวข้อที่กำหนดหรือตามความสนใจ เป็นการฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นตามวิถีประชาธิปไตย เป็นการแบ่งกลุ่มให้มีขนาดเล็กลงเพื่อให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กันทั้งในกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย นักเรียนได้อภิปรายละมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในประเด็นต่าง ๆ โดยปกติการทำงานกลุ่มรูปแบบนี้เหมาะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มากกว่าชั้นอื่น ๆ

การสอนแบบแผนที่ความคิด (Mind map) มีขั้นตอน ดังนี้

1. เขียนหัวเรื่องตรงกลาง
2. เขียนความคิดหลักเป็นสาขา
3. เขียนความคิดย่อยเป็นกิ่งก้าน
4. ใช้ คำ รูปภาพ สี สัญลักษณ์ ในการเชื่อมโยงแผนที่ความคิด

การสอนแบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry method) คือ เป็นการสอนที่เป็นกระบวนการคิดสอบสวนว่าองค์ประกอบสัมพันธ์กันอย่างไร และค้นหาว่าเหตุผลและผลเกี่ยวข้องกันอย่างไร เป็นวิธีการในการแก้ปัญหา ซึ่งเกิดจากความสงสัย นักเรียนต้องแสดงความคิดอย่างมีเหตุผล

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) เป็นการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการทำงานกลุ่ม เช่น การเรียนแบบจิ๊กซอว์ คือ ให้นักเรียนแต่ละคนทำหน้าที่ให้ความรู้แก่เพื่อนในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ต่อกัน

จากข้างต้นจะเห็นว่า เทคนิคการสอนมีหลากหลายรูปแบบ การเลือกวิธีการสอนใด ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ความสนใจของนักเรียน เนื้อหาวิชา ประสบการณ์ สถานการณ์การเรียน และเน้นการเรียนการสอนที่นักเรียนเป็นศูนย์กลางมากกว่าครูเป็นผู้บอกเล่า นักเรียนจะต้องมีระบบการเรียนรู้ที่ฝึกให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ และรู้จักนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

หลักการสอนเป็นเรื่องที่ไม่คงที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามความสัมพันธ์ของจุดประสงค์ ด้านสังคม ความรู้ ความเข้าใจ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการดำเนินการ เทคโนโลยีที่มีอยู่และการเปลี่ยนไปตามลักษณะส่วนตัว ลักษณะทางสติปัญญาของนักเรียน ดังนั้น ครูควรรู้จักรูปแบบ การสอนที่หลากหลาย เพื่อนำมาใช้และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาวะการสอนที่เป็นอยู่

รูปแบบการสอนที่กล่าวมาคงไม่สามารถบอกได้ว่าวิธีการสอนรูปแบบไหนดีกว่ากัน แต่เป็นหน้าที่ของครูว่าการสอนแต่ละเรื่องครูจะนำรูปแบบการสอนใดมาใช้จึงจะเหมาะสมที่สุดในเรื่องที่เราสอนอาจมีรูปแบบการสอนที่เหมาะสมหลายแบบ ซึ่งครูต้องเลือกให้เหมาะสม จะทำให้ครูรู้สึกสนุกและมั่นใจในการสอนมากขึ้น

สรุปได้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 สาระ คือ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ จัดการเรียนรู้ การสอนที่มีความหมายโดยเน้นแนวคิดที่สำคัญ ๆ ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ทั้งในและนอกโรงเรียนได้ เป็นแนวคิดความรู้ที่ทรงทน ด้วยการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่บูรณาการ โดยบูรณาการตั้งแต่ หลักสูตร หัวข้อที่จะเรียนเชื่อมโยงเหตุการณ์ พัฒนาการต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกิดขึ้น ในโลกเข้าด้วยกัน บูรณาการความรู้ ทักษะค่านิยมและจริยธรรม ลงสู่การปฏิบัติจริงด้วยการใช้ แหล่งเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ และสัมพันธ์กับวิชาการต่าง ๆ โดยใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย

แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้

ความหมายของแหล่งเรียนรู้ มีผู้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวังนัง (2545) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า สภาพแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นแหล่ง ที่จะทำให้ผู้สอนสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติหรือได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ชัยพจน์ รักราม (2543) ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ ในชุมชน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชนเป็นสิ่งที่มีความค่าทางการศึกษาที่สามารถนำเอามาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ เช่น พิพิธภัณฑ์ โรงมหรสพ ห้องสมุด สวนสาธารณะ เป็นต้น

เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนเศรษฐ (2544) ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ คือ ถิ่นที่อยู่ บริเวณ ที่เกิดแห่งที่ หรือศูนย์รวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจและความชำนาญ

ตามความหมายนี้ แหล่งเรียนรู้จึงอาจเป็นได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น
เป็นได้ทั้งบุคคลสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต

เกษม คำบุตดา (2550) ได้กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ แหล่งความรู้ในชุมชน หรือแหล่งวิทยาการ
ต่างมีความหมายเหมือนกันเพียงแต่เรียกชื่อต่างกัน ซึ่งหมายถึง สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ได้แก่ บุคคล
สถานที่ สถาบันต่าง ๆ สิ่งของ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม
และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ผู้เรียนเข้าไปปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยประสบการณ์ตรงและ
ได้ความรู้ ที่มีคุณค่า สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

จันทรา อ่อนระหง (2550) ได้กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งที่ให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้
สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อขยายประสบการณ์ของนักเรียน และเชื่อมโยงสู่การใช้ในชีวิต
ประจำวัน นักเรียนอาจเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนตามกระบวนการเรียนการสอนหรือเรียนรู้ด้วยตนเอง
จากแหล่งเรียนรู้ตามความสนใจ

สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ได้แก่ บุคคล สถานที่ สถาบัน
ต่าง ๆ สิ่งของต่าง ๆ ธรรมชาติ แวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ
ที่ผู้เรียนเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง มีคุณค่าทางการศึกษาที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์
ในการเรียนการสอน

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

นิวัติ อรรถบดินทร์ (2536) กล่าวว่า แหล่งความรู้มีความสำคัญ คือ เป็นสถานที่ที่ประชาชน
ในหมู่บ้านได้ร่วมแรง ร่วมคิด ร่วมทำโดยได้มีการบริจาคทรัพย์ สิ่งของ ร่วมมือ เสียสละกำลังกาย
ในการจัดสร้างอาคารสถานที่ขึ้นมา สำหรับเป็นสถานที่ให้ความรู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ แก่ประชาชน
โดยมีสื่อประเภทสิ่งพิมพ์และอาจมีสื่อเทคโนโลยี วิทยุ โทรทัศน์ ของจริง ของจำลอง การแสดง
การสาธิตต่าง ๆ ไว้บริการ สื่อบางส่วนได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทางราชการและเอกชน
ต่าง ๆ และสื่ออีกบางส่วนได้รับการบริจาคจากประชาชนทั่วไป ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้าน
ได้มีโอกาสฝึกอ่าน เขียน ได้ปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2544) กล่าวว่า แหล่งความรู้มีความสำคัญ
ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้สามารถตอบสนองการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ (Process of
learning) โดยการปฏิบัติจริง (Learning by doing) ทั้งการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่มีแหล่งเรียนรู้
ของตนเองอยู่แล้ว และการเรียนของคนอื่น ๆ ทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย

2. เป็นแหล่งกิจกรรม แหล่งทัศนศึกษา แหล่งฝึกงานและแหล่งฝึกอาชีพของผู้เรียน
3. เป็นแหล่งสร้างกระบวนการการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นโดยตนเอง
4. เป็นห้องเรียนทางธรรมชาติ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า วิจัย และฝึกอบรม
5. เป็นองค์กรเปิด ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง
6. สามารถเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้เรียนในเชิงลึก เข้าสู่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง ประหยัด

และสะดวก

7. มีสื่อประเภทต่าง ๆ ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสริม

กิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาอาชีพ

คำริ บุญชู (2548) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เป็นแหล่งที่รวมขององค์ความรู้อันหลากหลาย พร้อมทั้งจะให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน

3. เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนานและมีความสนใจที่จะเรียนรู้ ไม่เกิดความเบื่อหน่าย

4. ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการคิดได้เอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรม และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

5. ทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตน พร้อมทั้งเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

กิ่งแก้ว อาริรักษ์ และคณะ (2548) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่หลากหลาย

2. ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งขึ้น โดยใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลและสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูล

3. กระตุ้นให้มุ่งเน้นลงลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งผลักดันให้นักเรียนแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น สามารถสร้างผลผลิตในการเรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้น

4. เสริมสร้างการเรียนรู้ จนเกิดทักษะในการแสวงหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการสร้างความรู้ความตระหนักเชิงมนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและ ความแตกต่างของข้อมูล

5. เสริมสร้างการพัฒนาทักษะการคิด เช่น การแก้ปัญหา การให้เหตุผล และการประเมินอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยการวิจัยอิสระและการควบคุมข้อมูล

6. เปลี่ยนเจตคติของครูและนักเรียนที่มีต่อเนื้อหาวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7. พัฒนาทักษะการวิจัยและความเชื่อมั่นในตนเองในการค้นหาข้อมูลโดยบูรณาการทักษะการใช้ห้องสมุด เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร

8. เพิ่มสัมฤทธิ์ผลด้านวิชาการในด้านเนื้อหา เจตคติ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในการเรียนรู้

นฤมล ดันธุระเศรษฐี (2533) กล่าวว่าไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ หรือแหล่งวิทยาการในชุมชนมีความสำคัญ คือ

1. เป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิตที่ประชาชนจะมีปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองตลอดเวลาโดยไม่จำกัดเพศและวัย
2. เป็นแหล่งที่ช่วยเสริมการเรียนการสอนการศึกษาในระบบ
3. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้จากแหล่งกำเนิดได้ เช่น การเข้าไปศึกษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือศาสนสถาน การศึกษาพันธุ์ไม้ หรือการศึกษาพันธุ์สัตว์ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ตามธรรมชาติของสัตว์ชนิดต่าง ๆ
4. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงหรือลงมือปฏิบัติได้จริง เช่น การแก้เครื่องยนต์ การประดิษฐ์ของใช้ต่าง ๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ การทำอาหาร ขนม ดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น
5. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆ ที่มีการคิดค้นขึ้น และยังไม่มีการจริงให้เห็น เช่น การศึกษาถึงประติมากรรมชิ้นใหม่โดยดูจากวีดิทัศน์ ภาพยนตร์ นิทรรศการ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งวิทยาการประเภทนี้จะเป็นสื่อต่าง ๆ ที่มีความสำคัญเฉพาะในหลาย ๆ ด้าน

เกษม คำบุตรดา (2550) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของแหล่งความรู้จะอยู่ที่ความหลากหลายที่สามารถตอบสนอง ความต้องการของแต่ละบุคคลในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพราะบุคคลมีความต้องการแตกต่างกันไปตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความพร้อมที่จะเรียนรู้ หากสามารถดำเนินการ จัดแหล่งความรู้ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ก็สามารถส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ทั่วทุกหนทุกแห่ง แหล่งเรียนรู้จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น เพราะการเรียนรู้ไม่จำเป็นที่จะต้องเรียนในโรงเรียนเท่านั้น การดำรงชีวิตประจำวันก็สามารถเกิดการเรียนรู้ได้จากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว โดยที่ผู้เรียนไม่รู้ตัวที่กำลังเรียนอยู่ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานมีความสนใจที่จะเรียน ผู้เรียนได้ลงมือ

ปฏิบัติด้วยตนเอง และสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ ทำให้การเรียนรู้มีคุณค่า ส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ผู้เรียนมีความรู้และความสามารถดำรงชีวิต ในสังคมอย่างเป็นปกติสุข ทุกคนจึงต้องช่วยกันพัฒนาแหล่งความรู้ให้มีจำนวนมาก และหลากหลายขึ้นเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้แก่ทุกคนตลอดชีวิต

สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา

ประเภทของแหล่งเรียนรู้

การจัดแบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้มีแนวคิดที่หลากหลาย ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2542) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์ทุกคนได้สัมผัสสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เช่น ธรรมชาติ ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ดวงอาทิตย์ นก เป็นต้น การเรียนรู้เกิดขึ้นด้วยตนเองเพื่อความอยู่รอดและการมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การเรียนรู้จึงช่วยพัฒนาร่างกายและจิตใจให้มีคุณภาพมากขึ้น ในปัจจุบันด้วยความเจริญด้านเทคโนโลยี มนุษย์สร้างแหล่งเรียนรู้ที่ช่วยให้มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้ตามความต้องการ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานที่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลหรือกลุ่มที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะเป็นผู้ถ่ายทอดให้ผู้เรียนมีทักษะในการพัฒนาชีวิตจริงต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2545) ได้จัดประเภทแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ มีประสบการณ์ ประสบความสำเร็จในงานอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น
2. แหล่งวิทยาการ ได้แก่ สถาบัน องค์กร หน่วยงาน ห้องสมุด ซึ่งให้บริการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ
3. สถานประกอบการ ซึ่งให้บริการความรู้ ฝึกอบรมเกี่ยวกับงานและวิชาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น
4. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์
5. สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ วารสาร หนังสืออ้างอิง หนังสือพิมพ์
6. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต วิทยุทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ทองสวน โสดาภักดี (2549) ได้แบ่งแหล่งเรียนรู้ตามลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนได้

3 ประเภท คือ

1. แหล่งเรียนรู้หรือแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่ส่งเสริมหรือทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ได้แก่ ครูผู้สอน ห้องสมุด อุปกรณ์การสอน การสอนแก่ครู อุปกรณ์ชนิดต่าง ๆ ได้แก่ อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ วัสดุสำหรับผลิตอุปกรณ์หรือ สื่อการสอน ห้องเรียนปฏิบัติการ หรือศูนย์วิชา

2. แหล่งข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตที่อยู่ในท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนแก่ครูและนักเรียน ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล (Human resources) ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources) ทรัพยากรในสังคม (Social resources) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่สังคมสร้างขึ้นไว้

3. แหล่งข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้นอกท้องถิ่น เป็นแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่นอกท้องถิ่น ซึ่งควรสนใจพิจารณาประกอบการเรียนการสอน เช่น บริษัท โรงงาน พระราชวัง สวนสัตว์ วนอุทยาน เป็นต้น

ชัยพจน์ รักราม (2542) ได้จำแนกแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งความรู้ที่เป็นธรรมชาติ อาทิ แสงแดด อากาศ ดิน น้ำ เป็นต้น

2. แหล่งความรู้ที่เป็นบุคคล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในชุมชน

3. แหล่งความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ได้แก่ แหล่งความรู้ที่เกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ การคิดประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เช่น เครื่องยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์

4. แหล่งความรู้ที่เป็นสถาบัน ได้แก่ สถาบันต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น เช่น โบสถ์ โรงเรียน เป็นต้น

ณรงค์ ก้องแก้ว (2541) ได้แบ่งประเภทแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ทรัพยากรบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญ หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตร

2. ทรัพยากรทางธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตร อาทิเช่น ป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา แร่ธาตุ ดิน หิน เป็นต้น

3. ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น หมายถึง สถานที่หรือวัตถุต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ อาคาร บ้านเรือน โรงงาน ตลอดจนที่ทำการของรัฐและหน่วยงานเอกชน เป็นต้น

ประสิทธิ์ สุนนทะราช (2550) จำแนกแหล่งความรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทที่เป็นวัสดุในการอ่าน (Reading materials) ได้แก่ หนังสือ วารสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

2. ประเภทที่ไม่ใช่วัสดุในการอ่าน (Non-reading materials) ได้แก่ ภาพยนตร์ รูปภาพ ฟิล์มสตริป เครื่องบันทึกเสียง แผนที่ ลูกโลก และแหล่งวิทยาการอื่น ๆ

ประจักษ์ บุญอารีย์ (2545) ได้แบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น ดิน หิน น้ำ สัตว์ พืช อากาศ หรือสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

2. แหล่งการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นโดยองค์กรภาครัฐและเอกชน

3. วัดวาอารามและสถานที่สำคัญทางศาสนา เช่น วัดของชุมชนชาวพุทธ โบสถ์ ในชุมชนคริสต์ มัสยิดในชุมชนอิสลาม ฯลฯ

4. ภูมิปัญญาและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น มีแหล่งภูมิปัญญาที่เป็นบุคคลหรือที่เรียกกันว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน (ตัวคน) และมีสถานที่ที่เก็บรวบรวมผลผลิตหรือผลงานอันเกิดจากการกระทำของภูมิปัญญาบุคคล

5. กิจกรรมในวิถีชีวิตและตามประเพณีท้องถิ่น มีการละเล่นและประเพณีวัฒนธรรมมากมายที่คนในแต่ละสังคมต้องเรียนรู้และถือปฏิบัติ ซึ่งมีความรู้และการปฏิบัติแตกต่างกันไป

6. วัตถุเครื่องมือเครื่องใช้ในท้องถิ่น อันเป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น

7. แหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

8. แหล่งการเรียนรู้จากสื่อสารมวลชนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ความเจริญก้าวหน้าด้านการสื่อสารและโทรคมนาคมในทุกท้องถิ่น สามารถมีสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสามารถจัดได้ทั้งในสถาบันการศึกษาและธุรกิจ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ได้จัดประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้ 2 แบบ ดังนี้

1. จัดตามลักษณะของแหล่งเรียนรู้คือ แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล

2. จัดตามแหล่งที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้ คือ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

นางลักษณ์ ขาววิลาส (2540) แบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ประเภทเอกสาร มีทั้งให้ยืมและให้เปล่าจากหน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ

2. ประเภทสถานที่ ได้แก่ สถานที่ต่าง ๆ ที่สามารถใช้ประกอบการเรียนการสอน ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ วัด พระราชวัง โรงงาน ฟาร์ม เป็นต้น

3. ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ที่จะถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนได้ เช่น เกษตรกร ทนายความ พ่อค้า ข้าราชการ ช่างไม้ เป็นต้น

สรุปแหล่งเรียนรู้ คือ สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต มีทั้งสถานที่ทั้งที่ตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้าง แบ่งได้ 3 ประเภท แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง

ประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้กับการจัดการเรียนการสอน

ศิริพร หงส์พันธ์ (2542) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน มีประโยชน์ดังนี้

1. สามารถนำความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชนได้เป็นอย่างดี
2. ช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง เป็นสิ่งเร้าให้นักเรียนสนใจในเนื้อหาวิชา
3. ช่วยให้ครู นักเรียนคิดและทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องจากการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ เช่น การอภิปราย บรรยาย การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม การจัดทำรายงานสรุป นิทรรศการ เป็นต้น
4. ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และมีความพยายามที่จะพัฒนาตนเอง
5. ช่วยประสานความรู้จากภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้สัมพันธ์กันและนักเรียนเข้าใจมากขึ้น
6. ช่วยลดบทบาทครู เพิ่มบทบาทนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนรับผิดชอบมากขึ้น
7. ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ส่งเสริมให้นักเรียนรับผิดชอบมากขึ้น
8. นำสาระความรู้จากแหล่งข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอนมากขึ้น
9. แหล่งข้อมูลช่วยลดปัญหาการขาดแคลนวิทยากรและสื่อการสอนเนื่องจากในแหล่งข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้มีทั้งวิทยากรและสื่อการ

อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ (2544) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาคำตอบ ออกไปนอกสถานที่ เรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ น่าสนใจ ทำให้เกิดการอยากรู้อยากเห็น เกิดจินตนาการ ไม่ซ้ำซากจำเจ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับชุมชน ดังนั้น แหล่งเรียนรู้จึงกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของการคิด ได้แก่ การคิด

ไต่ตรอง การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน

2. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากของจริง ได้เรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสครบถ้วน ช่วยให้ผู้เรียน เข้าใจความคิดรวบยอดได้ง่ายขึ้น เร็วขึ้น ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและ เป็นกระบวนการ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างสภาพแวดล้อมและประสบการณ์

3. ครู ผู้เรียน และแหล่งเรียนรู้ ต่างได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปด้วยกัน เกื้อหนุนกันผู้เรียน ที่มีความสนใจและความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกัน สามารถเรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน

4. เป็นการบูรณาการสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงกัน โดยเชื่อมโยงทั้งสิ่งที่อยู่ใกล้ และไกลตัวของผู้เรียนให้เข้ามาสู่การเรียนการสอน

5. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะการค้นคว้า การใช้ การเลือก และการรู้เท่าทัน แหล่งข้อมูลต่าง ๆ

6. บุคลากรในสถานศึกษา บุคลากรในชุมชน และในท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ก่อเกิดสัมพันธภาพ ความร่วมแรงร่วมใจ และความภาคภูมิใจ ทั้งสถานศึกษาและชุมชน

สรุปได้ว่า แหล่งเรียนมีประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะ ในด้านต่าง ๆ เรียนรู้สิ่งที่แปลกใหม่ น่าสนใจ ทำให้เกิดการอยากรู้อยากเห็น เกิดจินตนาการ ไม่ซ้ำซากจำเจ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับชุมชน ได้เรียนรู้จากของจริงช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียน มีความคิดสร้างสรรค์และมีความพยายามที่จะพัฒนาตนเอง ให้เชื่อมโยงกัน โดยเชื่อมโยงทั้งสิ่งที่ อยู่ใกล้และไกลตัวของผู้เรียนให้เข้ามาสู่การเรียนการสอน

แหล่งเรียนรู้ในกรุงเทพมหานคร

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2557) ได้ศึกษา พบว่า กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการพัฒนา และจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ประชาชน ดังนี้

ห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานครอยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มงานพัฒนาห้องสมุด ประชาชน กองนันทนาการ สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว ห้องสมุดประชาชน กรุงเทพมหานคร มีการดำเนินการ ดังนี้

1. กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการจัดตั้งห้องสมุดประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. กรุงเทพมหานครได้ปรับโฉมห้องสมุดประชาชนใหม่เป็น “ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้” (Discovery leaning library) เป็นห้องสมุดคาเฟ่ทันสมัยใหม่ภายใต้นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการศึกษา

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครอยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มงานพิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ และประติมากรรม กองวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว เป็นศูนย์บริการ ที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ภายใต้นโยบายของกรุงเทพมหานครในการที่จะพัฒนาให้เป็นมหานครแห่งวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เริ่มจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2547 จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ เขตบางรัก เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางกอกน้อย และเขตบางขุนเทียน และในปี พ.ศ. 2548 ได้มีการจัดสร้างเพิ่มขึ้น อีก 23 แห่ง รวมเป็นจำนวน 27 แห่ง ทั้งนี้กรุงเทพมหานครมีเป้าหมายที่จะเปิดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ให้ครบทั้ง 50 เขต ภายในปี พ.ศ. 2550 และยังมีโครงการพิพิธภัณฑ์เมืองของกรุงเทพมหานครหรือ City museum เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกรุงเทพมหานคร โดยพิพิธภัณฑ์ ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร มีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนในโอกาสต่าง ๆ เช่น จัดการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จัดงานเทศกาลตามประเพณี จัดกิจกรรมเสวนาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ท้องถิ่น

พิพิธภัณฑ์เด็กกรุงเทพมหานครเป็นพิพิธภัณฑ์เด็กแห่งแรกของประเทศไทยและในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ จัดตั้งขึ้นตามพระราชปราชญ์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงปรารถนาให้เด็กไทยได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ซึ่งคณะผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ได้สนองพระราชปราชญ์โดยจัดพื้นที่ส่วนหนึ่งของสวนสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จำนวน 5 ไร่ ที่มูลนิธิสวนสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์มอบให้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์เด็ก โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อจัดบริการการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โครงการนี้เกิดขึ้นจากการเรียกร้องของกลุ่ม ศิลปินร่วมสมัยและคนในแวดวงศิลปะ เพื่อผลักดันให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองแห่งศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านศิลปวัฒนธรรม และมุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจ และตระหนัก ถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย ด้านการบริหารหอศิลป์ฯ บริหารจัดการในรูปของมูลนิธิ โดยหอศิลป์ จะรวบรวมศิลปะหลายแขนงเพื่อให้ประชาชนเข้าชม โดยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะให้สิทธิ ครอบครอง และใช้ประโยชน์ในพื้นที่หอศิลป์แก่มูลนิธิที่จัดตั้งขึ้นมา เพื่อให้การบริหารงาน มีความคล่องตัว และไม่ติดกับการบริหารตามระบบราชการศูนย์การเรียนรู้กรุงเทพมหานครได้ ดำเนินการตามแนวพระราชดำริ สร้างศูนย์การเรียนรู้ธรรมชาติป่าชายเลนบางขุนเทียน โดยนำ ต้นแบบมาจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาหินซ้อนและสถาบันวิทยาศาสตร์ ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา โดยมอบหมายให้สำนักสิ่งแวดล้อมร่วมกับสำนักงานเขตบางขุนเทียน ทำการศึกษาเพื่อหาพื้นที่ในการจัดสร้างศูนย์การเรียนรู้ธรรมชาติป่าชายเลน โดยจะมีอาคารศูนย์ ข้อมูลสำหรับให้ข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้เข้าชม เช่น ข้อมูลพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ สภาพพื้นที่ และความรู้

อื่น ๆ รวมทั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ภายนอกตัวอาคารจะจัดให้มีความรู้คู่ธรรมชาติในลักษณะเดินชม หรือสร้างเป็นเส้นทางจักรยาน ซึ่งเป็นไปตามสภาพพื้นที่

สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ในกรุงเทพมหานครประกอบด้วย ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ กองวัฒนธรรม สำนักกีฬา ซึ่งจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ประเภทมนุษย์สร้าง แหล่งเรียนรู้ดังกล่าว เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ได้ให้แนวคิดในการใช้แหล่ง เรียนรู้ ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งที่นักเรียนจะศึกษาค้นคว้าหาคำตอบในเรื่องที่สนใจใฝ่รู้ แหล่งเรียนรู้มีทั้งใน โรงเรียนและชุมชน
2. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนนอกจากห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ แล้ว สถานที่ทุกแห่ง ในบริเวณโรงเรียนจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้และบางครั้ง โรงเรียนอาจจัดเพิ่มเติมจากสิ่งที่มีอยู่ เช่น จัดเป็นจุดศึกษาสวนการเรียนรู้ ค่ายการเรียนรู้ เป็นต้น
3. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นแหล่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และ ที่สร้างขึ้น อาจเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา สาธารณประโยชน์ สถานประกอบการ สถาบัน ทางการศึกษา อาชีพในชุมชน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ
4. โรงเรียนจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกิจกรรมต่อเนื่องระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียน ในโรงเรียน และชุมชน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้กล่าวว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ในกระบวนการ จัดการเรียนการสอนว่ามีความสำคัญเพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสภาพจริง การจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้จะเกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ ธรรมชาติ หน่วยงาน องค์กร สถานประกอบการ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งผู้เรียน ผู้สอนสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้หรือสิ่งที่สนใจได้จาก แหล่งเรียนรู้ทั้งที่เป็นธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งเรียนรู้ในชุมชนจึงเปรียบเป็นชุมชนทรัพย์ ที่เรารับรู้ได้ไม่รู้จบ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ มีลักษณะเด่น ดังนี้

1. ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง
2. ผู้เรียนได้ฝึกทำงานเป็นกลุ่มร่วมกันคิดร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เกิด

การเรียนรู้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ

3. ผู้เรียน ได้ฝึกทักษะสังเกตการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตีความและการสรุปความ คิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

4. ผู้เรียน ได้ประเมินผลการทำงานได้ด้วยตนเอง

5. ผู้เรียน สามารถนำความรู้ที่ได้ประยุกต์ใช้และเผยแพร่ความรู้ได้

6. ครูผู้สอน เป็นที่ปรึกษา ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ให้การสนับสนุน

สมน อมรวิวัฒน์ (2544) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ นั้น ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความจริงของชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลง มีความงาม มีความดี มีสุนทรียภาพ และในทางตรงข้ามก็มีความเลื่อม มีปัญหา ซึ่งเราสามารถเรียนรู้เรื่องราวจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้มากมาย เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชน ประวัติ ประเพณี พิธีกรรมของชุมชน แหล่งเรียนทางศาสนาการทำมาหากินในชุมชน เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อคนในชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ดังนี้ 1) เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและการจัด การเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ 2) เพื่อสนับสนุนการจัดและการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วให้เกิดคุณค่าต่อการเรียนรู้อย่างแท้จริง 3) เพื่อสนับสนุนการจัดและพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นและเป็นระบบเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ศิริพร ทิวชาติ (2545) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและเพื่อการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. มีทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลาย
2. มีสาระความรู้ที่หลากหลาย
3. มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งเรียนรู้ตามมาตรา 25
4. การเข้าถึงมีความสะดวกปลอดภัย
5. มีวิทยากร/ผู้เชี่ยวชาญ/ ผู้แนะนำ/ ผู้สอน สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ไปตามมาตรา

23 และมาตรา 24

6. มีทรัพยากรที่โดดเด่นน่าสนใจ สอดคล้องกับหลักสูตรและมีสาระการเรียนรู้

ตามมาตรา 23

7. มีกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง
8. มีเนื้อหาสาระทางวิชาการหรือวิชาชีพที่ไม่มีหรือมีแต่เข้าถึงยากในโรงเรียน
9. ในกรณีของแหล่งเรียนรู้ที่เป็นของเอกชนมีความเต็มใจนำเสนอ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ว่ามี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นสำรวจ ขั้นเรียนรู้ ขั้นประเมินผล ขั้นนำไปใช้ และขั้นประยุกต์ความรู้และเผยแพร่ผลงาน มีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นสำรวจ ผู้สอนให้ผู้เรียนสำรวจแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและในชุมชนของผู้เรียน
2. ขั้นเรียนรู้ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนศึกษาแหล่งเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมที่เกิดการเรียนรู้ มีการวางแผนและร่วมกันปฏิบัติงาน
3. ขั้นประเมินผล เป็นขั้นตอนวัดประเมินผลตามสภาพจริง โดยต้องบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้
4. ขั้นนำไปใช้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการชีวิตประจำวัน
5. ขั้นประยุกต์ความรู้และเผยแพร่ผลงาน ขั้นที่ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและเผยแพร่ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนต่อไป

บทบาทผู้สอนในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ มีดังนี้ รวบรวมข้อมูลที่มีในโรงเรียนและชุมชน ให้คำแนะนำผู้เรียนในการหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ คอยประสานงานและติดตามประเมินผลการเรียนรู้จากกิจกรรมในภาพรวม ตลอดจนประยุกต์ใช้ เผยแพร่ผลงาน

ส่วนบทบาทของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้มีดังนี้ สำรวจแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและในชุมชนและศึกษาเอกสารพร้อมจดบันทึก แบ่งหน้าที่ในการทำงานกลุ่มนำความรู้ที่ได้เสนอภายในกลุ่ม ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ประเมินผลการเรียนรู้ และเลือกรูปแบบการนำเสนอผลงานและนำเสนอผลงาน

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545) ได้กล่าวถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ไว้ ดังนี้ การวางแผนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ การวางแผนจัดการเรียนรู้ที่รอบคอบจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จสำหรับกิจกรรมระยะสั้น และประเด็นหลักที่เป็นหัวข้อบูรณาการระยะยาว เป็นรูปแบบหนึ่งที่มีประสิทธิภาพของการวางแผนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ที่อาศัยรูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนหลายรูปแบบด้วยกัน มีขั้นตอนดังนี้

1. สร้างหรือกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์จากคู่มือหลักสูตร
2. มุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเพื่อกำหนดความรู้ทักษะจากประสบการณ์เดิม
3. กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับประสบการณ์การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้
4. กำหนดหรือคิดยุทธศาสตร์ เทคนิคการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้
5. เลือกแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับเรียนรู้

6. จัดตารางเวลาสำหรับให้นักเรียนไปใช้แหล่งเรียนรู้ เครื่องอำนวยความสะดวก และบุคลากร

7. นำแผนที่กำหนดนำไปใช้

8. ตรวจสอบว่าการเรียนรู้เกิดจริงหรือไม่

9. ประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และประเมินการเรียนการสอน

จากการศึกษาเอกสารของรัตนะ บัวสนธ์ (2535) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542) ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552) สามารถสรุปข้อมูลสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสอน เรียนรู้ ปรุงแต่ง พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทย ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย นำมาสู่การดำรงอยู่ที่เป็นแบบแผนของชีวิต และสืบทอดกันมายาวนานจนเกิดเป็นวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างวัฒนธรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน มีการจัดแบ่งประเภท ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและศาสนา
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภาษาและวรรณกรรม ศิลปกรรม โบราณคดี
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วิทยาการ

ลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งออกเป็น

2 ลักษณะ คือ

1. ครูเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในกรณีนี้บทบาทการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ภายใต้การกระทำของครู ซึ่งเป็นตามลักษณะของกิจกรรมที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น คือ ครูเป็นตัวแทนของปราชญ์ท้องถิ่นทำหน้าที่ถ่ายทอด

2. ปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แทนที่โรงเรียนจะให้ครูดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา ก็เปลี่ยนเป็นปราชญ์ท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือครูแทน รวมทั้งให้ปราชญ์ท้องถิ่นทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยมีครูเป็นผู้ดูแลสนับสนุนอยู่ภายนอกเท่านั้น ทั้งนี้ต้องพิจารณาเงื่อนไขความเหมาะสมในเรื่องของเวลาและความสะดวกของปราชญ์ชาวบ้านด้วย

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน มีกิจกรรมการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร ศึกษาวิเคราะห์หลักการ จุดหมาย โครงสร้างเวลาเรียน แนวดำเนินการและการวัดผล การประเมินผลและการติดตามผล ว่ามีส่วนใดบ้างที่กำหนดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับชุมชนหรือท้องถิ่น
 2. ศึกษาคำอธิบายงานต่าง ๆ ในกลุ่มงานอาชีพ วิเคราะห์เนื้อหาสาระที่จะต้องจัดให้นักเรียนได้รู้ กิจกรรมการเรียนการสอนและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแต่ละงาน แล้วพิจารณาเนื้อหาสาระใดมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรให้นักเรียนได้เรียนรู้
 3. ออกแบบเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำมาใช้ในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 4. การสำรวจและบันทึกข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
 5. จัดทำแฟ้มข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น มีกิจกรรมที่ควรดำเนินการ ดังนี้
 - 5.1 พิจารณาว่าถ้าจะเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่วิเคราะห์ได้จาก การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร มีข้อมูลสำคัญ ๆ อะไรบ้างที่ควรให้นักเรียนศึกษา
 - 5.2 สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 5.3 วางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 5.4 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดทำแฟ้มข้อมูล
 6. ศึกษาวิเคราะห์คำอธิบายทุกงาน ในกลุ่มสาระฯ และจัดทำกำหนดการสอน
 7. เตรียมการสอน โดยการเขียนแผนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีสาระสำคัญ การเรียน การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร
 8. สอนตามแผนการสอนที่เตรียมไว้
 9. วัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ตามแผนการสอน และบันทึกผล การประเมินสะสมไว้ เพื่อสรุปผลการประเมินจัดระดับคุณภาพปลายภาคเรียน
- สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นเป็นสื่อ การสอนนั้น จะช่วยทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และมีความสุขในการเรียน โดยมีผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะ ให้คำปรึกษาโดยผู้สอนอาจใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งข้อมูลการเรียนรู้ ใช้ปัญหา เป็นหลัก รูปแบบการจัดการเรียนรู้การสอนโดยใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบโครงงานและการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ข้อมูลกรุงเทพมหานคร

ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาของพลาตีสัย สิทธิธัญกิจ (2551) และประภัสสร ชูวิเชียร (2559) ได้กล่าวถึง กรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาชื่อกรุงเทพยังไม่ปรากฏในเอกสารของชาวต่างชาติ แต่มีคำว่า บางกอก และธนบุรีซึ่งมีบทบาทเป็นเมืองท่าด่านเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมทางการค้าอีกทั้งยังเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรียังคงดำรงฐานะการเป็นเมืองท่าที่สำคัญ โดยถูกเรียกว่า กรุงธนบุรีฝั่งตะวันออก ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2325 ทรงย้ายราชธานีจากฝั่งธนบุรีทางด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยามาเป็นฝั่งตะวันออกของแม่น้ำ เนื่องจากฝั่งตะวันตกหรือฝั่งธนบุรี เป็นเมืองเอกแตกและเป็นฝั่งที่ตลิ่งถูกน้ำกัดเซาะ อีกทั้งพระราชวังเดิมมีความคับแคบเพราะถูกขนาบด้วยวัด ยากแก่การขยายในการสร้างพระนครใหม่นั้นได้นำแบบอย่างการสร้างจากสถาปัตยกรรมโบราณ ถ้ายทอดฝั่งเมืองและแบบการก่อสร้างจากพระราชวังหลวงของกรุงศรีอยุธยา พร้อมทั้งนำอิฐเก่าจากกรุงศรีอยุธยามาใช้ในการก่อสร้าง มีการสร้างวัดในพระบรมมหาราชวังตามธรรมเนียมเดิมเช่นเดียวกับวัดพระศรีสรรเพชญ์ ถือเป็นการสืบทอดสถาปัตยกรรมจากกรุงศรีอยุธยา กรุงเทพฯ จึงเป็นแหล่งรวมความรู้ด้านศิลปกรรมชิ้นเอกที่ยังคงอยู่ในปัจจุบัน

แผ่นดินนี้เรียกว่าบางกอก เรียกชื่อนี้เพราะเหตุใดยังไม่มีหลักฐานที่แน่ชัด มีแต่เพียงข้อสันนิษฐานหลายประการ ดังนี้

1. จากหลักฐานชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาค้าขายและทำแผนที่เส้นทางในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้เขียนตำแหน่งที่ตั้งของบางกอกเป็นภาษาต่างชาติว่า BANGKOK BANCOC
2. ในสาส์นสมเด็จพระราชินีพม่าของสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพนั้นได้สันนิษฐานเรื่องการขุด “บาง” ที่ทำให้เข้าใจถึงชื่อ “บางกอก” และการขุดคลองลัดบางกอกซึ่งมีความหมายว่า บาง คือ คลองตัน
3. จากข้อสันนิษฐานของศาสตราจารย์จร สุธพานิช ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ มีความเห็นว่า บางกอก คือ บางหรือทางน้ำที่มีต้นมะกอกขึ้น หรืออาจหมายถึงบางเกาะ เพราะมีพื้นที่เป็นเกาะกลางลำน้ำ

การแบ่งเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นแบบพิเศษ

กรุงเทพมหานคร (2542) ได้กล่าวถึงการจัดการบริหารกรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่าแต่เดิมการบริหารจัดเป็นรูปแบบพิเศษในรูป “นครหลวงกรุงเทพธนบุรี” และ “เทศบาลนครหลวง” ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 24 และ 25 ได้ดำเนินมา 1 ปี ก็สิ้นสุด และได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 จัดรูปการปกครองใหม่เป็น “กรุงเทพมหานคร”

โดยรวมกิจการของนครหลวงกรุงเทพธนบุรี องค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพธนบุรี เทศบาลนครหลวง และสุขาภิบาลในเขตนครหลวง (ประกอบด้วย สุขาภิบาลมีนบุรี สุขาภิบาลหนองจอก สุขาภิบาลบางแค สุขาภิบาลลาดกระบัง สุขาภิบาล ราษฎร์บูรณะ สุขาภิบาลบางกะปิ สุขาภิบาลหนองแขม และสุขาภิบาลอนุสาวรีย์) มาเป็น “กรุงเทพมหานคร” และได้จัดระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครใหม่ เป็นลักษณะผสมระหว่างราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น แต่ให้มีฐานะเป็นจังหวัด มีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นข้าราชการการเมือง แต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบ ด้วยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 นี้เอง ทำให้เกิดองค์การบริหารใหม่ขึ้นองค์การหนึ่ง เรียกว่า “กรุงเทพมหานคร” ชื่อขององค์การบริหารนี้เป็นชื่อที่พ้องกับชื่อของนครหลวงของประเทศ และถือเป็นการสิ้นสุดของยุคการปกครองท้องถิ่นนครหลวงในระบบที่เรียกว่า “เทศบาล” ตั้งแต่นั้นมา

เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2528 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ลงมติรับหลักการเป็นเอกฉันท์ให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 โดยพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร และสมาชิกสภาเขต ภายใน 90 วัน ซึ่งวันเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร กำหนดในวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2528 สำหรับสมาชิกสภาเขตให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2528 ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่กฎหมายกำหนดให้มีสมาชิกสภาเขต

ข้อมูลจากหนังสือของดิกรุงเทพ (2557) ได้กล่าวว่า กรุงเทพมหานครมีอายุมากกว่าสองร้อยปีมาแล้ว ได้สถาปนาเป็นเมืองหลวงเมื่อปี พ.ศ. 2325 และกรุงเทพมหานครเข้าสู่ยุคสมัยใหม่อย่างเป็นทางการในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ภายหลังการทำสนธิสัญญาเบาริ่งที่ทำให้แผ่นดินสยามเข้าสู่ยุคการพัฒนาประเทศ ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีประชากรราวแปดล้านคนตามการสำรวจสำมะโนประชากรเมื่อปี พ.ศ. 2553 เป็นศูนย์กลางและศูนย์รวมในทุกมิติของประเทศ เป็นที่พำนักช่วงคราวจากคนทั่วสารทิศ เป็นตลาดขนาดใหญ่ที่มีสิ่งคอยรองรับ เป็นศูนย์รวมทางศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยทุกแขนง เป็นประตูสู่การเดินทางไปทุกจังหวัดที่ได้รับการคาดหวังจะเป็นประตูสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ยังกล่าวได้ว่ากรุงเทพมหานครเต็มไปด้วยหน้าประวัติศาสตร์ตลอดเวลาที่ผ่านมา สำหรับการรายละเอียดการแบ่งพื้นที่ได้มีการแบ่งออกเป็น 6 พื้นที่เพื่อสะดวกในการศึกษา ดังนี้

1. พระนครชั้นในตอนบน ประกอบด้วย 7 เขต คือ พระนคร ป้อมปราบศัตรูพ่าย สัมพันธวงศ์ ดุสิต ราชเทวี พญาไท และบางซื่อ

2. พระนครชั้นในตอนล่าง ประกอบด้วย 7 เขต คือ บางรัก สาทร ปทุมวัน บางคอแหลม ยานนาวา คลองเตย และวัฒนา

3. พระนครชั้นนอก ประกอบด้วย 21 เขต คือ ดินแดง ห้วยขวาง วังทองหลาง สวนหลวง บางกะปิ ลาดพร้าว จตุจักร พระโขนง บางนา ประเวศ สะพานสูง บึงกุ่ม คันนายาว บางเขน หลักสี่ ดอนเมือง สายไหม ลาดกระบัง มีนบุรี คลองสามวา และหนองจอก

4. ชนบุรีชั้นในตอนล่าง ประกอบด้วย 4 เขต คือ คลองสาน ธนบุรี บางกอกใหญ่ และจอมทอง

5. ชนบุรีชั้นในตอนบน ประกอบด้วย 4 เขต คือ บางพลัด บางกอกน้อย ตลิ่งชัน และทวีวัฒนา

6. ชนบุรีตอนนอก ประกอบด้วย 7 เขต คือ ภาษีเจริญ บางแค บางบอน หนองแขมทุ่งครุ ราษฎร์บูรณะ และบางขุนเทียน

สรุปได้ว่า กรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีความเป็นศูนย์กลางในทุก ๆ ด้าน เป็นเขตพื้นที่การปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ ประกอบด้วย 50 เขต และมีการแบ่งเขตพื้นที่เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการสื่อสารโดยใช้ทิศในการแบ่งออกเป็นพื้นที่กรุงเทพมหานครออกเป็น 6 เขต สำหรับพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกหรือพื้นที่ชั้นนอกพระนคร ได้แก่ เขตหนองจอก มีนบุรี และลาดกระบัง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ภายิต บุญมงคล (2542) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำพูน ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาในการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเกือบทุกประเภท คือ การจำกัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ยกเว้นประเภทวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ปัญหาสูงสุด คือ การจำกัดเรื่องเวลาในการดำเนินการข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาประเภทบุคคลสูงสุด คือ ควรมีการวางแผนร่วมกับชุมชนและหน่วยเหนือและควรจัดสรรงบประมาณ เพื่อเป็นค่าตอบแทนวิทยากรท้องถิ่นอย่างมีความเหมาะสม ประเภทสถานที่สูงสุด คือ ควรมีการวางแผนร่วมกับชุมชนในการแหล่งเรียน ประเภททรัพยากรธรรมชาติและประเภทวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นสูงสุด คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการใช้แหล่งการเรียนรู้และประเภทเอกสารสิ่งพิมพ์ เทคโนโลยีสูงสุด คือ ควรมีการสำรวจและจัดทำบัญชีแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ไว้

ลำลี เก่งทอง (2544) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการ แหล่งเรียนรู้กับ คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ ศึกษาเขตการศึกษา 5 พบว่า สาเหตุของปัญหาและอุปสรรคเกิดจากโรงเรียนขาดความพร้อม ในการดำเนินงานหลาย ๆ ประการ ได้แก่ งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดการประชาสัมพันธ์และ ประสานความร่วมมือจากชุมชน ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนมีน้อย ไม่เป็นปัจจุบัน นโยบาย เป้าหมาย การวางแผนและการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรไม่ชัดเจน บุคลากรไม่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ไม่มีระบบการติดตามตรวจสอบ ปรับปรุงและแก้ไขเป็นระบบและ ต่อเนื่อง นักเรียนไม่เห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ ครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน หลักสูตรยังเน้น การสอนแบบเนื้อหาและท่องจำ บุคลากรไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ไม่มีการปรึกษาหารือร่วมกัน ระหว่างผู้บริหารและครู ตลอดจนผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญในการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งมีการเสนอแนะแนวทางแก้ไข ดังนั้น ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ ต้องลงมือปฏิบัติเป็นตัวอย่าง และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จัดอบรมบุคลากรและกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ให้เหมาะสมแก่ ผู้ปฏิบัติ จัดสถานที่ จัดหาสื่อและอุปกรณ์เพิ่มเติม ปลุกจิตสำนึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ ประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือจากชุมชนเก็บรวบรวมข้อมูล และประชุมปรึกษาหารือระหว่าง ผู้บริหารและครู จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อความจำเป็น ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล อย่างต่อเนื่อง กำหนดนโยบาย เป้าหมายและแนวปฏิบัติให้ชัดเจนและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ระหว่างโรงเรียน ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

ปรีชา มาละวรรณโณ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัด แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ด้านวิชาการมีการจัดแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนร้อยละ 93.75 มีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้ร้อยละ 46.52 ด้านสนับสนุนและส่งเสริมวิชาการมีการจัดแหล่งการเรียนรู้ ร้อยละ 96.86 มีคุณภาพอยู่ใน ระดับพอใช้ ร้อยละ 40.75 ปัญหาในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้คือด้านงบประมาณและวัสดุครุภัณฑ์ ด้านบุคลากรและการให้บริการด้านอาคารสถานที่และด้านการบริหารจัดการ

วีระ ไชยศรีสุข (2545) ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดยโสธร โดยศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดยโสธรเกี่ยวกับภูมิปัญญาของท้องถิ่น และแนวทาง การพัฒนาภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้คงอยู่และก้าวหน้าต่อไป กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ในจังหวัดยโสธร ในปี พ.ศ. 2544-2545 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 คน โดยคัดเลือกจากประชากรมีตัวแปรด้านภูมิลำเนา เพศ อายุ และสถานภาพ เครื่องมือที่ใช้ ในการศึกษาเป็นแบบสัมภาษณ์ประชากรในด้านการมีส่วนร่วม ความรู้ ความเข้าใจ การแสดง

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีบทบาทในกิจกรรมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและความเจริญก้าวหน้าในยุคโลกาภิวัตน์ จึงควรมีการรณรงค์ให้ประชาชนได้มีความเข้าใจและเห็นความสำคัญในกิจกรรมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สิริยุพา ศกุนตะเสถียร (2545) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารการใช้แหล่งการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการในการใช้แหล่งการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงเรียนต้องการใช้ตรงกันทั้ง 3 ประเภท คือ 1) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 2) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 3) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถานที่สถาบันหน่วยงาน ได้แก่ วัด โบสถ์ มัสยิด สถานประกอบการ มหาวิทยาลัยและแหล่งเกษตรกรรม

สนอง สิวาฤทธิ์ (2545) ได้ศึกษาระดับการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า การนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่นำแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติมาใช้ รองลงมา คือ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นลำดับต่อมา

กัลยาณี สุวรรณประเสริฐ (2546) ได้ทำการศึกษาการประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการศึกษาเพื่อพัฒนาประปาหมู่บ้าน เพื่อศึกษาสภาพปัญหา สภาพของคุณภาพและปริมาณของน้ำสะอาด และเพื่อศึกษารูปแบบวิธีการและการประยุกต์ระบบสารสนเทศในการจัดทำฐานข้อมูลประปาหมู่บ้าน และประเมินความเหมาะสมเชิงพื้นที่สำหรับการจัดสร้างประปาหมู่บ้านของอำเภอเกาะกา จังหวัดลำปาง ใช้วิธีการศึกษาประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ การสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษาไว้แล้ว ผลการศึกษา พบว่า สภาพของน้ำด้านคุณภาพมีปัญหที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนมากที่สุด คือ ปริมาณฟลูออไรด์เจือปนในน้ำอุปโภคเกินมาตรฐาน รองลงมา คือ มีปัญหาสนิมเหล็ก และปัญหาด้านแบคทีเรีย ส่วนปัญหาด้านปริมาณน้ำ คือ ขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคมากถึง 14 หมู่บ้าน ซึ่งปัญหาข้างต้นส่งผลกระทบทำให้เกิดปัญหาตามมา คือ ปัญหาการอุดตันของระบบท่อ ปัญหาภาชนะหุงต้มเสียหาย และปัญหาพื้นและกระดุกผุ

เสาวรี พิมพ์สวัสดิ์ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง สารรอบตัวเราสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในด้านสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก จากนักเรียนทั้งหมด

37 คน คิดเป็นร้อยละ 89.19 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนกำหนดไว้และความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งความรู้ในชุมชน นักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นด้านเนื้อหา กิจกรรม การเรียนรู้ และแหล่งความรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกรายการ

จันทรา อ่อนระหง (2550) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อ เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อ หน่วยการเรียนรู้ “บ้านหลวงของเรา” และศึกษาเจตคติของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 จำนวน 12 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ผลการศึกษา พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อ หน่วยบ้านหลวงของเราที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์กำหนดไว้ คือ 80/ 80 นักเรียนแสดงพฤติกรรมทางการเรียนรู้ในระดับมาก นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อ หน่วยการเรียนรู้ “บ้านหลวงของเรา” อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

นินาวลัย ปานกาแข็ง แมงกาจิ (2550) ได้ทำการศึกษาศึกษาองค์ประกอบของการจัดการศึกษาและเสนอแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ จำนวน 103 โรงเรียน ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สร้างขึ้นจากองค์ประกอบที่เกิดจากกลุ่มตัวแปรที่มีความสอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนให้มีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษาดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบที่เกิดจาก 1) การสร้างความสามารถในการแข่งขันบนพื้นฐานทรัพยากรและความสามารถของโรงเรียน จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบเกี่ยวกับผู้บริหารมืออาชีพ การบริหารต้นทุน การบริหารบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล และการพัฒนาภาพลักษณ์สถานศึกษา 2) การสร้างความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการทางการศึกษา จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามวิถีอิสลามอย่างสอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นและสากล การจัดกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนดำรงชีวิตอย่างสันติสุข ครุ และบุคลากรสายสนับสนุนการสอนมืออาชีพ การดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของสถานศึกษา และการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล 3) การสร้าง

ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของท้องถิ่นและสากล จำนวน 1 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบเกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนทุกองค์ประกอบข้างต้น เป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่สามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามทุกขนาดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

ประสิทธิ์ สุนนทะราช (2550) ศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้น ที่ 3 ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้น ที่ 3 ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อ อุปกรณ์ นวัตกรรม และเทคโนโลยีต่าง ๆ ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ ที่เป็นแหล่งวิชาการและด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ตามลำดับ

สัญญา รวมทรัพย์ (2550) ได้ศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 2 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการสถานศึกษา และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 2 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 1 จำนวน 426 คน ผลการศึกษา พบว่า สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 2 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 1 อยู่ในระดับดีมาก สภาพปัญหา พบว่า ครูขาดความรู้และประสบการณ์ ในการจัดทำหลักสูตร ขาดวัสดุอุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่มีการนิเทศและการติดตามอย่างต่อเนื่องจากการศึกษานิเทศก์

พรนภา แจ่มดวง (2551) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโครงการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อศึกษาสภาพปัญหา การแก้ปัญหาของการจัดการเรียนสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูและนักเรียนในโครงการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร จำนวน 8 โรงเรียน การวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา 1) ด้านการเตรียมความพร้อมของครู ครูส่วนใหญ่จัดทำเอกสารเอง ค้นคว้าเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต และศึกษาจากหลักสูตร/แบบเรียน ครูส่วนใหญ่มีความพร้อมด้านภาษาอยู่แล้ว ครูส่วนใหญ่มีการศึกษาเพิ่มเติมกิจกรรมใหม่ ๆ

2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ใช้การบรรยาย ใช้การถามตอบ และให้ทำงานกลุ่ม ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ส่วนใหญ่ใช้การจัดนิทรรศการ มีการสอดแทรกความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ในเนื้อหาด้านวัฒนธรรมไทยและมีการบูรณาการเนื้อหาสังคมศึกษากับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ครูส่วนใหญ่ใช้คือเอกสารประกอบการเรียนการสอน และโปรแกรมนำเสนองาน และประเมินจากการทดสอบ แบบฝึกหัดและใบงาน

2. ปัญหาที่สำคัญของครูชาวไทย คือ ต้องใช้เวลาเตรียมความพร้อมมากกว่าสอนภาคปกติ ส่วนปัญหาที่สำคัญของครูชาวต่างประเทศ คือ ปัญหาการหยุดเรียนบ่อย เนื่องจากมีกิจกรรมอื่นมาแทรก และไม่รู้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนไทย และปัญหาที่ครูส่วนใหญ่พบร่วมกันคือ การไม่มีโอกาสจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

3. แนวทางการแก้ปัญหาที่สำคัญ คือ การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ การเสริมความรู้ของครูในด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชา และวิธีสอน การพัฒนาพื้นฐานภาษาอังกฤษให้นักเรียนอย่างต่อเนื่อง และการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มีความสัมพันธ์กับชุมชน

นพดล พูลสวัสดิ์ (2551) ได้ศึกษาการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ พ.ศ. 2551-2555 ในด้านเป้าหมายการจัดการศึกษายุทธศาสตร์เพื่อบรรลุเป้าหมายในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการบริการวิชาการชุมชน ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านการนำแนวคิดทฤษฎีและโครงการต่าง ๆ อันเนื่องมาจากพระราชดำริลงสู่การปฏิบัติในท้องถิ่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงนโยบาย ใช้การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษา พบว่าการบรรลุตามเป้าหมายจะต้องใช้กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์การพัฒนาระบบและการจัดการ กลยุทธ์การเพิ่มรายได้ กลยุทธ์ด้านการพัฒนาพื้นที่สาขา และกลยุทธ์ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี และกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่นำไปใช้ในการพัฒนานั้นต้องมีการวางแผนที่ดีที่เหมาะสมกับการพัฒนาในระดับต่าง ๆ ต้องมีความสอดคล้องกับนโยบาย ทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด

มนวรรณ บุญศรี (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาป่าสาธารณะหนองตะแบกให้เป็นแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และศึกษาความสามารถในการเชื่อมโยงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับสวนพฤกษศาสตร์ในท้องถิ่น ผลการศึกษาในระยะที่ 1 พบว่า สอดคล้องกับบริบทชุมชน เป็นไปตามความต้องการของผู้ร่วมพัฒนา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาในระยะที่ 2 พบว่า ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในระบบนิเวศน์ มีความรู้เกี่ยวกับพืชและสมุนไพรเพิ่มขึ้น เข้าใจวิธีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืน

วรวิทย์ สุภาพ (2552) ได้ศึกษาอัตลักษณ์และการให้ความหมายของการศึกษาเพื่อการพัฒนาการศึกษาในสังคมไทย โดยใช้วิธีการวิจัย ได้แก่ วิจัยภาคสนาม การศึกษาประวัติศาสตร์ การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนที่ศึกษาโปรแกรมเสมือนเตรียมความพร้อมเพื่อการวัดระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของสหรัฐอเมริกาในไทย ผลการศึกษา พบว่า 1) อัตลักษณ์ของนักเรียนมีการเลื่อนไหลและปรับเปลี่ยนตามอิทธิพลของวาทกรรมและอำนาจในพื้นที่ทางสังคม มีลักษณะการให้ความสำคัญกับเรื่องทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมที่มุ่งความเป็นนานาชาติ วิถีชีวิตบริโภคนิยมเน้นสินค้าและบริการที่มีราคาแพง อีกทั้งมีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่แตกต่างกับการเรียนในโรงเรียนแบบปกติ ในด้านเวลา รูปแบบการเรียน และจุดมุ่งหมายทางการศึกษา 2) การให้ความหมายของการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ 3 ลักษณะ คือ 3.1) การศึกษาคือการพัฒนามนุษย์ซึ่งเน้นทักษะการถ่ายทอดและการสื่อสารทางสังคมที่เน้นการใช้ภาษาต่างประเทศ 3.2) การศึกษาเพื่อเน้นทักษะวิชาชีพในการทำงาน 3.3) การศึกษาเพื่อยกระดับความต้องการทางการเรียนและความน่าเชื่อถือในสังคม เน้นการให้ความหมายการศึกษา เพื่อเพิ่มคุณค่าและค่านิยมในการศึกษาต่อและการทำงาน โดยให้ความสำคัญกับหลักสูตรนานาชาติและการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย และได้แนวทางในการพัฒนาที่เน้นการสร้างพื้นที่ทางการศึกษาแบบแนวคิดความหลากหลายทางอัตลักษณ์ ผ่านพื้นที่ทางการศึกษาใน 2 ลักษณะ คือ พื้นที่เสมือนที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน และพื้นที่กิจกรรมที่เน้นเป้าหมายในการพัฒนานักเรียน

สุทธิพร รัตนธร ศรีทธา (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติกับการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งสองเรื่องแล้ว พบว่า มีแนวทางการแก้ปัญหาที่คนแต่การพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธเพ่งมองคุณค่าและปัญหาอุปสรรคของคนลึกละเอียดถึงขั้นกิเลส เนื่องมาจากรากฐานแนวคิดที่แตกต่างกัน คือ แบบตะวันตกแยกคนออกจากธรรมชาติและพึงรับประโยชน์ ในฐานะเจ้าของธรรมชาติ อันเป็นอุปสรรคของการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดมาเป็นเวลานาน อีกทั้งตัวชี้วัดแบบเศรษฐศาสตร์ ไม่มีความละเอียดพอกับค่าของความจริงตามธรรมชาติ ส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) มีรากฐาน ความคิดว่าคนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ อยู่ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย เช่นเดียวกันจึงสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน

ขวัญชัย ขำนา (2555) ได้ศึกษากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ และศึกษาความพึงพอใจกับการจัด

กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่าการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน และพบว่า ผู้เรียนมีผลการพัฒนาคุณภาพด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับดี

พงศันที่ สัตยเทวา (2555) ได้ทำการพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงระบบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย จำนวน 60 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองใช้โปรแกรมการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุมได้รับการเรียนรู้สุขศึกษาแบบปกติ 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ ผลการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนคิดเชิงระบบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสุขศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง ค่าเฉลี่ยของคะแนนคิดเชิงระบบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสุขศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา โดยใช้แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถเสริมสร้างการคิดเชิงระบบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้

ชนธัญ แสงพุ่ม (2556) ได้ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์จัดการท่องเที่ยวในชุมชนที่ยึดแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวคิด เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งพาตัวเองได้และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย กลยุทธ์หลักการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล และใช้วิธีการศึกษาวิจัยตามแบบของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลเชิงลึก พื้นที่ในการศึกษา 3 ที่ คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ เพื่อให้มีองค์ประกอบทางกายภาพที่ต่างกันมากที่สุดทำให้ได้กรอบข้อมูลที่มีความหลากหลาย และสะท้อนการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สู่การปฏิบัติในเชิงการท่องเที่ยวชุมชนได้ดีที่สุด ผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มที่มีส่วนร่วมในชุมชนโดยใช้การเลือกแบบเจาะจง 24 คนจาก 3 ภาค ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการปฏิบัติทั้งหมดเกิดจากการดำเนินการชุมชนท่องเที่ยวตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านปรากฏการณ์ทั้ง 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ปฐมบทการพัฒนา เป็นข้อมูลเกี่ยวเงื่อนไขหรือสภาวะแวดล้อม ระยะที่ 2 มัชฌิมบท เป็นชุดข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนา ระยะที่ 3 ปัจฉิมบท เป็นชุดข้อมูลเกี่ยวกับระยะปลายทางสรรค์สร้างของชุมชน และยังพบว่า ความสำเร็จของชุมชนต้องดำเนินภายใต้ความใส่ใจต่อบริบทสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่ศึกษา มีปัจจัยที่สำคัญ 8 การ คือ ปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล ปัจจัยชุมชน ปัจจัยพ่อหลวง

ของแผ่นดิน ปัจฉาญาณ ปัจฉาคำนิยามและวัฒนธรรม ปัจฉาคุณระเบียบ ปัจฉากระบวนการสื่อสาร ปัจฉาเครือข่ายการทำงาน

นิตา นิมวงส์ (2559) ได้ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนการสอนแหล่งเรียนของครู โรงเรียนธัญรัตน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผลการศึกษา พบว่า การใช้ประเภทแหล่งเรียนรู้ของครู โรงเรียนธัญรัตน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคมประเพณีความเชื่อ แหล่งเรียนรู้ประเภทที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรทางธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล

งานวิจัยต่างประเทศ

Coleman (2002) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่มีประสิทธิผลและเป็นที่ยอมรับว่าต้องมีลักษณะ ดังนี้ เป็น โรงเรียนที่มีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่เด่นชัด ทุกฝ่ายของโรงเรียนการมีส่วนร่วมในการสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมาย หลักสูตรที่มีมาตรฐาน ความมุ่งมั่น และเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจน การบริหารเวลา ความตระหนักในเป้าหมายของการจัดการศึกษา บรรยากาศที่เอื้อต่อการดำเนินงาน การประสานความสัมพันธ์กับชุมชน การความต่อเนื่องของการดำเนินงาน โครงสร้างการบังคับบัญชา และความยืดหยุ่นในการบังคับบัญชาสภาพแวดล้อมที่เป็นระเบียบเรียบร้อย และการวัดประเมินผลผู้เรียนอย่างเป็นระบบมั่นคงให้แก่บุคลากร การสร้างความมีส่วนร่วมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนส่งเสริมในหน้าที่งานโดยตรงสนับสนุนจากผู้ปกครอง การจัดการทำเลที่ตั้งของโรงเรียน การพัฒนาบุคลากร การสร้างความมั่นคงให้แก่บุคลากร การสร้างความมีส่วนร่วมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนส่งเสริมในหน้าที่งานโดยตรง

Ornstein (2004) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนและความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการทางการศึกษาว่ามีลักษณะ ดังนี้ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่ดี หลักสูตรมีคุณภาพและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทำให้เกิดความสำเร็จของการเรียนรู้และมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล การเสริมแรง มีการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน การจัดบรรยากาศในโรงเรียน มีครูที่มีความหวังสูงและมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียน ครูและบุคลากรที่มีทักษะความชำนาญในหน้าที่งาน ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับโรงเรียนส่งผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างอิสระ ศักยภาพของการประเมินผล ความเป็นเอกภาพและ

Burdumy (2005) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เมื่อโรงเรียนเปิดให้บริการหลังเลิกเรียน: การประเมินผลโครงการศูนย์เรียนรู้ของชุมชนแห่งศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

การดำเนินโครงการศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในศตวรรษที่ 21 หลังเลิกเรียนและประเมินผลกระทบที่มีต่อนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 2,308 คน โดยศูนย์เรียนรู้ศตวรรษที่ 21 มักจัดให้ทำการบ้าน กิจกรรมทางวิชาการ กิจกรรมเสริมสร้างสมรรถภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการดูแลนักเรียนหลังเลิกเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรม ผลการศึกษา พบว่านักเรียนมีพัฒนาการและมีความรู้สึกปลอดภัยในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน ซึ่งข้อมูลได้รับการรวบรวมจากผู้ปกครอง ครู นักเรียนและบันทึกของโรงเรียน ว่านักเรียนมีผลการเรียนและความประพฤติที่ดีขึ้น

Hoy (2005) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิผลปรากฏออกมาใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ด้านผู้เรียนที่แสดงให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านครูที่บ่งบอกถึงคุณภาพของครู ความมุ่งมั่น พยายาม และความพึงพอใจในหน้าที่งานด้านการบริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศการทำงานในโรงเรียน มีความยืดหยุ่น ปรับเข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในด้านต่าง ๆ อีกทั้งยังต้องบริหารงานให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การสร้างให้เกิดการพัฒนาของวงการการศึกษาและการพัฒนาสังคมต่อไป

Nguyen (2007) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของโครงการหลังเลิกเรียนทางด้านพัฒนาการวิชาการ พฤติกรรม/ สังคมของนักเรียนที่ใช้บริการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศตวรรษที่ 21 (21st CCLC) โดยทำการศึกษาในประเด็น ดังนี้ 1) ผลกระทบทางด้านวิชาการของโครงการหลังเลิกเรียนที่มีต่อนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ โดยวัดจากคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ คะแนนการอ่านและคะแนนเฉลี่ยที่วัดแบบ 4 ระดับในช่วงปีการศึกษา 2) ผลกระทบต่อการสร้างแรงบันดาลใจของโครงการหลังเรียนที่มีต่อนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการโดยวัดจากจำนวนวันที่ขาดโรงเรียน จำนวนวันที่มาโรงเรียนสาย และการให้คะแนนของครูเกี่ยวกับความเอาใจใส่ของนักเรียนต่อการทำงานที่ได้รับมอบหมาย โดยวัดแบบ 4 ระดับ ในระหว่างปีการศึกษา 3) ผลกระทบด้านความประพฤติและสังคมของโครงการหลังเลิกเรียนที่มีผลต่อนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ โดยวัดจากจำนวนการลงโทษทางวินัย จำนวนวันที่พักการเรียน และการให้คะแนนของครูเกี่ยวกับกิจกรรมของนักเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับนักเรียนคนอื่น ๆ ที่วัดแบบ 4 ระดับ ในช่วงปีการศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยนักเรียนในรัฐฟลอริดาที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการศึกษา พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองในช่วงเริ่มต้นของการดำเนินโครงการ อย่างไรก็ตามนักเรียนกลุ่มควบคุมมีค่าต่ำกว่านักเรียนกลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญในช่วงเวลาที่เหลือ แม้นักเรียนมีคะแนนคณิตศาสตร์ลดลง

Noguerón-Liu (2014) ได้ทำการศึกษาเพื่อวิเคราะห์วิธีกระแสรหว่างท้องถิ่น ในการกำหนดการเรียนรู้ในศูนย์เทคโนโลยีของชุมชนที่ให้บริการผู้อพยพวัยผู้ใหญ่ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา และการศึกษาในครั้งนี้ยังสำรวจการสร้างลักษณะข้ามชาติของนักศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรที่พวกเขาเรียนทั้งการสอนแบบออนไลน์และการสอนแบบตัวต่อตัว ผลการศึกษาพบว่า วิธีกระแข้ามชาติได้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในระบบกิจกรรมในชั้นเรียน โดยเฉพาะในการกำหนดกรอบของรูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์ เป็นเครื่องมือในการประนีประนอม และเป็นวัตถุในการสอน บทบาทในการแบ่งงานสำหรับผู้สอนในท้องถิ่นและนักศึกษา การสร้างการสนับสนุนระยะไกลและท้องถิ่นของนักศึกษา ผลการใช้การเรียนการสอนสำหรับการศึกษาของผู้อพยพวัยผู้ใหญ่ที่ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งข้อมูลออนไลน์ระหว่างท้องถิ่นได้รับการอภิปรายในการศึกษาครั้งนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ มีขั้นตอนการการวิจัย เป็น 2 ตอน ดังนี้

1. การสำรวจแหล่งเรียนรู้สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การสำรวจแหล่งเรียนรู้สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

วิธีการดำเนินการ

1. การสำรวจเอกสารและสื่อออนไลน์

สำรวจเอกสาร สิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์เกี่ยวกับสถานที่และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตหนองจอก เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง ที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ หนังสือ เอกสารตีพิมพ์ในพื้นที่เอกสารของหน่วยงานต่าง ๆ วารสารการท่องเที่ยว สื่อวีดิทัศน์ และทำการวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจเอกสารและสื่อออนไลน์

แบบบันทึกรายการของเอกสารและสื่อออนไลน์ เพื่อบันทึกข้อมูลรายการเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก (เขตหนองจอก เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง) และนำแบบบันทึกรายละเอียดของเอกสารและสื่อออนไลน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง และให้ผู้เชี่ยวชาญความเหมาะสม จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

2. สำรวจแหล่งเรียนรู้

2.1 การเลือกพื้นที่ในการศึกษา เลือกพื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกเป็นพื้นที่ในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย เขตหนองจอก เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง เป็นการเลือกแบบเจาะจงเนื่องจากกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกเป็นรอยต่อระหว่างพื้นที่ของกรุงเทพมหานครกับจังหวัดในเขตภาคตะวันออกของประเทศไทย ตามโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

หรือ EEC (Eastern economic corridor) และยังเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง ซึ่งเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.2 การสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เหมาะสมสำหรับการนำมาใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวนเขตละ 10 คน โดยมีการเลือกผู้รู้ในชุมชนจากบุคคลที่เป็นผู้นำในชุมชนก่อน จากนั้นใช้วิธีการอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก (Snowball sampling technique) แนะนำคนต่อไป

2.3 การบันทึกรายละเอียดของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร ฟังตะวันออก (เขตหนองจอก เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง) โดยการรวบรวมแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งสามารถนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้ ประกอบด้วย แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจและรวบรวมแหล่งเรียนรู้

ผู้วิจัย เป็นเครื่องมือสำคัญของการวิจัย ทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาปรากฏการณ์อย่างต่อเนื่องและมีเครื่องมืออื่น ๆ ประกอบด้วย

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนเขตหนองจอก เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ถามเกี่ยวแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เหมาะสมนำมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ โดยถือความคิดเห็นที่สอดคล้องกันร้อยละ 80 ขึ้นไปเป็นเกณฑ์

1.1 นำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนเขตหนองจอก เขตมีนบุรีและเขตลาดกระบังที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้อง มีรายชื่อดังนี้

1.1.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์
กุลศรีโรจน์	อาจารย์สาขาวิชาหลักสูตรและ
การสอน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
1.1.2 อาจารย์กัญพิชา ไกรสิงห์	ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม ครูชำนาญการ
พิเศษ โรงเรียนโป่งหว้า
จังหวัดเพชรบูรณ์

1.1.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ เดชะโกสิต	ประธานงานวิชาการระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนา การศึกษา
1.1.4 รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา ชินลัญจณ์	อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและ ประเมินผลทางการศึกษา โรงเรียน สาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา
1.1.5 รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ ศรีสงคราม	อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย ทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคล วิทยาเขตธัญบุรี

1.2 ตรวจสอบรายละเอียดคำแนะนำคำถามในการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนเขตหนองจอก เขตมีนบุรีและเขตลาดกระบัง เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ โดยถือความคิดเห็นที่สอดคล้องกันร้อยละ 80 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์

ผลการประเมินแนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนเขตหนองจอก เขตมีนบุรีและเขตลาดกระบัง ของผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันและเห็นด้วยกับข้อมูลดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 100

2. ตารางบันทึกแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีแนวทางในการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาความหมายและองค์ประกอบ ของตารางบันทึกแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

2.2 สร้างตารางบันทึกแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ที่มีลักษณะสอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.3 ตารางบันทึกข้อมูลมีลักษณะสอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง

2.4 ตารางบันทึกแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่ใช้เป็นแบบปลายเปิด มีส่วนประกอบ ดังนี้
ชื่อแหล่งเรียนรู้ ประเภทแหล่งเรียนรู้ ที่ตั้ง การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ความสัมพันธ์กับมาตรฐาน

การเรียนรู้ ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น ความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และข้อคิดเห็นของ
ผู้ศึกษา

2.5 นำตารางบันทึกแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและ
ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้อง มีรายชื่อดังนี้

2.5.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์
กุลศรีโรจน์	อาจารย์สาขาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์
2.5.2 อาจารย์กัญพินา ไกรสิงห์	ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม ครูชำนาญการ
พิเศษ โรงเรียนโป่งหว้า จังหวัด
เพชรบูรณ์
2.5.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์
เดชะโกสิต	ประธานงานวิชาการระดับมัธยมศึกษา
โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนา
การศึกษา
2.5.4 รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา
ชินสิญจน์	อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและ
ประเมินผลทางการศึกษา โรงเรียน
สาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา
2.5.5 รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ
ศรีสงคราม	อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย
ทางการศึกษาคณะครุศาสตร์
อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคล วิทยาเขตธัญบุรี

2.6 ตรวจสอบรายละเอียดตารางบันทึกแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อนำมาปรับปรุง
แก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ โดยถือความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน
ร้อยละ 80 ขึ้นไปเป็นเกณฑ์

2.7 สรุปผลตรวจสอบรายละเอียดตารางบันทึกแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ของผู้เชี่ยวชาญ
มีความเห็นที่สอดคล้องกันและเห็นด้วยกับข้อมูลดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 99

2.8 นำตารางบันทึกแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้ในการสำรวจและรวบรวมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

3. กล้องถ่ายภาพ เพื่อบันทึกภาพแหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในขณะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เนื้อหาจำแนกประเภทแหล่งเรียนรู้ 3 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง จาก 3 เขต คือ เขตหนองจอก เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง

2. วิเคราะห์ความสอดคล้องของแหล่งเรียนรู้กับโครงสร้างหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ในเขตกรุงเทพมหานคร รวบรวมข้อมูลเป็นข้อมูลเบื้องต้นในพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีลักษณะ ดังนี้

1. ศึกษาความหมายและส่วนประกอบสำคัญของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. ศึกษาโครงสร้างหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3. พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญเนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และการวัดและการประเมินผล แต่ละแผนมุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ความรู้และความภาคภูมิใจต่อชุมชน

4. ใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่ได้จากการสำรวจนำมาใช้ในการกิจกรรมการเรียนการสอน โดยแหล่งการเรียนรู้ที่นำมาประกอบต้องมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ของแผนการจัดการเรียนรู้นั้น ๆ

5. นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษา ความเหมาะสมของกิจกรรมและให้ข้อเสนอแนะ

6. ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

7. นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ประเมินความเหมาะสม และนำมาปรับปรุง แก้ไข โดยถือความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน ตรวจสอบ ความถูกต้อง มีรายชื่อ ดังนี้

7.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์อติเดช น้อยไม้	อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสาธิต พิบูลบำเพ็ญ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
7.2 อาจารย์ปรีดา แป้นแก้ว	ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนมัธยม วัดหนองจอก
7.3 ดร.ปานเพชร ร่มไทร	อาจารย์ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
7.4 อาจารย์วิวรรธน์ อึ้งพิมขกุล	ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียน พรตพิทยพยัต
7.5 อาจารย์ชนบดี ชีรดาธารณ์	รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ โรงเรียนสตรีศรีสุทรบุรีบำเพ็ญ
7.6 ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนันท์ทศปรี รุจิเรข	อาจารย์ผู้สอนสาขาวิจัยและประเมิน การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

8. ผลการประเมินแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็น ที่สอดคล้องกันและเห็นด้วยกับข้อมูลดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 100

9. นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย 30 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของการสอน เวลาที่ใช้ และสื่อการเรียนการสอนแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย การทดลองใช้

1. ทำการทดลองใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียน 1 คน ทดลองใช้กับ กลุ่มย่อย และทดลองใช้กับกลุ่มใหญ่ 1 แห่ง

2. ทำการเลือกกลุ่มเป้าหมาย จากประชากรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่วมเกล้า โรงเรียนสตรีศรีอยุธยา โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน โดยเลือกชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/ 1 โรงเรียนละ 30 คน

3. ทำเอกสารขออนุญาตทดลองใช้แผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อผู้บริหารของทั้ง 3 โรงเรียน และพบอาจารย์ผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของทั้ง 3 โรงเรียน ที่รับผิดชอบสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/ 1 เพื่อประสานงานการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

4. ดำเนินการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่พัฒนาไว้ กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเข้ามาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งมีการทดลองใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ ภาคต้น ปีการศึกษา 2561 ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2561 โดยเลือกใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านความรู้ทั่วไป) กับทั้ง 3 โรงเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านศาสนา) ใช้กับโรงเรียนสตรีศรีอยุธยาและโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่วมเกล้า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านหน้าที่พลเมือง) ใช้กับโรงเรียนสตรีศรีอยุธยาและโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่วมเกล้า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านเศรษฐศาสตร์) ใช้กับโรงเรียนสตรีศรีอยุธยาและโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านประวัติศาสตร์) ใช้กับโรงเรียนสตรีศรีอยุธยาและโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านภูมิศาสตร์) ใช้กับโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่วมเกล้า และโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก ซึ่งในการเลือกจะทำให้โรงเรียนใดใช้แผนการเรียนรู้ใดนั้นพิจารณาโดยให้สัมพันธ์กับบทเรียนที่โรงเรียนนั้นกำลังทำการเรียนการสอน เพื่อจะได้สามารถใช้แผนการเรียนรู้ได้จริงและจะเป็นประโยชน์โดยตรงที่ผู้เรียนจะได้รับ

5. ผู้วิจัยนำผลการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มาวิเคราะห์และสรุปผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เกณฑ์ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ที่ได้แบ่งเป็น 8 ระดับ คือ

ตารางที่ 1 เกณฑ์ในการประเมินผลสัมฤทธิ์

ช่วงคะแนน	ค่าระดับคะแนน	ความหมายคะแนน
80-100	4.00	ดีเยี่ยม
75-79	3.50	ดีมาก
70-74	3.00	ดี
60-64	2.50	ดีพอใช้
55-59	2.00	พอใช้
50-54	1.50	อ่อน
0-49	1.00	ตก

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายเพื่อการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้โรงเรียนละหนึ่งห้องเรียน ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในพื้นที่ 3 เขต เลือกเขตละ 1 โรงเรียน โดยเลือกแบบเจาะจง ดังนี้ โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก เขตหนองจอก โรงเรียนสตรีศรีบุญคุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า เขตลาดกระบัง โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1. โรงเรียนดังกล่าวเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตหนองจอก เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง เป็นเขตที่มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่หลากหลาย ทั้งชุมชนเมืองและชุมชนชนบท
2. โรงเรียนดังกล่าวเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการสร้างเครื่องมือ

แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยมีแนวทางในการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาความหมายและองค์ประกอบ ของแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. นำสาระการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้มาวิเคราะห์เพื่อสร้างแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้
3. สร้างแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยสร้างแบบประเมินเป็นแบบปรนัย จำนวนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ละ 15 ข้อ โดยกลุ่มเป้าหมายต้องทำ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านความรู้ทั่วไป) ทุกคน นำแบบประเมินที่ได้สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 6 ท่าน ตามที่กล่าวไว้แล้วนั้น พิจารณาคุณลักษณะของแบบประเมินในด้านความถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษา ความสอดคล้อง โครงสร้างหลักสูตรมาตรฐาน

การเรียนรู้ ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และความสอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยถือความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของผู้เชี่ยวชาญ ร้อยละ 80 ขึ้นไปเป็นเกณฑ์

4. ผลการประเมินแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันและเห็นด้วยกับข้อมูลดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 100

การตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล

ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า การตรวจสอบข้อมูลพิจารณาจากแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่าง และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีต่าง ๆ กัน เช่น การใช้การสังเกตควบคู่กับการสัมภาษณ์ และการศึกษาจากเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล

แนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เนื้อหาความสอดคล้องของแหล่งเรียนรู้แต่ละประเภทและแต่ละเขตกับมาตรฐานการเรียนรู้ของ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. วิเคราะห์หาความเหมาะสมของแผนกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ

การเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาโดยตอบตามวัตถุประสงค์ ใช้การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยตารางวิเคราะห์และค่าสถิติ และสรุปด้วยการอธิบายอันเป็นการให้เหตุผลเพิ่มเติม

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แหล่งเรียนรู้สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ตอนที่ 2 การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 แหล่งเรียนรู้สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ผลการสำรวจแหล่งเรียนรู้ มีรายละเอียด ดังนี้

1. บริบทชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก จำแนกตามเขต

เขตหนองจอก

ประวัติความเป็นมาเขตหนองจอก

เดิมเขตหนองจอกมีฐานะเป็น อำเภอหนองจอก ได้รับการจัดตั้งขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2440 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ที่มาตั้งถิ่นฐานพวกแรก ๆ เป็นชาวไทยมุสลิม ที่อพยพมาจากหัวเมืองภาคใต้ โดยตั้งชุมชนตามแนวคลองแสนแสบซึ่งได้มีการขุดลอกขยายคลอง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และอีก 5 ปีต่อมา (พ.ศ. 2445) อำเภอหนองจอก ก็ได้มาขึ้นอยู่กับเมืองมีนบุรีซึ่งเป็นหัวเมืองที่ตั้งขึ้นใหม่ ในมณฑลกรุงเทพ ต่อมาเกิดสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณของทางราชการ ในปี พ.ศ. 2474 จังหวัดมีนบุรี จึงถูกยุบรวมเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดพระนคร ส่วนอำเภอหนองจอก ถูกโอนไปขึ้นกับจังหวัดละโว้ แต่เนื่องจากความไม่สะดวกในการเดินทางและการติดต่อระหว่างกัน ในปีถัดมา (พ.ศ. 2475) ทางราชการจึงได้ย้ายอำเภอหนองจอกมาเป็นเขตการปกครอง ในจังหวัดพระนคร จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2514 มีประกาศคณะปฏิวัติให้รวมจังหวัดพระนครกับ จังหวัดธนบุรีเข้าด้วยกันเป็นนครหลวงกรุงเทพธนบุรี และในปีถัดมา (พ.ศ. 2515) ก็มีประกาศคณะปฏิวัติเปลี่ยนรูปแบบการบริหารเมืองหลวงใหม่อีกครั้ง จากนครหลวงกรุงเทพธนบุรีเป็น

กรุงเทพมหานคร แบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตและแขวงแทนอำเภอและตำบล อำเภอหนองจอก จึงได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเขตหนองจอก

ข้อมูลทั่วไปของเขตหนองจอก

สำนักงานเขตหนองจอก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ประมาณ 236.261 ตารางกิโลเมตร เป็นเขตที่มีเนื้อที่มากที่สุด ประมาณ 1 ใน 7 ของจำนวน เนื้อที่รวมของกรุงเทพมหานคร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่ออำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
 ทิศใต้ ติดต่อเขตลาดกระบัง
 ทิศตะวันออก ติดต่ออำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา
 ทิศตะวันตก ติดต่อเขตมีนบุรี และเขตคลองสามวา
 แบ่งการปกครองเป็น 8 แขวง ดังนี้

1. แขวงกระทุ่มราย 2. แขวงหนองจอก 3. แขวงคลองสิบ
4. แขวงคลองสิบสอง 5. แขวงโคกแฝด 6. แขวงลำผักชี
7. แขวงลำด้อยตั้ง 8. แขวงคูฝิ่งเหนือ

ในปัจจุบันการคมนาคมทางบกของเขตหนองจอกใช้เส้นทางในการคมนาคมไปมาระหว่างเขตหนองจอกและเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 สาย คือ ถนนสุวินทวงศ์ ถนนเชื่อมสัมพันธ์ ถนนเลียบวารี ถนนมิตรไมตรี สำหรับการคมนาคมทางน้ำส่วนใหญ่จะใช้ภายในเขต โดยมีคลองสายหลัก 10 สาย คือ คลองแสนแสบ คลองแก้ว คลองสิบ คลองสิบเอ็ด คลองสิบสอง คลองสิบสาม คลองสิบสี่ คลองลำปลาทิว คลองหลวงแพ่ง และคลองเนื่องเขต

ประชากรส่วนใหญ่ของเขตหนองจอกนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 75 มีผู้นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 20 และคริสต์ร้อยละ 5 เขตหนองจอกมีจำนวนศาสนสถาน ดังนี้ มัสยิด 17 แห่ง วัด 17 แห่ง โบสถ์คริสต์ 1 แห่ง ศาลเจ้า 1 แห่ง

คำขวัญเขตหนองจอก ธารน้ำใส พฤษชาติเขียวขจี พื้นที่กว้างใหญ่ มหาวิทยาลัยระดับชาติ ผดุงบทบาท “บรม” “บวร” พัฒนาประชากรหนองจอก (สำนักงานเขตสำนักงานเขตหนองจอก, 2560)

นอกจากนี้ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ยังให้ข้อมูลยืนยันว่าในเขตหนองจอกมีแหล่งเรียนรู้อีกหลายแห่ง ดังนี้

“เขตหนองจอกยังมีความเป็นชนบทอยู่มาก มีลำคลอง สวน ไร่นา หลายแห่ง ประชาชนส่วนมากเป็นชาวมุสลิม อยู่กันแบบวิถีเดิม สามารถใช้ธรรมชาติ ศาสนสถาน วิถีชีวิต ไปเป็นส่วนประกอบได้เลย เรียนจากสภาพจริง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2562)

“ยังมีสถานที่สำคัญหลายแห่ง เช่น ค้างคาวแม่ไก่ สุเหร่าคู่มัสยิดกมลาอุตอิสลาม ตลาดเก่าหนองจอก ชุมชนคอยรุ๊กตักวา พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นฯลฯ อาจารย์สามารถพาเด็กไปชมได้เลย ได้ศึกษาจากของจริง ทำให้เข้าใจมากขึ้นได้กว่าเรียนในชั้นอย่างเดียว” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2562)

เขตมินบุรี

ประวัติความเป็นมาเขตมินบุรี

เดิมเขตมินบุรีเคยเป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งขึ้นอยู่กับมณฑลกรุงเทพฯ เมื่อปี พ.ศ. 2445 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมท้องที่อำเภอคลองสามวา กับอำเภออื่น ๆ อีก 3 อำเภอ คือ อำเภอแสนแสบ อำเภอเจียรดับ และอำเภอหนองจอก รวมเป็น 4 อำเภอ ตั้งเป็นเมืองขนานนามว่า “เมืองมินบุรี” ซึ่งหมายถึง “เมืองปลา” ทั้งนี้เพื่อให้คู่กับ “เมืองรัตนบุรี” ในขณะนั้นต่างก็สังกัดมณฑลกรุงเทพฯ เช่นเดียวกัน กล่าวคือ มณฑลกรุงเทพฯ ประกอบด้วย ปทุมธานี นครเขื่อนขันธ์ สมุทรปราการ นนทบุรี รัตนบุรี และมินบุรี สำหรับเมืองมินบุรี เจ้าเมืองคนแรก คือ หม่อมเจ้าสง่างาม (สุประดิษฐ์) เป็นข้าหลวงรักษาราชการเมือง ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน รัตนโกสินทรศก 121 ดังหลักฐานซึ่งได้คัดลอกจากเอกสารสำคัญ ในหอบจดหมายเหตุแห่งชาติท้าวสุกรี ต่อมาในระหว่างปี พ.ศ. 2473-2474 มีเหตุการณ์สำคัญทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นทั่วโลก ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อประเทศไทยด้วย เหตุการณ์ครั้งนี้เรียกว่า “เศรษฐกิจตกต่ำ” ทำให้เกิดข้าวยากหมากแพง และกระทบกระเทือนงบประมาณของแผ่นดินของประเทศไทยขณะนั้นอย่างหนัก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ได้โปรดเกล้าฯ ให้แก้ไขเหตุการณ์โดยยุบเลิกหรือรวมกรม กองต่าง ๆ ในส่วนกลาง และยุบมณฑล จังหวัด และสถานที่ หรือส่วนราชการบางแห่ง ตลอดจนปลดข้าราชการออกจากตำแหน่ง เพื่อตัดทอนงบประมาณรายจ่ายให้สอดคล้องภาพ ดังมีหลักฐานหนังสือโต้ตอบแจ้งเรื่องการยุบจังหวัดมินบุรี 2474 ไว้ดังนี้

ยุบจังหวัดมินบุรี เนื่องจากในสมัยรัชกาลที่ 7 พุทธศักราช 2474 ประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำโดยทั่วไป จึงมีพระราชดำริยุบส่วนราชการบางส่วน เพื่อตัดทอนค่าใช้จ่ายภายในประเทศ โดยให้ยุบจังหวัดมินบุรีมารวมเข้ากับจังหวัดพระนคร ขึ้นต่อมณฑลกรุงเทพฯ เว้นไว้แต่ท้องที่อำเภอหนองจอก ให้ยกไปขึ้นกับจังหวัดฉะเชิงเทรา ท้องที่จังหวัดพระประแดงให้รวมขึ้นอยู่กับจังหวัดสมุทรปราการ เว้นแต่ท้องที่อำเภอรามัญบุรีณะให้ขึ้นอยู่กับจังหวัดธนบุรี และท้องที่จังหวัดรัตนบุรีให้รวมอยู่กับจังหวัดปทุมธานี เป็นอันว่ามณฑลกรุงเทพฯ ในตอนนั้น ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2474 เป็นต้นไป มีจังหวัดสังกัดอยู่เพียง 4 จังหวัดเท่านั้น คือ พระนคร ธนบุรี นนทบุรี และสมุทรปราการ เฉพาะจังหวัดพระนคร หลังจากการปรับปรุงแล้วมีอำเภอเพิ่มขึ้นอีก 2 อำเภอ คือ อำเภอมินบุรี กับอำเภอลาดกระบัง รวมกับอำเภอที่มีอยู่ก่อนแล้ว 12 อำเภอ คือ อำเภอ

พระนคร อำเภอคูสิต อำเภอนางเลิ้ง อำเภอบางรัก อำเภอป้อมปราบศัตรูพ่าย อำเภอสัมพันธวงศ์ อำเภอปทุมวัน อำเภอบางกะปิ อำเภอบางเขน อำเภอพระโขนง อำเภอบ้านทวาย (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอยานนาวา) อำเภอบางซื่อ ต่อมาในปี พ.ศ. 2475 ก็ได้มีพระราชบัญญัติให้อโอนการปกครอง อำเภอหนองจอก ซึ่งขึ้นอยู่กับจังหวัดฉะเชิงเทรา มาขึ้นจังหวัดพระนคร เพราะไม่สะดวกแก่ราษฎร ในการไปติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้งนี้ให้ออนตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2575 เป็นต้นมา ดังนั้น จังหวัดพระนคร จึงมีอำเภอรวมทั้งสิ้น 15 อำเภอ โดยเฉพาะมีนบุรีเป็นจังหวัดตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2445 จนถึงวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2474 มีนบุรีเมื่อยุบเป็นอำเภอแล้ว คงมีเขตพื้นที่เหมือนเดิม คือ 7 ตำบล 132 หมู่บ้าน ดังนี้

1. ตำบลบางชัน	มี 20 หมู่บ้าน
2. ตำบลทรายทองดิน	มี 25 หมู่บ้าน
3. ตำบลคลองสามวาฝั่งตะวันออก	มี 25 หมู่บ้าน
4. ตำบลคลองสามวาฝั่งตะวันตก	มี 17 หมู่บ้าน
5. ตำบลคลองเจ๊ก	มี 20 หมู่บ้าน
6. ตำบลแสนแสบ	มี 15 หมู่บ้าน
7. ตำบลคูฝี่งใต้	มี 10 หมู่บ้าน

กับมีกิ่งอำเภอลาดกระบัง ซึ่งได้ยุบจากอำเภอลงเป็นกิ่งอำเภอมาขึ้นอยู่อีก 1 กิ่ง

โดยเฉพาะ กิ่งอำเภอลาดกระบัง มี 5 ตำบล 91 หมู่บ้าน ดังนี้

1. ตำบลลาดกระบัง	มี 15 หมู่บ้าน
2. ตำบลคลองสองต้นนุ่น	มี 16 หมู่บ้าน
3. ตำบลคลองสามประเวศ	มี 17 หมู่บ้าน
4. ตำบลทับยาว	มี 21 หมู่บ้าน
5. ตำบลลำปลาทิว	มี 22 หมู่บ้าน

ได้มีการเปลี่ยนแปลงเขตท้องที่อีกหลายครั้ง ในที่สุดเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 ได้ประกาศยกฐานะกิ่งอำเภอลาดกระบังขึ้นเป็นอำเภออีกครั้งหนึ่ง มีนบุรีได้แบ่งเขตการปกครอง ได้ออกเป็น 7 แขวง (ตำบล) มี 107 หมู่บ้าน แต่เดิมมีสุขาภิบาล 1 แห่ง ชื่อสุขาภิบาลมีนบุรี ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2498 ซึ่งในชั้นแรก มีหมู่บ้านที่ 1, 2, 8, 9, 10, 13, 17, 18 และ 19 ของตำบลมีนบุรี รวมกันเข้าเป็นเขตสุขาภิบาล ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2505 ได้มีการขยายเขตสุขาภิบาลออกไปอีกโดยรวมเอาหมู่ที่ 3 ของตำบลมีนบุรี และหมู่ที่ 14 ของตำบลแสนแสบเข้ามาอยู่ในเขตสุขาภิบาลด้วย ต่อจากนั้นมาได้ขยายเขตสุขาภิบาลออกไปตลอดทั้งอำเภอ ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่

11 เมษายน พ.ศ. 2506 และเมื่อได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 มินบุรีจึงมีฐานะเป็นเขตหนึ่งของกรุงเทพมหานคร

ข้อมูลทั่วไปของเขตมินบุรี

สัญลักษณ์ เป็นรูปวงกลม มีปลาตะเพียนสีทองอยู่ตรงกลางด้านล่างเป็นพื้นน้ำสีฟ้า มีรวงข้าวสีเขียว สองข้างล้อมรอบด้วยคำว่า สำนักงานเขตมินบุรี ที่เป็นภาษาอังกฤษ และภาษาไทย ความหมาย เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2445 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้รวม 4 อำเภอ ในทุ่งแสนแสบยกขึ้นเป็นเมืองมินบุรี ซึ่งแปลว่า “เมืองปลา” เพราะตำบลแสนแสบมีบ่อปลามากและปลาที่ขึ้นชื่อคือ “ปลาตะเพียน” วันก่อกำเนิดเมืองมินบุรี 1 กันยายน พ.ศ. 2445 วันสถาปนาเป็นอำเภอ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515

สีประจำเขต สีฟ้า น้ำทะเล หมายถึงความสงบ สวยงาม ทรงพลัง

ต้นไม้ประจำเขต ต้นพิกุล เป็นต้นไม้ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปลูกเป็นที่ระลึกเมื่อครั้งเสด็จฯ ทรงเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ รัชกาลที่ 5 ณ สวนเฉลิมพระเกียรติ ร.9

ปรัชญาประจำเขต บริการด้วยใจ ยุติธรรม โปร่งใส ใส่ใจประชาชน

คำขวัญเขต เมืองปลา หย้าดัง จังหวัดเก่า

วิสัยทัศน์เขต มินบุรีเมืองน่าอยู่ เชิดชูประเพณี สภาพแวดล้อมดีทั่วหน้า นำพาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเขตสำนักงานเขตมินบุรี, 2560)

นอกจากนี้ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในเขตมินบุรี ได้มีผู้รู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ ดังนี้

“มินบุรี แต่เดิมคือเมือง เทียบเท่าจังหวัด มีเจ้าเมืองปกครอง ต่อมาถูกยุบเป็นอำเภอ ไปขึ้นกับแปดริ้วระยะหนึ่ง แล้วโอนกลับมาขึ้นกับกรุงเทพฯ ประวัติความเป็นมามียาวนาน แต่กำลังเลือนหายไป เห็นด้วยเลยว่าอาจารย์ควรพาเด็กมาศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อ ก่อนเลือนหายไป ยังมีคณะลิเก นาหญา ตลาดเก่า ตลาดน้ำ พิพิธภัณฑวัดศาลเจ้า สุเหว่า คลองสายต่าง ๆ โดยเฉพาะคลองแสนแสบ มีตำนานมายาวนาน เป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญตั้งแต่อดีต ควรศึกษาไว้ทุกเรื่อง มินบุรีขยายเมืองไป แยกเป็นเขตไปแล้ว เช่น คลองสามวา คันนายาว ธรรมชาติจะหมดไป” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 15, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2562)

“มินบุรีเป็นเมืองเก่า มีสถานที่สำคัญหลายแห่ง แต่กำลังเปลี่ยนไป เพราะการเติบโตของเมืองขยายเข้ามา วัดแสนสุข วัดบางเพ็งใต้ ศูนย์กลางของชาวพุทธในชุมชน ตอนนี้อยากให้เป็นเหมือนแหล่งท่องเที่ยว มีตลาดน้ำขวัญเรียม รถไฟฟ้ากำลังสร้างผ่านเข้ามา ไม่นานเปลี่ยนไปแน่ ควรได้ศึกษาไว้ให้รุ่นหลังเรียนรู้ก่อนจะหายไป” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 18, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2562)

เขตลาดกระบัง

ประวัติความเป็นมาเขตลาดกระบัง

เดิมเป็นอำเภอแสนแสบ จังหวัดมิ้นบุรี ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอลาดกระบัง และเมื่อมีการยุบจังหวัดมิ้นบุรีไปขึ้นกับจังหวัดพระนคร อำเภอลาดกระบังจึงได้ขึ้นกับจังหวัดพระนคร ต่อมาเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2481 กระทรวงมหาดไทย ได้ลดฐานะจากอำเภอลาดกระบัง เป็นกิ่งอำเภอลาดกระบัง จนเมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2500 จึงมีฐานะเป็นอำเภอลาดกระบังอีกครั้งหนึ่ง เมื่อมีการยุบนครหลวงกรุงเทพธนบุรีเป็นกรุงเทพมหานคร และมีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 และให้เรียกคำว่า อำเภอ เป็นเขต จึงเรียกอำเภอลาดกระบัง เป็นเขตลาดกระบัง ตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา

ข้อมูลทั่วไปของเขตลาดกระบัง

การคมนาคม เส้นทางหลักที่ใช้ในการคมนาคม แบ่งได้ 2 ประเภท คือ เส้นทางคมนาคมในเขต และเส้นทางคมนาคมระหว่างเขตกับภายนอกเขต เส้นทางคมนาคมในเขตเดิมประชาชนส่วนใหญ่มักจะใช้เส้นทางน้ำเป็นหลัก แต่ในปัจจุบัน การคมนาคมได้พัฒนาไปมาก มีการก่อสร้างถนนสายต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถเดินทางติดต่อกันได้สะดวกยิ่งขึ้น ดังนั้น ประชาชนจึงหันมาใช้ในการเดินทางโดยรถยนต์มากกว่าทางเรือ แต่ยังมีบางท้องที่ที่ยังใช้ในการเดินทางเรืออยู่ เนื่องจากยังไม่มีถนนตัดผ่าน เส้นทางคมนาคมระหว่างเขตกับภายนอกเขต ประชาชนส่วนใหญ่มักจะใช้เส้นทางรถยนต์และทางรถไฟในการเดินทางเข้าสู่ใจกลางกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง ถนนที่สำคัญ มีอยู่ 8 สาย ถนนอ่อนนุช-ลาดกระบัง ถนนร่มเกล้า ถนนฉลองกรุง (ถนนลำปลาทิว) ถนนเจ้าคุณทหาร ถนนหลวงแพ่ง ถนนกิ่งแก้ว ถนนชุมทอง-ลำด้อยติ่ง และถนนกรุงเทพฯ-ชลบุรี (มอเตอร์เวย์)

ทางรถไฟ มีรถไฟสายตะวันออกผ่านสถานีรถไฟลาดกระบัง สถานีรถไฟหัวตะเข้ และสถานีรถไฟหลวงแพ่ง

ทางน้ำ เส้นทางหลักที่สำคัญมี 46 คลอง คือ คลองหัวตะเข้ คลองจรเข้เน้อย คลองทับยาว คลองลาดกระบัง คลองลำปลาทิว คลองพระยาเพชร คลองประเวศบุรีรมย์ คลองหลวงแพ่ง คลองหนึ่ง คลองสอง คลองสาม คลองสี่ คลองแม่จันทร์ คลองตาฟูก คลองลาดบัวขาว คลองบัวเกราะ คลองลำตาแพ่ง คลองลำชะล่า คลองลำตาอู่ คลองลำมะสะกอก คลองลำมะขาม คลองแยกพระองค์ คลองลำบึงบัว คลองบัวลอย คลองหนองตะกร้า คลองหนองคา คลองรางตาฟอง คลองลำหลุมบัว คลองมอญ คลองลำกอไผ่ คลองลำอ้อตัน คลองลัดทับยาว คลองแขก คลองกาหลง คลองลำอ้ายแบน คลองรางตาฟูก คลองลำพะอง คลองเจ๊ก คลองลำแดงโม คลองลำนายโส คลองหนองปรือ คลองตาสอน คลองลำตาอิน คลองบางคูเวียง คลองรางตาเกษม และคลองลำซวดเตย

เขตลาดกระบังมีจำนวนศาสนสถาน ดังนี้ มัสยิด 7 แห่ง วัด 14 แห่ง โบสถ์คริสต์ 1 แห่ง ศาลเจ้า 4 แห่ง (สำนักงานเขตสำนักงานเขตลาดกระบัง, 2560)

จากการลงพื้นที่สำรวจแหล่งเรียนรู้และสัมภาษณ์ผู้รู้ในเขตลาดกระบัง มีผู้ให้ข้อมูลว่า เขตลาดกระบังยังคงเป็นแหล่งเรียนรู้ได้อีกหลายแห่ง ดังนี้

“เขตลาดกระบังมีความเก่าแก่ ในอดีตเคยเป็นแขวงขึ้นกับเมืองมีนบุรีมาก่อน ต่อมาแยกเป็นอำเภอ และเป็นเขต เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่มีการสร้างทางรถไฟผ่านไปยังจังหวัด ในภาคตะวันออก แปรริ้ว ปราจีน จนถึงชายแดนเขมร ต่อมาตั้งพระจอมเกล้าลาดกระบัง นักศึกษาต่างพื้นที่เข้ามาเรียน คนต่างถิ่นเข้ามาทำงานเมื่อมีโรงงานมากขึ้น แต่การเดินทางยังไม่สะดวก ต้องมาทางรถไฟ ทางเรือ ทำให้โศกเศร้า ตอนนี้มีสุวรรณภูมิ ถนนผ่านหลายสายสะดวกมาก การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเร็ว ควรให้เด็กรุ่นหลังได้เรียนรู้ไว้ถึงความเป็นมา ก่อนจะหายหมดไป” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 22, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2562)

“ในเขตลาดกระบังยังมีธรรมชาติ เช่น ทุ่งนาทับยาว คลองหลวงแพ่ง บุคคลเช่น ครูสอนดนตรีไทย ครูภูมิปัญญาแผนไทย โบราณสถาน เช่น วัดสุทธาโกชน์ ของไทย-รามัญ วัดลาดกระบัง ตลาดหัวตะเข้ คลองประเวศ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ฯลฯ อาจารย์พาเด็กมาเรียนรู้ของจริงได้เลย ยังคงรักษาไว้ใกล้เคียงของเดิม จะเป็นประโยชน์มากทีเดียว” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 27, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2562)

ดังนั้น จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนพื้นที่ทั้ง 3 เขตของกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก และจากการลงพื้นที่ภาคสนามสำรวจและสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน ทำให้เห็นว่าชุมชนทั้ง 3 เขต ยังมีแหล่งเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมได้โดยตรง

2. ได้ทำการสำรวจเอกสารและสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับสถานที่และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตหนองจอก เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง ที่เหมาะสมเพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ หนังสือแบบเรียน เอกสารตีพิมพ์ในพื้นที่ เอกสารของหน่วยงานต่าง ๆ วารสารการท่องเที่ยวที่ตีพิมพ์ในช่วง 10-20 ปี และทำการวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา โดยใช้แบบบันทึกรายการของเอกสาร เพื่อบันทึกข้อรายการเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก (เขตหนองจอก เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง) ดังเสนอตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เอกสารและสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับสถานที่และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานคร

ชื่อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
1. กรุงเทพฯสมัยคุณปู่ (เทพชู ทับทอง, 2518)	กล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ สมัยเมื่อ 70-80 ปีที่ผ่านมา กล่าวถึงขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมในอดีต รวมถึงการรวบรวม ภาพถ่ายในอดีตที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ยังได้กล่าวถึงการสร้างกรุงเทพมหานคร และสถานที่สำคัญ	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
2. กรุงเทพฯในอดีต (เทพชู ทับทอง, 2519)	กล่าวถึงกรุงเทพมหานครในอดีต บอกถึง ความเป็นมาและข้อมูลกรุงเทพต่าง ๆ เช่น ถนนสายต่าง ๆ สถานที่สำคัญ แฟชั่น ในอดีต การประปา การคมนาคมในอดีต	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
3. สามทศวรรษ... พระจอมเกล้า ลาดกระบัง (คณาจารย์สถาบัน เทคโนโลยีเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง, 2539)	กล่าวถึงประวัติความเป็นมา การจัดตั้ง สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ผลงานของคณาจารย์ การเรียนการสอน การใช้ชีวิตสถาบันและการพัฒนาสถาบัน ในรอบ 30 ปี ที่ผ่านมา	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
4. อิสลามลำไทร: แผ่นดินทองที่หนองจอก (วารสารนิกัศสรร์โลก ใบใหม่) (นุชรินทร์ เกียรติไพศาล, 2540)	กล่าวถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของชาวอิสลาม ในเขตหนองจอก	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
		สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
5. บทบาทของ กรุงเทพมหานคร ในการพัฒนา คลองแสนแสบ (วารสารนิเทศสรรค์ โลกใบใหม่) (พิจิต รัตตกุล, 2540)	กล่าวถึงแผนนโยบายของกรุงเทพมหานคร ในการพัฒนาคลองแสนแสบให้เป็น เส้นทางคมนาคมทางน้ำและใช้ประโยชน์ ได้ เป็นนโยบายสมัย ดร.พิจิต รัตตกุล เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานคร	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
6. รายงานสรุปสำหรับ ผู้บริหาร แผนผังพัฒนา กรุงเทพมหานคร เขตมีนบุรี (ภาควิชาการออกแบบ และวางแผนผังชุมชน เมือง มหาวิทยาลัย ศิลปากร, 2540)	กล่าวถึงการวางแผนพัฒนาเขตมีนบุรี การใช้พื้นที่ การออกแบบวางผังเมือง การพัฒนาที่ดิน การขยายตัวเมือง การจัดการด้านสาธารณูปโภค เขตมีนบุรี	สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
7. ต้นคลอง ปลายคลอง ของมหานาค-บางกะปิ- แสนแสบ อยู่ที่ไหน (ศิลปวัฒนธรรม) (เอนก นาวิกมูล, 2540)	กล่าวถึงความเป็นมาของคลอง 3 สาย วิถีชีวิตผู้คน การประกอบอาชีพ ประเพณี วัฒนธรรมชาวบ้าน 2 ฟังคลอง ความสำคัญ ของคลองที่มีต่อสังคมไทย	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
8. ถนนเก่าในเมืองกรุง (ทวี วัฒนา, 2542)	กล่าวถึงความสำคัญของถนนหนทางที่เริ่ม มีตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถนนที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย การคมนาคมที่เคยนิยมใช้แม่น้ำลำคลอง ก็เปลี่ยนมาใช้ถนนหนทางแทน ยังกล่าวถึง ถนนสายสำคัญ เช่น สุขุมวิท ราชดำเนิน เจริญกรุง	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
9. อีกก้าวของการพัฒนา คลองแสนแสบ (วารสารนิทัศน์สรรค์ โลกใบใหม่) (นุชรินทร์ ศศิพิบูลย์, 2542)	กล่าวถึงหลักการ เหตุผลและความจำเป็น ในการพัฒนาคลองแสนแสบซึ่งมี ความสำคัญในการเป็นเส้นทางคมนาคม และเป็นคลองที่มีความเป็นมาคู่ กรุงเทพมหานคร	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
10. กรุงเทพฯเมื่อวานนี้ (กาญจนาภรณ์, 2545)	กล่าวถึงกรุงเทพมหานครในอดีต ทั้งในด้านสถานที่และเหตุการณ์สำคัญ (มีคำค้นท้ายเล่ม เพื่อความสะดวกใน การสืบค้น)	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
11. แดนดิน ถิ่นไทย ชื่อบ้านนามเมือง (กฤษณา สินไชย, 2545)	กล่าวถึงอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ทั่วประเทศ ไทย ให้ข้อมูลความเป็นมาของชื่อ ที่ตั้ง ความสำคัญและความโดดเด่นในด้าน ต่าง ๆ	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
12. ไปเที่ยวหนองจอก กันดีกว่า ดูทั้งนา พื้นใหญ่ ชมวัฒนธรรมไทย- รามัญ (วารสาร เกษตรพัฒนา) (จิราวรรณ ประเสริฐสุด, 2545)	กล่าวถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์ของ หนองจอก ความเป็นธรรมชาติมีไร่นา สวน คลอง วิถีชีวิตที่เรียบง่าย วัฒนธรรม ท้องถิ่นของไทยและมอญที่ยังคงถือปฏิบัติ ในชุมชน	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
13. ความรู้ของชาวมุสลิม ต่อเครื่องหมายฮาลาล: ศึกษากรณีชาวไทย มุสลิมในเขตมินบุรี กรุงเทพมหานคร (รัช ยะภา, 2545)	กล่าวถึงความหมายความสำคัญของ เครื่องหมายฮาลาล ความเป็นมาในทัศนะ ของศาสนาอิสลาม การรับรู้และ ความเข้าใจของชาวไทยมุสลิมที่มีต่อ เรื่องฮาลาล โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิม ในเขตมินบุรี	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
14. กรุงเทพฯ ไม่มี พิพิธภัณฑ์กรุงเทพ (สวรรณค์ ตั้งตรง สิทธิกุล, 2545)	กล่าวถึงภูมิหลังของเมืองบางกอก โดยแบ่งเป็นช่วง คือ สมัยก่อนเป็น ราชธานี (พุทธศตวรรษที่ 12-พ.ศ. 2310) สมัยเป็นราชธานีศูนย์กลางอาณาจักร พ.ศ. 2310-พ.ศ. 2394 สมัยการปรับตัว เพื่อเข้าสู่สมัยใหม่ พ.ศ. 2394-พ.ศ. 2468 สมัยใหม่ พ.ศ. 2468-พ.ศ. 2525 สมัยปัจจุบันและแนวโน้มอนาคต	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
15. โครงการจัดทำผัง การพัฒนาเขต กรุงเทพมหานคร: เขตหนองจอก (สุพัตรา สุทสุภา, 2545)	กล่าวถึงแผน นโยบาย และแนวทาง ในการพัฒนาเขตหนองจอก การใช้ที่ดิน การวางผังเมือง ในการออกแบบส่งเสริม เส้นทางคมนาคม และสาธารณูปโภค ใกล้เคียงเหมาะสมกับพื้นที่ในอนาคต	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
16. ชื่อบ้านนามเมือง ในกรุงเทพฯ (ศันสนีย์ วีระศิลป์ชัย, 2546)	กล่าวถึงความหมายของบ้านและเมือง ชื่อสถานที่ต่าง ๆ ที่มีความสำคัญ บ่งบอก ถึงประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ความสำคัญ ของสถานที่นั้น ซึ่งมีที่มาจากลักษณะ ภูมิประเทศ พืชพันธุ์ หรือบุคคลสำคัญ หรือกลุ่มชนตามกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ถนน วัด สะพาน คลอง แยก สวน เขต/แขวง ตรอก อนุสาวรีย์ ท่า ซอย เวิ้ง เมือง	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
17. ร้อยแปด (ที) กรุงเทพฯ (ส.พลายน้อย, 2546)	ได้รวบรวมความเป็นมาของสถานที่ต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร ไม่ว่าจะเป็นวัด ถนน สะพาน ย่านชุมชน ทำให้ภาพใน กรุงเทพมหานคร มีการเกริ่นนำถึง การสถาปนากรุงเทพฯ	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
18. เลี้ยงไก่ไข่แบบอินทรีย์ ด้วยวิถีธรรมชาติ ที่สวนดวงตะวัน หนองจอก (วารสาร เกษตรธรรมชาติ) (หทัยชนก อินทร กำแหง, 2546)	กล่าวถึงการเลี้ยงไก่ไข่ด้วยวิถีธรรมชาติ เพื่อให้ผลิตผลมีคุณภาพปราศจากสารพิษ ตกค้างและมีประโยชน์ต่อผู้บริโภค	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
19. จดหมายเหตุกรุงเทพฯ (สมัคร สุนทรเวช, 2547)	กล่าวถึงกรุงเทพมหานครในแง่มุมต่าง สถานที่ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สภาพ สังคม	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
20. ทำอย่างไรกับ คลองแสนแสบกันดี (วารสารรามคำแหง) (วรรณภา วัฒนสุข และคณะ, 2548)	กล่าวถึงการพัฒนาคลองแสนแสบ ซึ่งมีคุณภาพน้ำต่ำและทำให้เกิดปัญหา มลภาวะทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและ ภาพลักษณ์ของกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ ชาวกรุงเทพฯ เกิดจิตสำนึกในการรักษา สภาพแวดล้อม	สาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
21. เมืองโบราณ (ส.พลายน้อย, 2548)	กล่าวถึงความเป็นมาของสถานที่สำคัญ ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ พระบรมหาราชวัง วัดวรดิศ เป็นต้น	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
22. เล่าเรื่องบางกอก (เล่ม 2) (ส.พลายน้อย, 2548)	กล่าวถึงความเป็นมาของกรุงเทพมหานคร บอกถึงสถานที่สำคัญ ๆ อันได้แก่ ถนน ประตู สะพาน วัง ศาลากลาง และยัง กล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น เช่น กรุงเทพฯ สมัยน้ำท่วม การเกิดโรคระบาด	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
23. กรุงเทพฯ มาจากไหน (สุจิตต์ วงศ์เทศ, 2548)	กล่าวถึงคนกรุงเทพมหานครที่มี ความหลากหลายทางชาติพันธุ์และกลุ่ม เชื้อชาติ ว่าความเป็นมาจากที่ใดและ ตั้งถิ่นฐานในอยู่ในบริเวณใดของ กรุงเทพมหานคร ตลอดจนกล่าวถึง ประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่ม ชาติพันธุ์	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
24. ย่านเก่าในกรุงเทพฯ (เล่ม 1) (ปราณี กล้าสั้ม, 2549)	กล่าวถึงย่านเก่าในกรุงเทพมหานคร เช่น เสาชิงช้า ถนนดินสอ โดยกล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของ แต่ละย่าน	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
25. ย่านเก่าในกรุงเทพฯ (เล่ม 2) (ปราณี กล้าสั้ม, 2549)	กล่าวถึงย่านเก่าในกรุงเทพมหานคร เช่น บางซื่อ บางกระบือ โดยกล่าวถึง ความเป็นมา ความสำคัญของแต่ละย่าน และสถานที่สำคัญในกรุงเทพมหานคร	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
26. วังบ้านฐานถิ่น (เอนก นาวิกมูล, 2549)	กล่าวถึงย่านสำคัญทั้งประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ความสำคัญของย่าน ไม่ว่าจะเป็นบ้าน วัง ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วังบูรพา	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
27. นันท์กรุงเทพฯ ตอนสู่กรุงเทพฯ เมืองเก่า (ประทุมพร, 2550)	กล่าวถึงความเป็นมาของกรุงเทพมหานคร ความสำคัญ และสถานที่สำคัญ การก่อตั้ง หมู่บ้าน กลุ่มคนและชาติพันธุ์ใน กรุงเทพมหานคร	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
28. พังภาครุงเทพ มหานครและปริมณฑล ปี 2600 (กรมโยธา ธิการและผังเมือง, 2551)	กล่าวถึงการพัฒนากรุงเทพมหานคร และ ปริมณฑลในด้านโครงสร้างพื้นฐาน บริการสังคม กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ข้อมูลดังกล่าวนำมาซึ่งการเป็นข้อมูล สำหรับการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการวาง ผังเมืองให้เกิดความเข้มแข็ง ข้อมูลที่ เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ ทั้งในบริเวณที่ เป็นที่อยู่อาศัย พื้นที่การเกษตร เขตชน เมืองและมีข้อมูล การพัฒนาเมืองอุทยาน หนองจอก	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
29. การดำเนินงานของ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร (จิโนรส เกียรติไพศาล, 2551)	กล่าวถึงการปฏิบัติงานของกลุ่ม วิสาหกิจ ชุมชน ในเขตมีนบุรี ดำเนินการเกี่ยวกับ การประกอบการอาชีพ การจำหน่าย การ ผลิต การตลาดในระบบเศรษฐกิจและ ชุมชน ในเขตมีนบุรี	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
30. กรุงเทพมหานคร (พลดิษฐ์ สิทธิชัยกิจ, 2551)	กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของบางกอก เจ้าพระยา เริ่มกล่าวตั้งแต่สมัยอยุธยา ธนบุรี รัตนโกสินทร์ (สวนในบางกอก สวนนอกบางซ้าย) กษัตริย์ผู้ปกครอง ภาพเก่าในอดีตของกรุงเทพฯ และศึกษา เป็นกรณีศึกษาของกรุงเทพมหานคร ในฐานะต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาสภาพอดีต การศึกษาโดยมองหน้าที่ของพื้นที่ การศึกษาโดยมองการเปลี่ยนแปลงของ กรุงเทพฯ และการศึกษาสภาพเมืองของ กรุงเทพฯ	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
31. เที่ยวกรุงเทพ (We love BKK) (พนิดา อัมสมบุญ, 2552)	กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของ กรุงเทพมหานคร การสมโภชพระนคร การท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร ตามแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นการศึกษา นอกตำราเรียน จากแหล่งเรียนรู้สำคัญ ในกรุงเทพมหานคร เช่น พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ พระที่นั่ง วัง วัด ตลาด ถนน หนทาง สวนสาธารณะ ห้องสมุด เป็นต้น	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
32. มูลค่าความเสียหาย ของคุณภาพน้ำ คลองแสนแสบ: การทบทวนหา พันธกิจที่ 9 มศว. เพื่อนุรักษ์คลอง แสนแสบ	กล่าวถึงการตรวจสอบคุณภาพของน้ำ ในคลองแสนแสบและผลที่มีต่อคุณภาพ ชีวิตประชาชน 2 ฟัง แนวทางและวิธีการ ช่วยกันปรับปรุงคุณภาพน้ำให้ดีขึ้น และใช้ประโยชน์ได้	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
(วารสารศรีนรินทร์ วิโรฒวิจัยและพัฒนา สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์) (เรณู สุขารมณ์, 2552)		
33. 50 ปีพระจอมเกล้า ลาดกระบังสรรค์ สร้างสังคมนวัตกรรม (คณาจารย์สถาบัน เทคโนโลยีเจ้าคุณ ทหารลาดกระบัง, 2553)	กล่าวถึงประวัติความเป็นมาและผลงาน ทางวิชาการของสถาบันเทคโนโลยี เจ้าคุณทหารลาดกระบังในรอบ 50 ปี ประวัติของพื้นที่ การก่อสร้าง ลักษณะ ทางภูมิศาสตร์ การเรียนการสอนในช่วง ก่อตั้งสถาบันระยะแรก	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
34. เรื่องเก่าเล่าวัง (ในหลวงรัชกาลที่ 6) (เจริญ ตันมหาพราน, 2554)	กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของ กรุงเทพมหานคร โดยเน้นเหตุการณ์ ในสมัยรัชกาลที่ 6 ให้ข้อมูลในด้าน ประวัติศาสตร์ความเป็นอยู่ ความมา ของชุมชนในกรุงเทพมหานคร	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
35. ของเก่าเราไม่ลืม (สรศักดิ์ แฟงสภา, 2554)	กล่าวถึงกรุงเทพมหานครในอดีต ที่ทำให้ เห็นภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และ วัฒนธรรม	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
		สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
36. ตามรอยประวัติศาสตร์ เกาะรัตนโกสินทร์ (สุพรรณิ, 2554)	กล่าวถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ กรุงเทพมหานคร จากกรุงศรีอยุธยาสู่ กรุงรัตนโกสินทร์ โดยอิงเหตุการณ์ตาม รัชกาลต่าง ๆ กล่าวถึงสถานที่สำคัญ พร้อมประวัติความเป็นมา ทั้งบริเวณ ฝั่งกรุงเทพฯและฝั่งธนบุรี รวมถึง กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก เช่น คลองแสนแสบ ย่านมีนบุรี	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2 ส 4.3
37. วัฒนธรรมผสาน ย่านคลองแสนแสบ สู่ทุ่งบางกะปิ: มิติ สังคมและวัฒนธรรม (วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์) (สุวิมล อังควานิช และนภสมน นิจนิรันดร์, 2554)	กล่าวถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของ ประชากรที่อาศัยอยู่ 2 ฝั่งคลองแสนแสบ ซึ่งมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม แต่มีการผสมผสาน กันและอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลาย ได้อย่างลงตัว	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
38. กรุงเทพฯ เมืองสวรรค์ ด้วยพระบารมีจักรีวงศ์ (สำนักงานผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2554)	กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของ กรุงเทพมหานคร การสถาปนา กรุงรัตนโกสินทร์ การเลียนแบบครั้ง บ้านเมืองดี (กรุงศรีอยุธยา) กรุงเทพ มหานคร ในฐานะเมืองน้ำ การวางผังเมือง แนวคิดศูนย์กลาง จักรवाल ชุมชนเก่า ย่านเก่า ชาวต่างชาติ ความอุดมสมบูรณ์ ของกรุงเทพมหานคร การเพาะปลูก การพัฒนาประเทศช่วงจักรวรรดินิยม ยุคใหม่ การพัฒนากรุงเทพฯ ตามแนวคิด การพัฒนา	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
39. บางกอก บอกเล่า (เรื่อง) (สำนักงาน ผังเมืองกรุงเทพ- มหานคร, 2554)	กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของ กรุงเทพมหานคร ชื่อย่านฐานถิ่นใน บางกอก และที่มาของชื่อย่านนั้น ๆ ารแสดงถึงความแตกต่างของเชื้อสายและ ภาษาของคนในแต่ละย่าน ภูมิศาสตร์ของ กรุงเทพมหานคร เช่น มีคำว่าบางในย่าน ถิ่นที่อยู่บริเวณติดน้ำ ชื่อย่านที่เป็นชื่อ พืชพรรณ เช่น หนองจอก ชื่อย่านที่แสดง ชาติพันธุ์ เช่น บ้านญวน การแบ่งเขต ของกรุงเทพมหานครเป็น 50 เขต	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
40. กรุงเทพฯ บนผังธาร แห่งวัฒนธรรม (สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว, 2554)	กล่าวถึงความเป็นมาของกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุยาวนานกว่า 200 ปี ในด้าน ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม กล่าวถึง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความหลากหลายด้านเชื้อชาติ ที่สามารถ	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
	อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยเริ่มกล่าวถึง ผู้คนในกรุงเทพมหานครว่าส่วนหนึ่ง มาจากกรุงเก่าและกลุ่มที่เข้ามาพึ่ง พระบรมโพธิสมภาร เช่น ชาวจีน (ยุคพระเจ้าตาก) และเริ่มมากขึ้นในสมัย รัชกาลที่ 3 ชาวตะวันตกที่เข้ามาเผยแผ่ ศาสนา ชาวมุสลิมที่เข้ามาจากตอนใต้ ทำให้เกิดความหลากหลายในชุมชน บางกอก กลายเป็นเมืองที่เสน่ห์และสีสัน	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
41. ตำนานการสร้าง กรุงเทพฯ เมืองฟ้าอมร ของชาวสยาม (กิตติ โล่ห์เพชรรัตน์, 2556)	กล่าวถึงกรุงเทพมหานคร โดยเลือก เหตุการณ์สำคัญตามหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ เช่น การสร้างกรุง เหตุการณ์ก่อนการเปลี่ยนแปลง การปกครอง เหตุการณ์หลัง การเปลี่ยนแปลงการปกครอง และ เหตุการณ์สำคัญในรัชสมัยต่าง ๆ	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
42. ความรู้และทัศนคติ ที่มีต่อการใช้ปุย อินทรีของชาวนา หมู่บ้านคลอง 14 เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร (วารสารร่วมพฤษภ) (ณัฐธเนศ มหาศัณยศิริ, 2556)	กล่าวถึงการใส่ปุยอินทรีของชาวนาใน เขตหนองจอก ความรู้เกี่ยวกับปุย ค่านิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ปุย คุณและโทษของการใช้ปุยต่อสภาพดิน	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
43. เส้นทางเดินทัพ ไทย-กัมพูชา ก่อนการขุดคลอง แสนแสบ (วารสาร ศิลปวัฒนธรรม) (สันติ ภักดีคำ, 2556)	กล่าวถึงการเดินทัพของไทยและกัมพูชา ที่ใช้เส้นทางบกด้านตะวันออก มินบุรี หนองจอกและละแวกเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว เพื่อเข้าสู่กัมพูชา ให้ภาพการตั้งบ้านเรือนของประชาชน ตลอดระยะทาง ก่อนมีการขุดคลอง แสนแสบ	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
44. กรุงเทพฯ กรุงธนฯ ภูมิสถานชื่อบ้าน นามเมือง (สุจิตต์ วงศ์เทศ และ คณะ, 2556)	กล่าวถึงกรุงเทพมหานครและกรุงธนบุรี ตั้งแต่พื้นที่ทับซ้อนในบริเวณเดียวกันจนถึง สมัยรัชกาลที่ 6 โปรดให้แยกตัวเป็นจังหวัด พระนครกับจังหวัดธนบุรี ต่อมาคณะปฏิวัติ ได้ทำการยกเลิกทั้งสองจังหวัดและรวมเป็น กรุงเทพมหานคร เนื้อหาในเล่มแบ่งตาม เขตพื้นที่การปกครอง เช่น เขตหนองจอก มินบุรี ลาดกระบัง และกล่าวถึงความ เป็นมา สถานที่สำคัญ มีแผนที่ประกอบ	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2 ส 4.3
45. การวิเคราะห์ ความเป็นไปได้ ในการปลูกข้าว หอมนิลในเขต หนองจอก กรุงเทพมหานคร	กล่าวถึงการทดลองปลูกข้าวหอมนิล ลักษณะภูมิอากาศ ระบบนิเวศน์และ ธรรมชาติในเขตหนองจอกกับความ เหมาะสมในการปลูกข้าวหอมนิล	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
(วารสารเกษตร พระจอมเกล้า) (ปาริชาติ เข้มทอง, 2557)		สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
46. อิสลามกับการพัฒนา อย่างยั่งยืน กรณีศึกษา มัสยิดกมลาอุลอิสลาม คลองแสนแสบ กรุงเทพมหานคร (วารสารวิจัยรำไพ พรรณี) (ระพีพรรณ มูหะหมัด, 2557)	กล่าวถึงหลักการของศาสนาอิสลาม การดำเนินชีวิต การปฏิบัติตามธรรมเนียม และวิถีชีวิตในการปฏิบัติศาสนากิจและ ความเชื่อมโยงกับหลักการพัฒนา อย่างยั่งยืน	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
47. ของดีกรุงเทพ (ระพีพัฒน์ เกษโกศล, 2557)	กล่าวถึงความเป็นมาของกรุงเทพมหานคร ความสำคัญ และสถานที่สำคัญ โดยบอกถึง เขตการปกครอง 50 เขต และการแบ่งโซน เช่น พระนครชั้นใน ตอนบน พระนคร ชั้นใน ตอนล่าง พระนครชั้นนอก ธนบุรี ตอนใน ตอนล่าง ธนบุรีตอนนอก	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
48. มัสยิดในกรุงเทพ (อาคิศรี อัครีศ- รักษมณี, 2557)	กล่าวถึงมัสยิดกับอัตลักษณ์ของชุมชน มุสลิม ความเป็นมาของมุสลิมใน กรุงเทพมหานคร และกล่าวถึงมัสยิดใน มุมมองด้านสถาปัตยกรรมของอิสลาม ความสำคัญของมัสยิด ความงดงามของ	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2

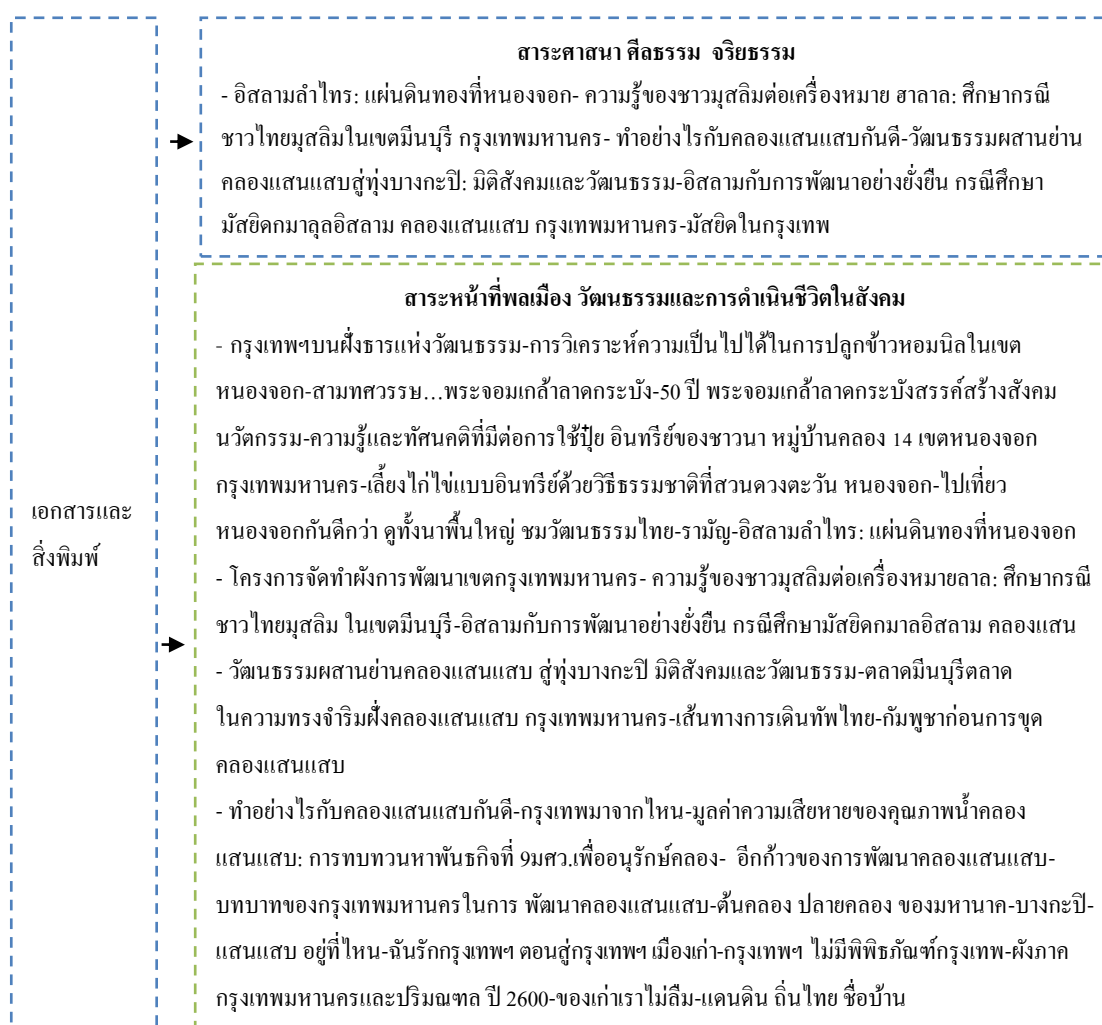
ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
	สถาปัตยกรรม ประเภท กิจกรรม องค์ประกอบ การใช้สอยพื้นที่ และ แนวคิดการสร้างรูปแบบสถาปัตยกรรม มัลติมีเดียในกรุงเทพมหานคร	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
49. หนังสือเรื่องราวของ ความร่วมมือระหว่าง ไทย-ญี่ปุ่น (มัตสึกะ อะระกิ, 2557)	กล่าวถึงประวัติความเป็นมา การจัดตั้ง สถาบัน ความร่วมมือระหว่างสถาบันกับ ญี่ปุ่น ในด้านการเรียนการสอน การจัดทำ หลักสูตร การแลกเปลี่ยนบุคลากร ทางวิชาการระหว่างสถาบันกับญี่ปุ่น	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
50. พระราชวังบวรสถาน มงคล (กรมศิลปากร, 2558)	กล่าวถึงพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) ซึ่งคำนี้มีมาตั้งสมัยอยุธยา หมายถึงที่ประทับของบุคคลที่มีสถานะ สำคัญรองจากพระมหากษัตริย์ หรือ เรียกว่า “วังหน้า” กล่าวถึงสถานที่สำคัญ การศึกษาโบราณคดีในบริเวณวังหน้า	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
51. จากคลองแสนแสบ สู่กัมพูชา: เส้นทาง การเดินทางของ เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ในหลักฐาน ประวัติศาสตร์และ โบราณคดี (วารสาร มนุษยศาสตร์ ปริทรรศน์) (สันติ ภักดีคำ, 2558)	กล่าวถึงเส้นทางน้ำตลอดสายคลองแสน แสบทอดยาวตามฝั่งกรุงเทพฯ ตะวันออก อันเป็นเส้นทางเดินทัพไปยังกัมพูชา ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผ่านหมู่บ้าน เมือง และท้องที่ตามแนวคลองฝั่ง ตะวันออกของกรุงเทพมหานคร	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชื่อเอกสาร	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
52. ตลาดมินบุรีตลาด ในความทรงจำริม ฝั่งคลองแสนแสบ (วารสารเมืองโบราณ) (อภิญญา นนทนาท และสุศุรา สุธงษา, 2559)	กล่าวถึงสภาพการค้าขายของตลาดมินบุรี ในอดีต ความเป็นมา การใช้ชีวิตของคน ในท้องถิ่น การร่วมกลุ่มกันเพื่อประกอบ อาชีพ การซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้า	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
53. เรื่องราวในรัชสมัย พระพุทธหลวง (กิตติพงษ์ วิโรจน์ พมากร, ม.ป.ป.)	กล่าวถึงเรื่องราวชีวิตในวัง และนอกวัง ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เรื่องราวบางกอก ในอดีต	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
54. กรุงเทพฯเมื่อก่อน (ชาลี เอี่ยมกระสินธุ์, ม.ป.ป.)	กล่าวถึงสมเด็จพระเจ้าฟ้าหลวงศรีรัตนโกสินทร์ เรื่องราวในอดีต การเสด็จประพาสต้น ครั้งแรกเมื่อมีบรรด รัชกาลที่ 5 เสด็จประทับบรรด การเสด็จประพาส รถไฟ ภาพกรุงเทพมหานครในอดีต ที่ทำให้เห็นภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2

จากตารางที่ 2 พบว่า มีเอกสารทั้งหมดที่รวบรวมได้ 54 เล่ม เอกสารดังกล่าวให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาถึงปัจจุบัน การแบ่งเขตการปกครอง จำนวน 50 เขต อีกทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ วัด วัง บ้าน พิพิธภัณฑ์ ตลาด แม่น้ำ คลอง ยังกล่าวถึงกรุงเทพมหานครในด้านต่าง ๆ คือ ด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และความหลากหลายของกรุงเทพมหานครในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความหลากหลายด้านวัฒนธรรมแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ และข้อมูลมีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ดังนี้

ภาพที่ 2 เอกสารและสิ่งพิมพ์จำแนกตามความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้

เอกสารและ สิ่งพิมพ์	สาระเศรษฐศาสตร์ - อิสลามลำไทร: แผ่นดินทองที่หนองจอก-บทบาทของกรุงเทพมหานครในการพัฒนาคลองแสนแสบ - ไปเที่ยวหนองจอกกันดีกว่า คู่งั้นาพื้นที่ใหญ่ ชมวัฒนธรรมไทย-รามัญ-กรุงเทพฯ ไม่มีพืชรักชั้ กรุงเทพฯ - เลี้ยงไก่ไข่แบบอินทรีย์ด้วยวิธีธรรมชาติที่สวนดวงตะวันหนองจอก-ผังภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปี 2600 - ของเก่าเราไม่ลืม-วัฒนธรรมผสานย่านคลองแสนแสบสู่ทุ่งบางกะปิ: มิติสังคมและวัฒนธรรม - ความรู้และทัศนคติที่มีต่อการใช้อยู่อินทรีย์ของชาวนา หมู่บ้านคลอง 14 เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร - เส้นทางเดินทัพไทย-กัมพูชา่อนการขุดคลองแสน-การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการปลูกข้าวหอมมะลิในเขตหนองจอก-ตลาดมันบุรีตลาดในความทรงจำริม ฟังคลองแสน-กรุงเทพเมื่อก่อน
	สาระประวัติศาสตร์ - กรุงเทพฯสมัยคุณปู่- กรุงเทพฯในอดีต- สามทศวรรษ...พระจอมเกล้า ลาดกระบัง-อิสลามลำไทร: แผ่นดินทองที่หนองจอก- บทบาทของกรุงเทพมหานครในการพัฒนาคลองแสนแสบ-คันคลอง ปลายคลองของมหานาค-บางกะปิ-แสนแสบ อยู่ที่ไหน-ถนนเก่าในเมืองกรุง-อีกก้าวของการพัฒนาคลองแสนแสบ- กรุงเทพฯเมื่อก่อน-แดนดิน ถิ่นไทย ชื้อบ้านนามเมือง- ไปเที่ยวหนองจอกกันดีกว่า คู่งั้นาพื้นที่ใหญ่ ชมวัฒนธรรมไทย-รามัญ-กรุงเทพฯ ไม่มีพืชรักชั้กรุงเทพฯ-ชื้อบ้านนามเมืองในกรุงเทพฯ-ร้อยแปด (ที่) กรุงเทพฯ-จดหมายเหตุกรุงเทพฯ -เมืองโบราณ-เล่าเรื่องบางกอก (เล่ม 2)-กรุงเทพฯจากไหนเก่าในกรุงเทพฯ (เล่ม 1)-ย่านเก่าในกรุงเทพฯ (เล่ม 2)-วังบ้านฐานถิ่น-ฉันรักกรุงเทพฯ ตอนสู่กรุงเทพฯ เมืองเก่า-ผังภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปี 2600-กรุงเทพฯศึกษา- เที่ยวกรุงเทพฯ (We love BKK)- มูลค่าความเสียหายของคุณภาพน้ำ คลองแสนแสบ: การทบทวนหาพันธุกิจที่ 9 มศว. เพื่ออนุรักษ์คลอง- 50 ปีพระจอมเกล้าลาดกระบังสรรค์สร้างสังคมนวัตกรรม - เรื่องเก่าเล่าวัง (ในหลวงรัชกาลที่ 6)-ของเก่าเราไม่ลืม - ตามรอยประวัติศาสตร์เกาะรัตนโกสินทร์-วัฒนธรรมผสานย่านคลองแสนแสบสู่ทุ่งบางกะปิ: มิติสังคมและวัฒนธรรม-กรุงเทพฯ เมืองสวรรค์ด้วยพระบารมีจักรีวงศ์-บางกอก บอกเล่า (เรื่อง)-กรุงเทพฯ บนฝั่งธารแห่งวัฒนธรรม-ตำนานการสร้างกรุงเทพฯ เมืองฟ้าอมรของชาวสยาม-เส้นทางเดินทัพไทย-กัมพูชา่อนการขุดคลองแสน - กรุงเทพฯ กรุงธนฯ ภูมิสถานชื้อบ้านนามเมือง-อิสลามกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา มัสยิดกมลาจุลอิสลาม คลองแสนแสบ กรุงเทพมหานคร-ของดีกรุงเทพฯ-มัสยิดในกรุงเทพฯ-หนึ่งเรื่องราวของความร่วมมือระหว่างไทย-ญี่ปุ่น - พระราชวังบวรสถานมงคล-จากคลองแสนแสบสู่กัมพูชา: เส้นทางเดินทัพของเจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ในหลักฐานประวัติศาสตร์และ โบราณคดี-ตลาดมันบุรีตลาดในความทรงจำริมฟังคลองแสนแสบ-เรื่องราวในรัชสมัยพระพุทธหลวง-กรุงเทพเมื่อก่อน

เอกสารและ สิ่งพิมพ์	สารภูมิศาสตร์ - กรุงเทพมหานคร-กรุงเทพในอดีต-สามทศวรรษ...พระจอมเกล้า ลาดกระบัง- อิสลามลำไทร: แผ่นดินทองที่หนองจอก-บทบาทของกรุงเทพมหานครในการพัฒนาคลองแสนแสบ-รายงานสรุปสำหรับผู้บริหารแผนผังพัฒนากรุงเทพมหานคร เขตมีนบุรี-ดินคลอง ปลายคลอง ขอมหานาค-บางกะปิ-แสนแสบ อยู่ที่ไหน-ถนนเก่าในเมืองกรุง-อีกก้าวของการพัฒนาคลองแสนแสบ-แดนดิน ถิ่นไทย ชื่อบ้านนามเมือง-ไปเที่ยวหนองจอกกันดีกว่า ดูทั้งน้ำพื้นใหญ่ ชมวัฒนธรรมไทย - ราษฎร์-กรุงเทพฯ ไม่มีพิพิธภัณฑ์กรุงเทพ-โครงการจัดทำผังการพัฒนา เขตกรุงเทพมหานคร : เขตหนองจอก-ชื่อบ้านนามเมืองในกรุงเทพฯ-ร้อยแปด (ที่) กรุงเทพฯ- เลี้ยงไก่ไข่แบบอินทรีย์ด้วยวิถีธรรมชาติที่สวนดวงตะวัน หนองจอก - จดหมายเหตุงานกรุงเทพฯ -ทำอะไรกับคลองแสนแสบกันดี-กรุงเทพฯ มาจากไหน ย่านเก่าในกรุงเทพฯ (เล่ม 1) - ย่านเก่าในกรุงเทพฯ (เล่ม 2)-วังบ้านฐานดิน-การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร - มูลค่าความเสียหายของคุณภาพน้ำ คลองแสนแสบ :การทบทวนหาพันธุกิจที่ 9 มศว. เพื่ออนุรักษ์คลองแสนแสบ - 50 ปีพระจอมเกล้าลาดกระบังสรรค์สร้างสังคมนวัตกรรม-ของเก่าเราไม่ลืม - วัฒนธรรมผสานย่านคลองแสนแสบสู่ทั้งบางกะปิ: มิติสังคมและวัฒนธรรม-บางกอก บอกเล่า (เรื่อง) - ความรู้และทัศนคติที่มีต่อการใช้อยู่อินทรีย์ของชาวนา หมู่บ้านคลอง 14 เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร - เส้นทางเดินทัพไทย-กัมพูชาก่อนการขุดคลองแสน- การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการปลูกข้าวหอมมะลิในเขตหนองจอก-ของดีกรุงเทพ-จากคลองแสนแสบสู่กัมพูชา : เส้นทางเดินทัพของเจ้าพระยา บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ในหลักฐานประวัติศาสตร์และ โบราณคดี-ตลาดมีนบุรีตลาดในความทรงจำริมฝั่งคลองแสนแสบ-กรุงเทพเมื่อก่อน
------------------------	---

ภาพที่ 2 (ต่อ)

2. สื่อออนไลน์แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตหนองจอก เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบังที่เหมาะสมเพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อบันทึกข้อราชการเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก (เขตหนองจอก เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สื่อออนไลน์แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก

ข้อสื่อ	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
1. คลิปสำรวจย่านมีนบุรี (2562)	กล่าวถึงความคืบหน้าของการสร้าง รถไฟฟ้าสายสีชมพู แคราย-มีนบุรี ซึ่งกำหนดการก่อสร้างในปี 2560 แล้วเสร็จในปี 2563 ถ้าก่อสร้างเสร็จ เรียบร้อย ย่านมีนบุรี ก็จะสะดวกสบาย ขึ้น ทั้งการค้าและการเดินทาง และทำให้ ราคาที่อยู่อาศัยในย่านนี้จะขยับสูงขึ้น	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2
2. ใครไม่เข้าหัวตะเข้ (2561)	กล่าวถึงหัวตะเข้ว่าเป็นชุมชนในเขต ลาดกระบังหรือมีอีกชื่อว่าชุมชน หลวงพรต-ท่านเลี่ยม ซึ่งมาจากชื่อของ ผู้บริจาคที่ดินให้แก่ชาวบ้าน ด้วยเหตุนี้จึงชื่อ ของหลวงพรตพิทยพยัต และคุณหญิงเลี่ยม บุญนาถ ตั้งเป็นชื่อชุมชน ในบริเวณนี้ยังมี สถานที่สำคัญ ได้แก่ โรงเจ มัสยิด ตลาด เรือนไม้เก่าอายุกว่าร้อยปี	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2 ส 4.3
3. คั่นอดีตมีนบุรีชื่อนี้ มาจากไหนและ ความเป็นมาก่อนถึง ยุคปัจจุบัน (2561)	กล่าวถึงความเป็นมาของเขตมีนบุรี ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงสมัยที่มีนบุรี เป็นเขตหนึ่งในกรุงเทพมหานคร	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2 ส 4.3

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อสี่	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
4. ชาวหนองจอก บ้านนอกกรุงเทพ (2561)	กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิศาสตร์ ที่เกิดขึ้นในชุมชนเนื่องจากโครงการสร้าง ขอบเขื่อนคอนกรีตเพื่อป้องกันน้ำท่วม ซึ่งทำให้ชาวบ้านบางส่วนไม่พอใจ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่ส่งถึงสภาพ ความเป็นในชุมชน	สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
5. ชวนเพียวที่มินบุรี มีเวลาวันเดียวก็เที่ยวได้ (มินบุรีมีเวลาวันเดียว ก็เที่ยวได้, 2561)	แนะนำสถานที่สำคัญในเขตมินบุรี ได้แก่ ตลาดน้ำขวัญเรียม วัดบำเพ็ญเหนือ วัด บำเพ็ญใต้ พิพิธภัณฑ์เรือจิว ตลาดเก่า มินบุรี	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
6. ตลาดหัวตะเข้ (2560)	กล่าวถึงความเป็นมาของตลาดหัวตะเข้ สภาพและบรรยากาศที่มีความเป็น ธรรมชาติ วิถีชีวิตของคนที่ย้ายเส้นทาง ทางน้ำ สินค้าและกิจกรรมของตลาด	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อสื่อ	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
7. ตะลุดตลาดสด (ตะลุดตลาดสด ตลาดมินบุรี 1 EP.135, 2560)	กล่าวถึงตลาดมินบุรีซึ่งเป็นตลาด ขนาดใหญ่ในย่านกรุงเทพมหานคร ฝั่งตะวันออก ซึ่งมีสินค้ามากมาย สินค้า ในตลาดสดมีราคาไม่แพง	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2
8. ทำไมตลาดเก่าที่ไทย น่ารักอย่างนี้ คนญี่ปุ่น ไปเที่ยวที่ตลาดหัวตะเข้ (2561)	กล่าวถึงการท่องเที่ยวตลาดหัวตะเข้ เขตลาดกระบังของชาวญี่ปุ่นที่เข้ามาทำ รายการท่องเที่ยวในประเทศไทย สะท้อน มุมมองความคิดของคนญี่ปุ่นที่มีต่อ ประเทศไทย เห็นสภาพวิถีชีวิตแบบ ไทย ๆ	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1
9. ประวัติสถาบัน เทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณ ทหารลาดกระบัง (2560)	กล่าวความเป็นมาของมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าทหาร ลาดกระบัง ได้รับการแต่งตั้งเป็น มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2528 มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษา การค้นคว้าวิจัย และ การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมและ เศรษฐกิจของประเทศ	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2 ส 4.3
10. ย่านมินบุรี ศูนย์กลาง ด้านแฟชั่นมุสลิม (2560)	กล่าวถึงความสวยงามของเทคนิคปักผ้า ฝีมือชาวชุมชนมุสลิมย่านมินบุรี ได้รับ การยอมรับตั้งแต่อดีต ปัจจุบันกรรมวิธี ยังถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและพัฒนาย่าน มินบุรีเป็นศูนย์กลางด้านแฟชั่นมุสลิม	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อ	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
11. ยืมมุมปาก เทียวตลาด เก่ามินบุรี (2560)	กล่าวถึงการเที่ยวชมชนริมคลองแสน แสบชมบรรยากาศของตลาดเก่าร้อยปี และเที่ยวชมนาหญา ซึ่งเป็นสถานที่ อันมีชื่อเสียงของเขตมินบุรี กล่าวถึง ความเป็นเมืองเก่าของมินบุรี	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
12. ขอดมนุชย์ป่า: แหล่งศูนย์ฝึกอาชีพ มินบุรี (2560)	กล่าวถึงศูนย์ฝึกอาชีพมินบุรีซึ่งเป็น สถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของเขตมินบุรี ตั้งอยู่ในบริเวณ ตลาดจตุจักรมินบุรี ที่สอนให้ผู้ที่ไม่มีอาชีพได้ทำมาหากิน หรือเป็นอาชีพเสริม เช่น การสอนทำ ดอกไม้ประดิษฐ์ นวดแผนไทย	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2
13. ข้อนอดีดคลอง แสนแสบ (2562)	กล่าวถึงความเป็นมาของคลองแสนแสบ และการเปลี่ยนที่เกิดขึ้นปัจจุบัน จากการทำโครงการสร้างขอบเขื่อน คอนกรีต	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
14. เทียวตลาด 100 ปี เรียนรู้วิถีชุมชน เขตหนองจอก (2562)	กล่าวถึงตลาดเก่าในเขตหนองจอก พาคุณผู้ชมไปย้อนวันวานวัยเด็กที่ “ตลาด 100 ปี หนองจอก” ที่นอกจาก จะมีเรื่องราวประวัติศาสตร์ควรอนุรักษ์ไว้ และยังตลาดของชุมชนที่ชาวไทย 3 ศาสนา คือ พุทธ คริสต์ อิสลาม อาศัยอยู่ร่วมกัน อย่างสงบสุข	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อสื่อ	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
15. เทียบสวนเกษตร ทฤษฎีใหม่ที่ หนองจอก: อาชีพ ทั่วไทย (2562)	กล่าวถึงเกษตรทฤษฎีใหม่ของคุณตาวัย เกือบ 80 ปี ที่เขตนองจอก กรุงเทพมหานคร ที่เป็นต้นแบบของบุคคล ที่นำเอาแนวทางของเกษตรทฤษฎีใหม่ มาใช้ได้ประสบความสำเร็จ	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
16. เรื่องเล่าดี ๆ ของคน กรุงเทพฯ (2561)	กล่าวถึงตลาดเก่าหัวตะเข้ เขตตลาดกระบังว่า เป็นชุมชนตลาดที่ปลอดภัย เพราะที่นี่ มีวิธีการแก้ปัญหาขยะโดยการลดการใช้ พลาสติก ลดการใช้ขวดน้ำดื่มโดยให้ใช้ กระบอกน้ำ ขวดน้ำดื่มที่เป็นขวดแก้ว ใช้หลอดกระดาษ และมีโครงการจิตอาสา เก็บขยะในคลอง	สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
17. เรื่องเล่าดี ๆ ของคน กรุงเทพฯ (ตอน 2) (2562)	กล่าวถึงตลาดเก่าหัวตะเข้ เขตตลาดกระบัง กับมีวิธีการแก้ปัญหาขยะโดยการลด การใช้พลาสติก มีโครงการจิตอาสาเก็บ ขยะในคลอง	สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
18. ตลาดกระบัง: ยินดี ที่ได้รู้จัก (2562)	กล่าวถึง “ย่านตลาดกระบัง” ซึ่งเป็นอีกย่านที่ มีชุมชนเก่าแก่ที่ผสมผสานความสมัยใหม่ ไว้อย่างลงตัว นั่นคือ “ชุมชนหัวตะเข้”	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2 ส 4.3

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อ	สาระสำคัญ	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
19. หนองจอกไม่กระจอก (2561)	กล่าวถึงขตหนองจอกว่ามีประวัติศาสตร์ มากกว่า 182 ปี ตั้งแต่สมัยการขุดคลอง แสนแสบในสมัยรัชกาลที่ 3 จนเริ่มตั้ง เป็นอำเภอ และเป็นเขตหนองจอก ในปัจจุบัน แต่ประวัติศาสตร์เหล่านั้น ทั้งเหตุการณ์ บุคคล สถานที่ ล้วนสูญหาย ไปกับเวลาที่ผ่านมามากมายไปอย่างนี้ โดยไม่มีใครทำอะไรเลย อนาคตที่ทำนาย ได้คือ เรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นรากเหง้าและ เสน่ห์ของ “หนองจอก” ก็จะไม่มีคนรู้จัก ต่อไป	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2

จากตารางที่ 3 สื่อออนไลน์แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีสื่อออนไลน์ทั้งหมดที่รวบรวมได้ 19 แหล่ง พบว่า จากสื่อออนไลน์ดังกล่าวให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเขตหนองจอก มีนบุรี และลาดกระบัง และให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ วัด วัง บ้าน พิพิธภัณฑ์ ตลาด แม่น้ำ คลอง อีกทั้งให้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ คือ ด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และความหลากหลายของเขตหนองจอก มีนบุรีและลาดกระบังในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความหลากหลายด้านวัฒนธรรมแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ และข้อมูลมีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ดังนี้

สื่อออนไลน์	→	สารศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม - ชวนพี่สาวที่มินบุรีมีเวลาวันเดียวก็เที่ยวได้
	→	สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม - ใครไม่เข้าหั่วตะเข้ - ชวนพี่สาวที่มินบุรีมีเวลาวันเดียวก็เที่ยวได้ - ตลาดหั่วตะเข้ - ทำไมตลาดเก่าที่ไทรนารักอย่างนี้ คนญี่ปุ่น ไปเที่ยวที่ตลาดหั่วตะเข้ - เที่ยวตลาด 100 ปี เรียนรู้วิถีชุมชนเก่าเขตหนองจอก - เที่ยวสวนเกษตรทฤษฎีใหม่ที่หนองจอก: อาชีพทั่วไทย-ลาดกระบัง: ยินดีที่ได้รู้จัก
	→	สาระเศรษฐศาสตร์ - คลิปสำรวจย่านมินบุรี - ใครไม่เข้าหั่วตะเข้ - ชวนพี่สาวที่มินบุรีมีเวลาวันเดียวก็เที่ยวได้ - ตลาดหั่วตะเข้ - ตะลุยตลาดสด ตลาดมินบุรี 1 EP.135 - ประวัติสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง - ย่านมินบุรี ศูนย์กลางด้านแฟชั่นมุสลิม - ยิ้มมุมปาก เที่ยวตลาดเก่ามินบุรี- ขอคนนุษย์ป่า : แห่งศูนย์ฝึกอาชีพ มินบุรี - เที่ยวตลาด 100 ปี.. เรียนรู้วิถีชุมชนเก่า เขตหนองจอก - เที่ยวสวนเกษตรทฤษฎีใหม่ที่หนองจอก: อาชีพทั่วไทย - ลาดกระบัง: ยินดีที่ได้รู้จัก
	→	สาระประวัติศาสตร์ - ใครไม่เข้าหั่วตะเข้ - คั่นอดีตมินบุรีชื่อนี้มาจากไหนและความเป็นมาจนถึงยุคปัจจุบัน - ชวนพี่สาวที่มินบุรีมีเวลาวันเดียวก็เที่ยวได้ - ประวัติสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง - ยิ้มมุมปาก เที่ยวตลาดเก่ามินบุรี - ย้อนอดีตคลองแสนแสบ - เที่ยวตลาด 100 ปี เรียนรู้วิถีชุมชน เขตหนองจอก - ลาดกระบัง: ยินดีที่ได้รู้จัก - หนองจอกไม่กระจอก
	→	สาระภูมิศาสตร์ - ชาวหนองจอกบ้านนอกกรุงเทพ - เที่ยวในกรุงไปหนองจอก บอกเลยว่าเด็ด - ย้อนอดีตคลองแสนแสบ - เรื่องเล่าดี ๆ ของคนกรุงเทพฯ - หนองจอกไม่กระจอก - ยิ้มมุมปาก เที่ยวตลาดเก่ามินบุรี - เที่ยวตลาด 100 ปี เรียนรู้วิถีชุมชน เขตหนองจอก - เที่ยวสวนเกษตรทฤษฎีใหม่ที่หนองจอก: อาชีพทั่วไทย - เรื่องเล่าดี ๆ ของคนกรุงเทพฯ (ตอน 2)

ภาพที่ 3 สื่อออนไลน์จำแนกตามความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้

3. ผลจากการสำรวจแหล่งเรียนรู้สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังนี้ ปรากฏในตารางต่อไปนี้

1. แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตหนองจอก มีนบุรีและลาดกระบัง จำแนกตามประเภทแหล่งเรียนรู้
2. แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตหนองจอก
3. แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตมีนบุรี
4. แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตลาดกระบัง

ตารางที่ 4 แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตหนองจอก มีนบุรีและลาดกระบัง จำแนกตามประเภทแหล่งเรียนรู้

ประเภทแหล่งเรียนรู้	จำนวน (แหล่ง)
1. แหล่งเรียนรู้เขตหนองจอก	17
1.1 แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล	2
1.2 แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ	1
1.3 แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง	14
2. แหล่งเรียนรู้เขตมีนบุรี	13
2.1 แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล	3
2.2 แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ	0
2.3 แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง	10
3. แหล่งเรียนรู้เขตลาดกระบัง	13
3.1 แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล	1
3.2 แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ	1
3.3 แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง	11

จากตารางที่ 4 พบว่า แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตหนองจอกประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 2 แหล่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 1 แหล่ง และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง 14 แหล่ง รวมทั้งสิ้น 17 แหล่ง เขตมีนบุรี พบว่า แหล่งเรียนรู้ที่ได้สำรวจมาประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ดังนี้ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 3 แหล่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติไม่มี และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง 10 แหล่ง รวมทั้งสิ้น 13 แหล่ง เขตลาดกระบัง

พบว่าแหล่งเรียนรู้ที่ได้สำรวจมาประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ดังนี้ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 1 แหล่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 1 แหล่ง และเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง 11 รวมทั้งสิ้น 13 แหล่ง รวมทุกเขตทุกประเภทแหล่งเรียนรู้ทั้งสิ้น 43 แหล่ง

ตารางที่ 5 แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตหนองจอก

ประเภท	ชื่อแหล่งเรียนรู้	ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
บุคคล	1. บังและห้บ้าน ทำกรรณก จากเขาตั่ว	สอนกรรมวิธีการทำกรรณกเขาจัดเป็น ศิลปะประเภทหนึ่งโดยเฉพาะกรรณกเก่า ที่มีฝีมืองดงาม ในพื้นที่เขตหนองจอก ชุมชนหมู่ที่ 5 เป็นแหล่งผลิตกรรณกที่ สวยงาม เป็นที่นิยมในหมู่นักเลียงนกเขา อย่างกว้างขวาง	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.3
บุคคล	2. เกษตรกรร้าน วัฒนาโอสด (หมอใช้)	เจ้าของกิจการให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมาของร้าน การขายร้านขายยา แผนโบราณ ที่ทางร้านปรุงขึ้นเอง ตามตำรับโบราณ การปรุงยาตามสูตร ของทางร้าน และให้ข้อมูลเกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงของตลาดโบราณ การค้าขายในอดีตและปัจจุบัน	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2
ธรรมชาติ	3. แหล่งค้างคาว แม่ไก่	แหล่งค้างคาวแม่ไก่แห่งเดียวใน กรุงเทพมหานคร สภาพแวดล้อม มีความเป็นธรรมชาติ ชนิดของค้างคาว เป็นพันธุ์ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ใบหน้าคล้ายสุนัขจิ้งจอก ตาโต จมูกเล็ก ปีกดำ ขนสีน้ำตาล	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเภทแหล่งเรียนรู้	ชื่อแหล่งเรียนรู้	ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
มนุษย์สร้าง	4. คลองแสนแสบ	คลองที่ขุดขึ้นตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) เพื่อเชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำบางปะกง เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งอาวश्यकภัณฑ์ กำลั้ทหำรเสบียงอาหารไปยังญวน (เวียดนาม) ในสงครามอานำมสยามยุทธ	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2
มนุษย์สร้าง	5. ชุมชนแผ่นดินทองอยุธยา (ชุมชนอิสลามลำไทร)	ชาวบ้านในบริเวณหมู่บ้านลำไทรประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีวิถีชีวิตอันเรียบง่ายจึงทำให้กรุงเทพมหานครดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อให้เป็นชุมชนตัวอย่างที่สามารถดำรงชีวิตด้วยวิถีพอเพียงอย่างยั่งยืน	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2
มนุษย์สร้าง	6. ตลาดคู	ตลาดโบราณริมคลองแสนแสบในย่านหนองจอก ในอดีตเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่เป็นศูนย์กลางการค้าขายและสัญจรทางน้ำ แต่เมื่อเวลาผ่านไป ร้านค้ามากมายเริ่มปิดกิจการเหลือเพียงไม่กี่ร้าน เช่น ร้านขายยาหมอไ้	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2 ส 4.3
มนุษย์สร้าง	7. ตลาดเก่าหนองจอก	ตลาดนี้อายุมากกว่าร้อยปี เรียกอีกชื่อว่า ตลาดสะพานเด่น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ในอดีตเคยเป็นท่าเทียบเรือชาวของนายเลิศที่คอยรับผู้โดยสารจากขำนเมือง	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเภทแหล่งเรียนรู้	ชื่อแหล่งเรียนรู้	ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
		เข้าสู่ตัวเมืองกรุงเทพมหานครชั้นใน ปัจจุบันตลาดได้ซบเซาตามกาลเวลา แต่ก็ยังมีกลุ่มคนหนองจอกที่พยายาม รักษาไว้ให้คงอยู่	ส 4.2 ส 4.3
มนุษย์สร้าง	8. พิพิธภัณฑ์ ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร (เขตหนองจอก)	ตั้งอยู่ในสวนไม้มิ่งคลพระราชทาน 76 จังหวัด จัดแสดงเรื่องราวความเป็นมา ความสามัคคีของพี่น้องชาวไทยพุทธ มุสลิม คริสต์ ชาวไทยมอญ และอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่างในการดำรงชีวิต ได้แก่ อุปกรณ์การเกษตร นอกจากนั้นยังแสดง เอกลักษณ์ของยานพาหนะท้องถิ่น หนองจอก คือ รถมอเตอร์ไซด์พ่วงข้าง	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
มนุษย์สร้าง	9. มัสยิดกมลาตุส อิสลาม	บรรพบุรุษของชาวมุสลิมในบริเวณนี้ อพยพมาจากรัฐไทรบุรี ในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มาตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ ได้สร้าง บ้านเรือนและศาสนสถานขึ้นมา	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 สาระที่ 2 หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในสังคม ส 2.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2
มนุษย์สร้าง	10. วัดประยงค์ กิตติวนาราม	วัดในพระพุทธศาสนาที่ยึดหลักการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน มีบรรยากาศสงบ และ ร่มรื่น	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเภท แหล่งเรียนรู้	ชื่อแหล่งเรียนรู้	ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
			สาระที่ 2 หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในสังคม ส 2.1
มนุษย์สร้าง	11. วัดทรัพย์ สโมสรนิกร เกษม	วัดเก่าแก่อันสมัยรัตนโกสินทร์ วัดก่อตั้ง ก่อนการขุดคลองแสนแสบ มีบันทึกว่า รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสคลองแสนแสบ และทรงแวะประทับที่วัดนี้	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในสังคม ส 2.1 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.3
มนุษย์สร้าง	12. ศูนย์ การเรียนรู้ เกษตรอินทรีย์ ชีวภาพสาขานุดิน	ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ สาขานุดินได้ทำการฟื้นฟูสภาพที่ดินที่ เสื่อมสภาพให้เหมาะสมต่อการทำ เกษตรกรรม โดยการใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิม และความรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ มีการจัดการพื้นที่ดินแบ่งเป็นแหล่งน้ำ พื้นที่เพาะปลูก โดยยึดหลักเกษตร แบบผสมผสาน	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2
มนุษย์สร้าง	13. ศูนย์ การเรียนรู้ หนองจอก	รวบรวมเอกสาร หนังสือประเภทต่าง ๆ โดยจัดเป็นหมวดหมู่ มีบรรณารักษ์ให้ ความรู้และอำนวยความสะดวก	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเภท	ชื่อแหล่งเรียนรู้	ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
			สาระที่ 2 หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตใน สังคม ส 2.1 ส 2.2 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2
มนุษย์สร้าง	14. ศูนย์เรียนรู้ ท่องเที่ยวเกษตร แสงตะวัน (คุณมณิสชา ชะอุ่ม)	สถานที่ให้ความรู้เรื่องการเกษตร การจัดการที่ดิน อบรมความรู้เรื่อง เกษตรกรรม ได้แก่ การทำน้ำหมัก การปลูกแต่งแคนตาอุป	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2
มนุษย์สร้าง	15. สุเหร่าคู (คารุลมุตตกีน)	สุเหร่านี้เป็นพี่น้องกับวัดทรัพย์กล่าวคือ การก่อสร้างใช้ช่างชุดเดียวกับวัดทรัพย์ ลักษณะเป็นเรือนไม้ เป็นศาสนสถาน ของชาวมุสลิม ลักษณะเป็นเรือนไม้ เป็นศาสนสถานของชาวมุสลิม การสร้างได้รับเงินบริจาคจาก ชาวมุสลิมในท้องถิ่นใช้นายช่างชาวจีน เป็นผู้ออกแบบ ภายในมีสยิดมีมิมบร (เป็นที่นั่งสำหรับผู้เทศนา) อายุกว่า ร้อยปี	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 สาระที่ 2 หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในสังคม ส 2.1

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ประเภทแหล่งเรียนรู้	ชื่อแหล่งเรียนรู้	ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
มนุษย์สร้าง	16. สวนสาธารณะหนองจอก และศูนย์เยาวชนเขตหนองจอก	มีการจัดภูมิทัศน์ที่งดงามด้วยต้นไม้ นานาพรรณ ยังมีการให้ความรู้แก่ผู้สนใจในเรื่อง การเพาะกล้า การเลี้ยงไส้เดือน การทำน้ำหมัก และการประดิษฐ์สิ่งของจากวัตถุเหลือใช้ นอกจากนั้นภายในยังเป็นที่ตั้งของศูนย์เยาวชนที่มีการส่งเสริมการเล่นกีฬาชนิดต่าง ๆ ตลอดจนการให้ความรู้ด้านศิลปะและภูมิปัญญาต่าง ๆ ของชุมชน	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2
	17. สำนักงานเขตหนองจอก (ฝ่ายพัฒนาชุมชน)	เป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเขตหนองจอก ข้อมูลด้านการปกครอง และข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนต่าง ๆ ในเขตหนองจอก	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 ส 2.2 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2

จากตารางที่ 5 พบว่า แหล่งเรียนรู้ที่ได้สำรวจมาประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 2 แหล่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 1 แหล่ง และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง 14 แหล่ง รวมทั้งสิ้น 17 แหล่ง ในบางแหล่งเรียนรู้อาจเป็นได้มากกว่าหนึ่งประเภท ซึ่งแหล่งเรียนรู้เหล่านี้ มีความเหมาะสมจะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นแหล่งเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากมีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และตัวชี้วัด ดังนี้

แหล่ง เรียนรู้ ในเขต หนองจอก	→	สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม - วัดประยงค์กิตติวนาราม - วัดทรัพย์สโมสรนิกรเกษม - สุเหร่าคู (คารุลมุดตกิน) - ศูนย์การเรียนรู้หนองจอก - สำนักงานเขตหนองจอก (ฝ่ายพัฒนาชุมชน)
	→	สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม - วัดประยงค์กิตติวนาราม - สุเหร่าคู (คารุลมุดตกิน) - มัสยิดกมลาสุอิสลาม - วัดทรัพย์สโมสรนิกรเกษม - ศูนย์การเรียนรู้หนองจอก - สำนักงานเขตหนองจอก (ฝ่ายพัฒนาชุมชน)
	→	สาระเศรษฐศาสตร์ - บังและห้บ้านทำกรรณกจากเขาสัตว์ - เกษตรกรร้านวัฒนาโอสด (หมอไอซ์) - แหล่งค้ำจุนแม่ไก่ - ศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวเกษตรแสงตะวัน (คุณณิศา ชะอู่) - ตลาดเก่าหนองจอก - ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพสาขานุคิน - ชุมชนแผ่นดินทองคอรุดคักว (ชุมชนอิสลามลำไทร) - ตลาดคู - ศูนย์การเรียนรู้หนองจอก - สวนสาธารณะ - หนองจอก และศูนย์เยาวชนเขตหนองจอก - สำนักงานเขตหนองจอก (ฝ่ายพัฒนาชุมชน)
	→	สาระประวัติศาสตร์ - บังและห้บ้านทำกรรณกจากเขาสัตว์ - คลองแสนแสบ - วัดทรัพย์สโมสรนิกรเกษม - มัสยิดกมลาสุอิสลาม - พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร (เขตหนองจอก) - ตลาดเก่าหนองจอก- - ศูนย์การเรียนรู้ - ชุมชนแผ่นดินทองคอรุดคักว (ชุมชนอิสลามลำไทร) เกษตรอินทรีย์ชีวภาพสาขานุคิน - ตลาดคู - ศูนย์การเรียนรู้หนองจอก - สวนสาธารณะหนองจอก และศูนย์เยาวชนเขตหนองจอก - สำนักงานเขตหนองจอก (ฝ่ายพัฒนาชุมชน)
	→	สาระภูมิศาสตร์ - แหล่งค้ำจุนแม่ไก่ - ศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวเกษตรแสงตะวัน - คลองแสนแสบ - พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร (เขตหนองจอก) - ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพสาขานุคิน - ชุมชนแผ่นดินทองคอรุดคักว (ชุมชนอิสลามลำไทร) - ศูนย์การเรียนรู้หนองจอก - สวนสาธารณะหนองจอก และศูนย์เยาวชนเขตหนองจอก - สำนักงานเขตหนองจอก (ฝ่ายพัฒนาชุมชน)

ภาพที่ 4 แหล่งเรียนรู้ในเขตหนองจอกจำแนกตามความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้

ตารางที่ 6 แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตมีนบุรี

ประเภทแหล่งเรียนรู้	ชื่อแหล่งเรียนรู้	ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
บุคคล	1. คณะลิเกเรียบชุมชนอัลฮุดดา	คณะลิเกเรียบของชุมชนอัลฮุดดาเป็นคณะที่มีชื่อเสียง และการแสดงเป็นงลิเกที่นิยมในหมู่ชาวมุสลิม ชุมชนอัลฮุดดามีคณะที่เก่าแก่และโด่งดังมากกว่าร้อยละ	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.3
บุคคล	2. เจ้าของไร่หญ้าหรือนาหญ้า	ในเขตมีนบุรีมีประชาชนที่ประกอบอาชีพปลูกหญ้าขายเป็นจำนวนมาก หญ้าจากมีนบุรีส่งขายทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นหญ้าคุณภาพดี ซึ่งผู้ที่ประกอบอาชีพนี้สามารถให้ข้อมูลได้ดีในเรื่องกรรมวิธีการปลูก การตลาด	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2
บุคคล	3. ผู้ประกอบการในตลาดน้ำในตลาดน้ำขวัญเรียม	ตลาดน้ำขวัญเรียมเป็นตลาดเอกชน อยู่ใกล้กับวัดบำเพ็ญเหนือและวัดบำเพ็ญใต้ จำหน่ายสินค้าอุปโภคและบริโภคมากมายหลายชนิด มีการสาธิตการปั้นหม้อ ดนตรี ลูกทุ่ง บริการนวดแผนไทย มีเวทีเด็กและเยาวชนให้เด็กในชุมชนจัดแสดง มีมัคคุเทศก์นำชมในการล่องเรือชมคลองแสนแสบ การบิณฑบาตของพระสงฆ์ทางน้ำตามวิถีดั้งเดิมของชุมชน	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 ส 2.2 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2
มนุษย์สร้าง	4. คลองแสนแสบ	คลองที่ขุดขึ้นตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) เพื่อเชื่อมแม่น้ำ	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.2 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประเภทแหล่งเรียนรู้	ชื่อแหล่งเรียนรู้	ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
		เจ้าพระยากับแม่น้ำบางปะกง เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่ง อาวรุทธภณัท กำลัณฑาร เสบียง อาหารไปยังญวน (เวียดนาม) ในสงครามอานามสยามยุทธ	
มนุษย์สร้าง	5. ตลาดเก่า มินบุรี	หลังจากมีการสร้างตลาดมินบุรี แห่งใหม่ขึ้น ก็ทำให้ตลาดเก่าซบเซา ซ้ายังเกิดเหตุการณ์ไฟไหม้ขึ้นอีก ใน พ.ศ. 2538 ก็ยิ่งทำให้ซบเซาลง ไปอีก แต่ก็ยังมีผู้อยู่อาศัยอยู่ในบริเวณ เก่า ยังคงรักษาสภาพอาคารโบราณ ที่สร้างด้วยไม้ ห้องแถวก่ออิฐ ไม่ฉาบปูนแบบสมัยเก่าเรียงต่อกัน สองร้อยห้อง ในบริเวณเดียวกัน มีโรงสีเก่า ศาลเจ้าจีน และห้องสมุด ชุมชน ตลอดจนวิถีที่ผูกพันกับ คลองแสนแสบ	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 ส 2.2 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2
มนุษย์สร้าง	6. ตลาดจตุจักร 2 มินบุรี	ตลาดจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องประดับ ของแต่งบ้าน สัตว์เลื้อย เปิดขายสินค้าในวันเสาร์ และอาทิตย์ ในวันพฤหัสบดี-ศุกร์ เป็นตลาดขายต้นไม้	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2
มนุษย์สร้าง	7. พิพิธภัณฑ์ ท้องถิ่นเมือง มินบุรี	เดิมเป็นศาลาว่าการเมืองมินบุรี ใช้อาคารที่มีอายุกว่าร้อยปีจัดแสดง นิทรรศการ แบ่งเป็น 4 ส่วน แสดงความเป็นมาของเมืองมินบุรี	สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประเภทแหล่งเรียนรู้	ชื่อแหล่งเรียนรู้	ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
			สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 ส 2.2 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2
มนุษย์สร้าง	8. พิพิธภัณฑ์เรือจิวและอุเรือ	จัดแสดงอุต่อเรือขนาดเท่าของจริง เรือขนาดเล็ก รวมทั้งการเปิดสอน การต่อเรือให้กับผู้สนใจ เรือที่จัด แสดง ได้แก่ เรือกระแซง เรืออีโปง เรือเสด็จประพาสต้น เรือสำเภากิน เรือโบราณที่ยากจะหาชม ผู้เยี่ยมชม เหมือนได้ย้อนอดีตไปเมื่อครั้ง กรุงเทพมหานครใช้คลองเป็น เส้นทางคมนาคมหลัก	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.2
มนุษย์สร้าง	9. วัดบางเพ็งใต้	วัดเก่าแก่สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) มีประวัติที่เกี่ยวข้องกับวัดบำเพ็ญใต้ กล่าวคือเมื่อครั้งที่ชาวบ้านได้สร้าง วัดบำเพ็ญเหนือขึ้น พระครูดำ ซึ่งเป็นที่เคารพของชาวบ้านได้ ขึ้นเป็นเจ้าอาวาส แต่ต่อมากลับเกิด	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประเภทแหล่งเรียนรู้	ชื่อแหล่งเรียนรู้	ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
		อาการวิกลจริตจึงต้องไปรักษาตัว ที่กบินทร์บุรี หมอที่รักษาบอกว่าหาก หายและกลับไปเป็นเจ้าอาวาสวัดเดิม จะป่วยหนักกว่าเดิม ด้วยความรัก ความศรัทธาที่ชาวบ้านมีต่อหลวงพ่อดำ จึงสร้างวัดบางเพ็งใต้ขึ้น	
มนุษย์สร้าง	10. วัดแสนสุข	วัดโบราณสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นใน สมัยกรุงธนบุรี ประมาณ พ.ศ. 2315 เป็นวันขนาดใหญ่ที่ชาวบ้านช่วยกัน สร้างให้เป็นวัดประจำชุมชน ชื่อวัด แสนสุขมีที่มาจากสถานที่ตั้งของวัด อยู่ติดกับคลองแสนแสบจึงตั้งชื่อ ตามชื่อของคลอง ในปัจจุบันวันนี้ มีกิจกรรมสืบทอดพระพุทธศาสนา ที่สำคัญ คือ การบรรพชาในช่วง ฤดูร้อน	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1
มนุษย์สร้าง	11. ห้างสมุด ชุมชนตลาดเก่า มินบุรีตลาดเก่า มินบุรี	รวบรวมเอกสาร หนังสือต่าง ๆ เป็นหมวดหมู่ ให้ความรู้ในด้าน ต่าง ๆ ตั้งอยู่ในบริเวณตลาดเก่ามินบุรี ปัจจุบันเปิดให้ชมเฉพาะกรณีมีผู้ขอ เข้าเยี่ยมชมเท่านั้น หรือมีกิจกรรม ของชุมชน	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 ส 2.2 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 วิทยาศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประเภทแหล่งเรียนรู้	ชื่อแหล่งเรียนรู้	ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
			สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2
มนุษย์สร้าง	12. ศาลเจ้า เจียวตี้เหล่าเอี้ย	ตั้งอยู่บริเวณตลาดเก่ามินบุรี ศาลเจ้านี้ถือเป็นสถานที่ศักดิ์ของชุมชน สะท้อนความเก่าแก่ของชุมชน โดยเมื่อร้อยกว่าปีมีชาวแต้จิ๋วอพยพมาอยู่ในบริเวณนี้เข้ามาทำการค้า และตั้งบ้านเรือนจึงนำความเชื่อเดิมติดตัวมาด้วยและได้ศาลเจ้าขึ้นเป็นศูนย์กลางของชุมชน ศาลเจ้านี้มีขนาดไม่ใหญ่แต่มีความงาม ด้านสถาปัตยกรรม นอกจากนั้นยังมีภาพจิตรกรรมฝาผนังแบบจีน เสากลมมีลวดลายมังกรและที่โดดเด่นคือเสาสูงที่กึ่งสัญลักษณ์ค้ำจุนศาล ซึ่งแกะสลักลงรักปิดทอง	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 ส 2.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
มนุษย์สร้าง	13. ศูนย์เยาวชน มินบุรี และชมรม ผู้สูงอายุ	ศูนย์เยาวชนนี้เป็นสถานที่ออกกำลังกายมีสนามกีฬาและเครื่องเล่นชนิดต่าง ๆ เช่น สนามบาสเกตบอล เครื่องยกน้ำหนัก สนามเปตอง สนามฟุตบอล มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมส่งเสริมทักษะให้แก่เยาวชน มีห้องสมุดขนาดเล็ก	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 ส 2.2 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2

จากตารางที่ 6 พบว่า แหล่งเรียนรู้ที่ได้สำรวจมาประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ดังนี้ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 3 แหล่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 0 แหล่ง และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง 10 แหล่ง รวมทั้งสิ้น 13 แหล่ง ในบางแหล่งเรียนรู้อาจเป็นได้มากกว่าหนึ่งประเภท ซึ่งแหล่งเรียนรู้เหล่านี้ มีความเหมาะสมจะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน เป็นแหล่งเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากมีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และตัวชี้วัด ดังนี้

แหล่ง เรียนรู้ ในเขต มินบุรี	→	ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม - พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเมืองมินบุรี - ห้องสมุดชุมชนตลาดเก่ามินบุรี - ศาลเจ้าเจิวตี้เหล่าเอี้ย - วัดแสนสุข - วัดบางเพ็งใต้
		สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม - ผู้ประกอบการในตลาดน้ำขวัญเรียม - ศูนย์เยาวชนมินบุรี และชมรมผู้สูงอายุ - พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเมือง มินบุรี - ห้องสมุดชุมชนตลาดเก่ามินบุรี - ศาลเจ้าเจิวตี้เหล่าเอี้ย - วัดแสนสุข - วัดบางเพ็งใต้
		สาระเศรษฐศาสตร์ - ผู้ประกอบการในตลาดน้ำขวัญเรียม - เจ้าของไร่หญ้าหรือ นาหญ้า - ศูนย์เยาวชนมินบุรี และชมรมผู้สูงอายุ - พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเมือง มินบุรี - ตลาดเก่ามินบุรี - ห้องสมุดชุมชนตลาดเก่ามินบุรีตลาดเก่ามินบุรี - ตลาดจตุจักร 2 มินบุรี
		สาระประวัติศาสตร์ - คณะลิเกเรียม ชุมชนอัลสุดา - ศูนย์เยาวชนมินบุรี และชมรมผู้สูงอายุ - คลองแสนแสบ - พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเมือง มินบุรี - พิพิธภัณฑ์เรือจั่วและอยู่เรือ - ห้องสมุดชุมชนตลาดเก่ามินบุรีตลาดเก่ามินบุรี - ศาลเจ้าเจิวตี้เหล่าเอี้ย
		สาระภูมิศาสตร์ - เจ้าของไร่หญ้าหรือนาหญ้า - ศูนย์เยาวชนมินบุรี และชมรมผู้สูงอายุ - พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเมือง มินบุรี - พิพิธภัณฑ์เรือจั่วและอยู่เรือ - ห้องสมุดชุมชนตลาดเก่ามินบุรีตลาดเก่ามินบุรี - ตลาดจตุจักร 2 มินบุรี

ภาพที่ 5 แหล่งเรียนรู้ในเขตมินบุรีจำแนกตามสาระการเรียนรู้

ตารางที่ 7 แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตลาดกระบัง

ชื่อแหล่งเรียนรู้	ประเภทแหล่งเรียนรู้	ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
บุคคล	1. ครูประจำบ้านดนตรีไทย	พลเรือโทประชา คุณอารีย์ ศิลป์ศรีกุล ซึ่งใช้บ้านส่วนตัวเป็นสถานที่สอนดนตรีแก่เยาวชน และจะแสดงในวันหยุดให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสชม	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ศ 4.2
ธรรมชาติ	2. ท่งนาทับยาว	เป็นเส้นทางจักรยานใหม่ของกรุงเทพมหานคร สภาพแวดล้อมเป็นท่งนา ท่งกว้าง มีความร่มรื่นเขียวขจี มีลำคลอง มีวิถีความเป็นอยู่แบบชานเมือง มีอากาศดี สามารถพบนกชนิดต่าง ๆ ที่หาได้ตามธรรมชาติ	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ศ 3.1 ศ 3.2 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ศ 5.1 ศ 5.2
มนุษย์สร้าง	3. คลองประเวศบุรีรมย์	เป็นคลองที่ขุดในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5)	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ศ 3.1 ศ 3.2 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ศ 5.2
มนุษย์สร้าง	4. ตลาดหัวตะเข้	ตลาดหัวตะเข้เดิมมีชื่อว่า ตลาดเก่าเรือนไม้หลวงพรต-ท่านเลี่ยม ตามชื่อของผู้บริจาคที่ดิน ส่วนชื่อหัวตะเข้มีที่มาจากในอดีตบริเวณนี้จะเข้ชุกชุมจึงถูกเรียกว่าชุมชนหัวตะเข้ ตลาดนี้มีอายุราวร้อยปีมีลักษณะเป็นเรือนไม้โบราณ ในอดีตเป็นตลาดน้ำที่ชาวบ้านพายเรือมาขายสินค้ากันอย่างคับคั่งแต่ได้ซบเซาลงเนื่องจากความเจริญในการคมนาคมทางบก ซ้ำตลาดนี้ยังถูกเพลิงไหม้หลายครั้ง ในปัจจุบัน	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ศ 1.1 ศ 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ศ 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ศ 3.1 ศ 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ศ 4.1 ศ 4.2 ศ 4.3

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ชื่อแหล่ง เรียนรู้	ประเภท แหล่งเรียนรู้	ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
		ชาวบ้านพยายามรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิม ตามวิถีของชุมชน	สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2
มนุษย์สร้าง	5. ตลาด หลวงแพ่ง	ตลาดเก่าแก่มียุประมาณ 100 ปี มีสภาพเป็นห้องแถวไม้เรียงติดกัน กว่าร้อยห้องในอดีตเป็นตลาดที่มี ความคึกคักมากมีเรือมาจอดซื้อสินค้า ตลอดทั้งวันทั้งคืนแต่เมื่อมีการตัดถนน ก็ทำให้ตลาดหลวงแพ่งซบเซาลงไป ชาวชุมชนจึงมีความพยายามอนุรักษ์และ สร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกครั้ง สินค้าขึ้นชื่อ ได้แก่ ร้านยาจีนแบบ โบราณเต็กจื่อโฮสถ กิจกรรมที่น่าสนใจ ของทางตลาด ได้แก่ การนั่งเรือพายไป ตามลำคลองประเวศบุรีรมย์ จุดแวะชม ที่สำคัญ โดยมีวิทยากรบรรยายข้อมูล ต่าง ๆ อย่างชัดเจน หากมีข้อสงสัย สามารถถามข้อมูลต่าง ๆ จากพ่อค้า แม่ขายในตลาดได้ทุกร้าน และบ้าน ดนตรีไทย เป็นสถานที่สอนดนตรีโดยมี ครูสอนดนตรีให้แก่เด็ก ๆ ในชุมชน และผู้สนใจ	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในสังคม ส 2.1 ส 2.2 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2
มนุษย์สร้าง	6. พิพิธภัณฑ์ ท้องถิ่น เขตลาดกระบัง	พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ตั้งอยู่ใกล้กับอนุสาวรีย์ เจ้าจอมมารคากลั่น ภายในอาคาร 2 ชั้น ชั้นล่างจัดแสดงเรื่องราวของบุคคล สำคัญของเขตลาดกระบัง อันได้แก่	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ชื่อแหล่งเรียนรู้	ประเภทแหล่งเรียนรู้	ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
		เจ้าจอมมารคากลั่น เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วร บุนนาค) หรือเจ้าคุณทหาร ผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินบริเวณสถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง และยังมีการจัดแสดงความรู้เกี่ยวกับเรือชนิดต่าง ๆ ตลอดจนอุปกรณ์ทางการเกษตร และอุปกรณ์ในการทำประมง ส่วนชั้น 2 จัดแสดงเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของชาวมอญ ได้แก่ การแต่งกายของชาวมอญ ประเพณีต่าง ๆ เช่น การดักบาตรพระร้อยทางเรือ สงกรานต์ชาวมอญ	และการดำเนินชีวิต ในสังคม ส 2.1 ส 2.2 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2
มนุษย์สร้าง	7. พิพิธภัณฑ์เรือมด	พิพิธภัณฑ์นี้ตั้งอยู่ในบริเวณวัดสุทธาโกชน์ รวบรวมเรือไว้ประมาณ 70 ลำ แต่ละลำมีอายุมากกว่า 40 ปี ส่วนใหญ่เป็นเรือมด ซึ่งเป็นเรือที่ได้รับ ความนิยมในอดีต เรือมดมักขุดจากไม้เนื้อแข็ง ได้แก่ ไม้สัก ไม้ตะเคียน	สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2
มนุษย์สร้าง	8. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้รับการแต่งตั้งเป็นมหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2528 มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา การค้นคว้าวิจัย และการพัฒนา ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม และเศรษฐกิจของประเทศ	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในสังคม ส 2.1

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ชื่อแหล่งเรียนรู้	ประเภทแหล่งเรียนรู้	ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้
			สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2
มนุษย์สร้าง	9. วิทยาลัยช่างศิลป์	เดิมมีชื่อว่าโรงเรียนศิลปศึกษา เป็นสถานที่เปิดสอนศิลปะไทยและศิลปะร่วมสมัย ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2495 เพื่อเตรียมความพร้อมผู้เรียนก่อนเข้าเรียนยังมหาวิทยาลัยศิลปากร ต่อมา ยกฐานะจากโรงเรียนเป็นวิทยาลัยในปี เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปกรรมที่สำคัญของกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก มีบุคคลที่ทรงความรู้ทางด้านศิลปะหลายแขนง	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.3
มนุษย์สร้าง	10. วัดลาดกระบัง	วัดเก่าแก่ ก่อสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2425 โดยหมื่นราษฎร์ (น้อย) ร่วมกับบุตรธิดา เดิมมีชื่อว่า วัดสาม เพราะที่ตั้งของวัด อยู่ในบริเวณปากคลองสาม เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านในย่านนั้น	สาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2
มนุษย์สร้าง	11. วัดสุทธาโกชน์	วัดนี้สร้างขึ้นโดยเจ้าจอมมารดากลิ่น สนมเอกของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4)	สาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ชื่อแหล่ง เรียนรู้	ประเภท แหล่งเรียนรู้	ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	ความสอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้
		ซึ่งพระองค์เป็นชาวลาคกระบัง วัดนี้ เดิมมีชื่อว่าวัดสุทธาวาส เป็นศูนย์รวม จิตใจของชาวมอญในเขตลาคกระบัง ภายในวัดเป็นที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้ ที่สำคัญของเขตลาคกระบัง คือ พิพิธภัณฑ์เรือมอด พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เขตลาคกระบัง และภูมิไม้สักอายุ ร้อยกว่าปี	สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิต ในสังคม ส 2.1 ส 2.2 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3
มนุษย์สร้าง	12. สถานี รถไฟหัวตะเข้	เป็นสถานีรถไฟระดับ 2 ของการรถไฟ แห่งประเทศไทย สายตะวันออก ตั้งอยู่ ในเขตลาคกระบัง อยู่ห่างจากป้าย หยุดรถภายในสถานบันเทิงโนโลยีเจ้า คุณทหารลาคกระบังเพียง 580 เมตร	สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2
มนุษย์สร้าง	13. หอสมุด แห่งชาติ เฉลิมพระเกียรติ (ลาคกระบัง)	ให้บริการเอกสาร และหนังสือ ดังนี้ วิทยานิพนธ์ก่อนปี พ.ศ. 2547 สิ่งพิมพ์ ที่จัดพิมพ์ในท้องถิ่น วารสารและ หนังสือพิมพ์ หนังสือความรู้ในสาขา	สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ส 1.1 ส 1.2 สาระที่ 2 หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในสังคม ส 2.1 ส 2.2 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1 ส 3.2 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ส 4.1 ส 4.2 ส 4.3 สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ส 5.1 ส 5.2

จากตารางที่ 7 พบว่า แหล่งเรียนรู้ที่ได้สำรวจมาประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 1 แหล่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 1 แหล่ง และเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง 11 รวมทั้งสิ้น 13 แหล่ง ซึ่งแหล่งเรียนรู้เหล่านี้มีความเหมาะสมจะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นแหล่งเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากมีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และตัวชี้วัด ดังนี้

แหล่งเรียนรู้ในเขตลาดกระบัง	→	สาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม - ตลาดหลวงแพ่ง - วัดสุทธาโภชน์ - พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เขตลาดกระบัง - มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง - ตลาดหัวตะเข้ - วัดลาดกระบัง - หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ
	→	สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม - วิทยาลัยช่างศิลป์ - ตลาดหัวตะเข้ - พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เขตลาดกระบัง - มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง - ตลาดหลวงแพ่ง - วัดสุทธาโภชน์ - หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ
	→	สาระเศรษฐศาสตร์ - หุ่นาทัບขาว - ตลาดหลวงแพ่ง - วัดสุทธาโภชน์ - พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เขตลาดกระบัง - มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง - สถานีรถไฟหัวตะเข้ - วิทยาลัยช่างศิลป์ - ตลาดหัวตะเข้ - คลองประเวศบุรีรมย์ - หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ
	→	สาระประวัติศาสตร์ - ครูประจำบ้านคนศรีไทย - ตลาดหลวงแพ่ง - พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เขตลาดกระบัง - หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ - สถานีรถไฟหัวตะเข้ - วิทยาลัยช่างศิลป์ - ตลาดหัวตะเข้ - พิพิธภัณฑ์เรือมาด - มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
	→	สาระภูมิศาสตร์ - หุ่นาทัບขาว - ตลาดหัวตะเข้ - พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เขตลาดกระบัง - หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ (ลาดกระบัง) - มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง - ตลาดหลวงแพ่ง - คลองประเวศบุรีรมย์ - พิพิธภัณฑ์เรือมาด - สถานีรถไฟหัวตะเข้

ภาพที่ 6 แหล่งเรียนรู้ในเขตลาดกระบังจำแนกตามสาระการเรียนรู้

ตารางที่ 8 สรุปแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตหนองจอก มีนบุรี ลาดกระบัง จำแนกตามสาระการเรียนรู้
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระการเรียนรู้	แหล่งเรียนรู้									รวม
	หนองจอก			มีนบุรี			ลาดกระบัง			
	บุคคล	ธรรมชาติ	มนุษย์สร้าง	บุคคล	ธรรมชาติ	มนุษย์สร้าง	บุคคล	ธรรมชาติ	มนุษย์สร้าง	
สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	-	-	5	-	-	5	-	-	7	17
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม	-	-	3	1	-	7	-	-	7	18
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์	2	1	8	2	-	5	-	1	9	28
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์	1	-	9	1	-	6	1	-	10	28
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์	-	-	8	1	-	6	-	1	7	13
รวม	3	1	33	5	-	29	1	2	40	104

จากตารางที่ 8 พบว่า แหล่งเรียนรู้แหล่งเรียนรู้เขตหนองจอก แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล สอดคล้องกับสาระที่ 3 จำนวน 2 แหล่ง สาระที่ 4 จำนวน 1 รวม 3 แหล่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับสาระที่ 3 จำนวน 1 แหล่ง และเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างสอดคล้องกับสาระที่ 1 จำนวน 5 สาระที่ 2 จำนวน 3 แหล่ง สาระที่ 3 จำนวน 8 แหล่ง สาระที่ 4 จำนวน 9 แหล่ง และสาระที่ 5 จำนวน 8 แหล่ง รวม 33 แหล่ง แหล่งเรียนรู้แหล่งเรียนรู้เขตมีนบุรี แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล สอดคล้องกับสาระที่ 2 จำนวน 1 แหล่ง สาระที่ 3 จำนวน 2 สาระที่ 4 จำนวน 1 แหล่ง และสาระที่ 5 จำนวน 1 แหล่ง รวม 5 แหล่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติไม่พบแหล่งเรียนรู้ประเภทนี้ และเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างสอดคล้องกับสาระที่ 1 จำนวน 5 สาระที่ 2 จำนวน 7 แหล่ง สาระที่ 3 จำนวน 5 แหล่ง สาระที่ 4 จำนวน 6 แหล่ง และสาระที่ 5 จำนวน 6 แหล่ง รวม 29 แหล่งเรียนรู้แหล่งเรียนรู้เขตลาดกระบัง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลสอดคล้องกับสาระที่ 4 จำนวน 1 แหล่ง รวม 3 แหล่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติสอดคล้องกับสาระที่ 3 จำนวน 1 แหล่ง สาระที่ 5 จำนวน 1 แหล่ง รวม 2 แหล่ง และเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างสอดคล้องกับสาระที่ 1 จำนวน 7 สาระที่ 2 จำนวน 9 แหล่ง สาระที่ 3 จำนวน 9 แหล่ง สาระที่ 4 จำนวน 10 แหล่ง และสาระที่ 5 จำนวน 7 แหล่ง รวม 40 แหล่ง รายละเอียดดังตารางที่ 8

ตอนที่ 2 การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

ศาสนาและวัฒนธรรม

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ในเขตกรุงเทพมหานคร

ฝั่งตะวันออก ในตอนที่ 1 จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน คือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านความรู้ทั่วไป)
2. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านศาสนา)
3. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านหน้าที่พลเมือง)
4. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านเศรษฐศาสตร์)
5. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านประวัติศาสตร์)
6. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านภูมิศาสตร์)

ซึ่งทั้ง 6 แผนการจัดการเรียนรู้ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 6 ท่าน

โดยมีรายการการประเมิน 8 ข้อ ดังนี้

1. การเขียนสาระสำคัญมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
2. จุดประสงค์การเรียนรู้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้
3. กระบวนการจัดการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้/

กิจกรรมการเรียนรู้

4. วิธีการวัดผลประเมินผลมีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้ คุณลักษณะ

อันพึงประสงค์ และสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

5. วิธีการวัดผลประเมินผลมีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้ คุณลักษณะ

อันพึงประสงค์ และสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

6. เครื่องมือวัดผลประเมินผล มีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้ คุณลักษณะ

อันพึงประสงค์ และสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

7. กิจกรรมการเรียนรู้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ทักษะ/

กระบวนการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

8. สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้น

ได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา และได้ทำการใช้กับ

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ทั้ง 3 โรงเรียน คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก

โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า และโรงเรียนสตรีศรีบุญบุรพาเพ็ญ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน โดยเลือกชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/ 1 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านความรู้ทั่วไป) กับทั้ง 3 โรงเรียน แผนการจัด

การเรียนรู้ที่ 2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านศาสนา) ใช้กับ โรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ่าเพ็ญและ
โรงเรียนเทพสิรินทร์ร่มเกล้า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านหน้าที่พลเมือง)
ใช้กับ โรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ่าเพ็ญและ โรงเรียนเทพสิรินทร์ร่มเกล้า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4
แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านเศรษฐศาสตร์) ใช้กับ โรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ่าเพ็ญและ โรงเรียน
มัธยมวัดหนองจอก แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านประวัติศาสตร์) ใช้กับ
โรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ่าเพ็ญและ โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6
แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านภูมิศาสตร์) ใช้กับ โรงเรียนเทพสิรินทร์ร่มเกล้าและ โรงเรียนมัธยม
วัดหนองจอก และผู้วิจัยนำผลการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ประเมิน นำไปวิเคราะห์

ตารางที่ 9 การใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับสถานศึกษาในชุมชน

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	สถานศึกษา		
	โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก	โรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ่าเพ็ญ	โรงเรียนเทพสิรินทร์ร่มเกล้า
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านความรู้ทั่วไป)	✓	✓	✓
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านศาสนา)		✓	✓
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านหน้าที่พลเมือง)		✓	✓
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านเศรษฐศาสตร์)	✓	✓	
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านประวัติศาสตร์)	✓	✓	
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านภูมิศาสตร์)	✓		✓

ตารางที่ 10 ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านความรู้ทั่วไป) ของโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่วมเกล้า และโรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ่าเพ็ญ

ระดับคะแนน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4.0	37	41.11
3.5	19	21.11
3.0	12	13.33
2.5	0	0.00
2.0	13	14.44
1.5	6	6.66
1.0	3	3.35
0.0	0	0.00
รวม	90	100

จากตารางที่ 10 พบว่า ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านความรู้ทั่วไป) ที่ได้จาก 3 แห่ง คือ โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่วมเกล้า และโรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ่าเพ็ญ จำนวน 90 คน อันดับแรกมีระดับคะแนน 4.0 จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 41.11 อันดับรองลงมา มีระดับคะแนน 3.5 จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 21.11 อันดับสามมีระดับคะแนน 2.0 จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 14.44 และอันดับสุดท้าย มีระดับคะแนน 2.5 มีระดับคะแนน 0.0 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00

ตารางที่ 11 ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านศาสนา) ของโรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ่าเพ็ญ และโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่วมเกล้า

ระดับคะแนน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4.0	33	55.00
3.5	15	25.00
3.0	6	10.00
2.5	0	0.00

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ระดับคะแนน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2.0	5	8.33
1.5	0	0.00
1.0	1	1.67
0.0	0	0.00
รวม	60	100

จากตารางที่ 11 พบว่า ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านศาสนา) ที่ได้จาก 2 แห่ง คือ โรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ่าเพ็ญ และโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่วมเกล้า จำนวน 60 คน อันดับแรก มีระดับคะแนน 4.0 จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00 อันดับรองลงมา มีระดับคะแนน 3.5 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 อันดับสาม มีระดับคะแนน 3.0 จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 และอันดับสุดท้าย มีระดับคะแนน 2.5 มีระดับคะแนน 1.5 มีระดับคะแนน 0.0 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00

ตารางที่ 12 ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านหน้าที่พลเมือง) ของโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่วมเกล้า และโรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ่าเพ็ญ

ระดับคะแนน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4.0	39	65.00
3.5	14	23.33
3.0	5	8.33
2.5	0	0.00
2.0	0	0.00
1.5	1	1.67
1.0	1	1.67
0.0	0	0.00
รวม	60	100

จากตารางที่ 12 พบว่า ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 แหล่งเรียนรู้
ในชุมชน (ด้านหน้าที่พลเมือง) ที่ได้จาก 2 แห่ง คือ โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า และโรงเรียน
สตรีศรีบุญตรบ่าเพ็ญ จำนวน 60 คน อันดับแรก มีระดับคะแนน 4.0 จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ
65.00 อันดับรองลงมา มีระดับคะแนน 3.5 จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 อันดับสาม มีระดับ
คะแนน 1.5 มีระดับคะแนน 1.0 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.67 และอันดับสุดท้าย มีระดับคะแนน
2.5 มีระดับคะแนน 2.0 มีระดับคะแนน 0.0 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00

ตารางที่ 13 ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านเศรษฐศาสตร์)
ของโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า และโรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ่าเพ็ญ

ระดับคะแนน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4.0	37	61.68
3.5	8	13.33
3.0	5	8.33
2.5	0	0.00
2.0	4	6.67
1.5	2	3.33
1.0	4	6.66
0.0	0	0.00
รวม	60	100

จากตารางที่ 13 พบว่า ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 แหล่งเรียนรู้
ในชุมชน (ด้านเศรษฐศาสตร์) ที่ได้จาก 2 แห่ง คือ โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า และโรงเรียน
สตรีศรีบุญตรบ่าเพ็ญ จำนวน 60 คน อันดับแรกมีระดับคะแนน 4.0 จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ
61.68 อันดับรองลงมา มีระดับคะแนน 3.5 จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 อันดับสาม มีระดับ
คะแนน 2.0 มีระดับคะแนน 1.0 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.66 และอันดับสุดท้าย มีระดับ
คะแนน 2.5 มีระดับคะแนน 0.0 จำนวน 0 คนคิดเป็นร้อยละ 0.00

ตารางที่ 14 ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านประวัติศาสตร์)
ของโรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ้ำเพ็ญและโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก

ระดับคะแนน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4.0	34	56.67
3.5	16	26.67
3.0	9	15.00
2.5	0	0.00
2.0	1	1.66
1.5	0	0.00
1.0	0	0.00
0.0	0	0.00
รวม	60	100

จากตารางที่ 14 พบว่า ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านประวัติศาสตร์) ที่ได้จาก 2 แห่ง คือ โรงเรียนสตรีศรีบุญตรบ้ำเพ็ญและโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก จำนวน 60 คน อันดับแรก มีระดับคะแนน 4.0 จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 56.67 อันดับรองลงมา มีระดับคะแนน 3.5 จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 อันดับสาม มีระดับคะแนน 3.0 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 และอันดับสุดท้าย มีระดับคะแนน 2.5 มีระดับคะแนน 1.5 มีระดับคะแนน 1.0 มีระดับคะแนน 0.0 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00

ตารางที่ 15 ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านภูมิศาสตร์)
ของโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า และโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก

ระดับคะแนน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4.0	47	78.33
3.5	4	6.67
3.0	5	8.33
2.5	0	0.00
2.0	3	5.00

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ระดับคะแนน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.5	0	0.00
1.0	0	0.00
0.0	1	1.67
รวม	60	100

จากตารางที่ 15 พบว่า ผลการประเมินจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 แหล่งเรียนรู้
 ในชุมชน (ด้านภูมิศาสตร์) ที่ได้จาก 2 แห่ง คือ โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า และ โรงเรียนมัธยม
 วัดหนองจอก จำนวน 60 คน อันดับแรก มีระดับคะแนน 4.0 จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 78.33
 อันดับรองลงมา มีระดับคะแนน 3.0 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 อันดับสาม มีระดับคะแนน
 3.5 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 และอันดับสุดท้าย มีระดับคะแนน 2.5 มีระดับคะแนน 1.0
 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0.00

ตารางที่ 16 สรุปผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนจำแนกแผนการจัด
 การเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้	คะแนนสอบสูงสุด		คะแนนสอบต่ำสุด		อันดับ
	จำนวน		จำนวน		
	สูงสุด	จำนวน	ต่ำสุด	จำนวน	
	(ร้อยละ)	(คน)	(ร้อยละ)	(คน)	
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	41.11	37.00	00.00	00.00	6
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	55.00	33.00	00.00	00.00	5
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	65.00	39.00	00.00	00.00	2
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	61.68	37.00	00.00	00.00	3
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5	56.67	34.00	00.00	00.00	4
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6	78.37	47.00	1.67	1.00	1

จากตารางที่ 16 พบว่า ผลการประเมินการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 มีผลอยู่ในระดับดีเยี่ยมทุกแผน โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 มีคะแนนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 78.37 ลำดับที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 มีคะแนนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 65.00 ลำดับที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 มีคะแนนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 61.68 ลำดับที่ 4 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 มีคะแนนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 56.67 ลำดับที่ 5 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 มีคะแนนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 55.00 และลำดับที่ 6 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 มีคะแนนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 41.11

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อสำรวจและจัดทำรายการแหล่งเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก 2) เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก

วิธีการดำเนินการวิจัย มีดังนี้ สำรวจเอกสารและแนวคิดเกี่ยวกับสถานที่และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตหนองจอก เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง ที่เหมาะสมเพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และเลือกพื้นที่ในการศึกษา โดยเลือกพื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก ซึ่งประกอบด้วย เขตหนองจอก เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง เป็นการเลือกแบบเจาะจง สัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เหมาะสมสำหรับการนำมาใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้แผนกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในพื้นที่ 3 เขต เลือกเขตละ 1 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 ห้อง โดยเลือกแบบเจาะจง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก เขตหนองจอก โรงเรียนสตรีศรีบุญบุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี และโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า เขตลาดกระบัง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยของการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แบ่งเป็นผลการวิจัย 2 ตอน ดังนี้

1. การสำรวจแหล่งเรียนรู้สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการการสำรวจแหล่งเรียนรู้สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

พบว่า มีเอกสารทั้งหมดที่รวบรวมได้ 54 เล่ม เอกสารดังกล่าวให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกรุงเทพมหานครตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาถึงปัจจุบัน การแบ่งเขตการปกครองจำนวน 50 เขต อีกทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ วัด วัง บ้าน พิพิธภัณฑ์ ตลาด แม่น้ำ คลอง ยังกล่าวถึงกรุงเทพมหานครในด้านต่าง ๆ คือ ด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และความหลากหลายของกรุงเทพมหานครในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความหลากหลายด้านวัฒนธรรมแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ สามารถการนำข้อมูลไปใช้เป็นภาพรวมที่ทำให้เห็นพัฒนาการของกรุงเทพมหานครในด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน และเป็นข้อมูลเฉพาะของเขตหนองจอก มีนบุรี และลาดกระบัง และการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยการใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน

สื่อออนไลน์แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีสื่อออนไลน์ทั้งหมดที่รวบรวมได้ 19 แหล่ง พบว่าจากสื่อออนไลน์ดังกล่าวให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเขตหนองจอก มีนบุรี และลาดกระบัง และให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ วัด วัง บ้าน พิพิธภัณฑ์ ตลาด แม่น้ำ คลอง อีกทั้งให้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ คือ ด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และความหลากหลายของเขตหนองจอก มีนบุรีและลาดกระบังในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความหลากหลายด้านวัฒนธรรมแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ และข้อมูลมีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

แหล่งเรียนรู้ในชุมชนโดยการลงพื้นที่สำรวจและการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน ในเขตหนองจอก มีนบุรี และลาดกระบัง พบว่า แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเขตหนองจอก ประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 2 แหล่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 1 แหล่ง และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง 14 แหล่ง รวมทั้งสิ้น 17 แหล่ง เขตมีนบุรี พบว่า แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 3 แหล่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 0 แหล่ง และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง 10 แหล่ง รวมทั้งสิ้น 13 แหล่ง เขตลาดกระบัง พบว่า แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 1 แหล่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 1 แหล่ง และเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง 11 รวมทั้งสิ้น 13 แหล่ง ซึ่งแหล่งเรียนรู้เหล่านี้มีความเหมาะสมจะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นแหล่งเรียนรู้ในกลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากมีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และตัวชี้วัด

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

แหล่งการเรียนรู้ในเขตกรุงเทพมหานครในตอนที่ 1 จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 6 แผน คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านความรู้ทั่วไป) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านศาสนา) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านหน้าที่พลเมือง) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านเศรษฐศาสตร์) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านประวัติศาสตร์) และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านภูมิศาสตร์)

ผู้วิจัยนำผลการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และได้ทำการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้หลังทดลองใช้ได้ทำการประเมินความรู้ โดยใช้แบบทดสอบและนำไปวิเคราะห์ ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ดังนี้ ผลการประเมิน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ จากการทดลองใช้ใน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก โรงเรียนสตรีศรีบุญบุตรบำเพ็ญ และโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า อยู่ในระดับคะแนน 4.0 (ดีเยี่ยม) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 แหล่งเรียนรู้ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 41.11 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านศาสนา) จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านหน้าที่พลเมือง) จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 65.00 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านเศรษฐศาสตร์) จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 61.68 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านประวัติศาสตร์) จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 56.67 และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านภูมิศาสตร์) 47 คน คิดเป็นร้อยละ 78.37 ซึ่งผลดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ข้างต้นส่งผลให้เกิดความรู้ อยู่ระดับดีเยี่ยมทั้ง 6 แผนการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีประเด็นหลักที่นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. จากผลการสำรวจแหล่งเรียนรู้สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทั้ง 3 เขต พบว่า ประกอบด้วย แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง หากพิจารณาจำนวนของแหล่งเรียนรู้ทั้ง 3 ประเภทจะพบว่า แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างมีจำนวนมากกว่าประเภทอื่น อาจเป็นผลจากการพัฒนาสู่การเป็นเมืองของ

กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก และยังพบว่าจำนวนของแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติมีจำนวนน้อย ทั้ง 3 เขตพบเพียง 3 แหล่งและในเขตมินบุรีไม่พบเลย ซึ่งข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นสภาพ การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก และยังสามารถการณได้ว่าในอนาคตแหล่ง เรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติอาจลดน้อยลงไปอีกตามกาลเวลา ส่วนแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลก็ยังมีจำนวน ไม่มาก ทั้งนี้ต้องส่งเสริมให้เกิดแหล่งเรียนรู้ประเภทนี้ให้มากขึ้น โดยการสืบทอดภูมิปัญญาจาก ผู้รู้ในด้านต่าง ๆ อันได้แก่ ยาสมุนไพร การปลูกนาหญ้า การเล่นลิเก การทำกรงนกเขา การผลิต ลินค้า การเล่นดนตรีไทย เพราะหากไม่สืบทอดภูมิปัญญาเหล่านี้ไว้ ในอนาคตอาจจะสูญหาย ไม่เหลือความเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม ส่วนการแบ่งประเภทของผู้วิจัยสอดคล้องกับงานของชัยพจน์ ริงงาม (2542) ที่ได้แบ่งแหล่งเรียนรู้เป็นทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากร ทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และยังสอดคล้องกับงานของสิริยุพา ศกุนตะเสถียร (2545) ซึ่งได้ศึกษา เรื่องการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผลการวิจัย พบว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผู้บริหารโรงเรียน ทุกโรงเรียนต้องการใช้ตรงกันทั้ง 3 ประเภท คือ 1) แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 2) แหล่งเรียนรู้ ที่เป็นบุคคล 3) แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ สถาบัน หน่วยงาน ได้แก่ วัด โบสถ์ มัสยิด สถาน ประกอบการมหาวิทยาลัยและแหล่งเกษตรกรรม (แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง)

2. การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 แผนผู้วิจัยจัดให้สอดคล้องกับแนวคิด เกี่ยวกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่ยึดตามสาระการเรียนรู้ ทั้ง 5 สาระ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านความรู้ทั่วไป) แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านศาสนา) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านหน้าที่ พลเมือง) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านเศรษฐศาสตร์) แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 5 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านประวัติศาสตร์) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านภูมิศาสตร์) และสอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ที่มีในชุมชน และในขั้นตอนนี้ สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ที่กล่าวถึงวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ว่าต้องมีความหลากหลายและ มีการออกแบบการสอนแบบบูรณาการ มีการจัดหน่วยการเรียนรู้การสอนที่มีลักษณะผสมผสาน ประสบการณ์เรียนรู้และเนื้อหาต่าง ๆ ที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เข้าด้วยกัน ได้แก่ วิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ศาสนาและจริยธรรม และการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนนั้น ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการ เรียนรู้และได้ศึกษาในสิ่งที่ตนมีความสนใจ

3. จากผลการวิเคราะห์ความรู้ นักเรียนทั้ง 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก โรงเรียนสตรีศรีบุญบุตรบำเพ็ญ และโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี

มากทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทั้ง 5 สาระการเรียนรู้ ทำให้ได้สัมผัสกับสภาพจริง ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดได้มากกว่าการอาจจากในตำรา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษากับงานของประสิทธิ์ สุนนทะราช (2550) ศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานของจันทร์ อ่อนระหง (2550) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อ เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อ หน่วยการเรียนรู้ “บ้านหลวงของเรา” และศึกษาเจตคติของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อ ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อ หน่วยบ้านหลวงของเรา ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์กำหนดไว้ คือ 80/80 นักเรียนแสดงพฤติกรรมทางการเรียนรู้ในระดับมาก นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ในชุมชนเป็นสื่อหน่วยการเรียนรู้ “บ้านหลวงของเรา” อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และยังสอดคล้องกับงานของเสาวรี พิมพ์สวัสดิ์ (2549) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องสารรอบตัวเราสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในด้านสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก จากนักเรียนทั้งหมด 37 คนคิดเป็นร้อยละ 89.19 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนกำหนดไว้ และความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งความรู้ในชุมชน นักเรียนมีความคิดเห็นว่าในด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้และแหล่งความรู้มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากทุกรายการ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนเพราะได้ศึกษาจากสภาพจริง

4. จากการสรุปผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน จำแนกแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ในทุกแผนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับคะแนน 4.00 ซึ่งมีผลเป็นที่น่าพอใจ และมีเพียงแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านภูมิศาสตร์)

ที่พบว่า มีนักเรียน 1 คนจากผู้เรียน 60 คน มีระดับคะแนน 1.00 คิดเป็นร้อยละ 1.67 และมีผู้เรียน 47 คน อยู่ในระดับคะแนน 4.00 คิดเป็นร้อยละ 78.33 ซึ่งระดับมีความห่างกันค่อนข้างมาก อาจเป็นเพราะนักเรียนคนดังกล่าวอาจไม่ได้เข้าไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านภูมิศาสตร์) ก็เป็นไปได้ และยังพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านศาสนา) มีผู้เรียน 33 คน อยู่ในระดับคะแนน 4.00 คิดเป็นร้อยละ 55.00 เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่าง 2 แผนการจัดการเรียนรู้จะพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านศาสนา) มีคะแนนต่ำกว่า อาจเป็นเป็นผลมาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งนับเป็นข้อค้นพบที่จะนำไปสู่ การสร้างกิจกรรม เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติวิธีต่อไป

นอกจากที่ผู้เรียนจะเกิดความรู้จากการเข้าไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้ในชุมชนแล้ว ยังอาจ นำมาซึ่งความสุขในการเรียนรู้ และอาจนำไปสู่การเสริมสร้างให้ความรักและความภูมิใจในท้องถิ่น ของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานของไกรยง ทวีชีพ (2552) ที่กล่าวว่า พัฒนาการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมอย่างมากมาย เพื่อเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีความรู้ มีความสุขในการเรียนรู้และเสริมสร้างให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในชุมชนของตน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. การนำผลการศึกษารื่องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไปใช้ต้องศึกษาบริบทของชุมชนดังกล่าวก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานทำความเข้าใจพื้นที่โดยตรง
2. ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น โดยเรียงลำดับตามข้อค้นพบ ดังนี้ ด้านความรู้ทั่วไป ด้านศาสนา ด้านประวัติศาสตร์ ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านหน้าที่พลเมือง และด้านภูมิศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้มากยิ่งขึ้นกับสถานที่จริง
3. ควรเน้นให้นักเรียนรู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองนอกเวลาเรียนจนเป็นนิสัย และค้นคว้าแหล่งเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เพิ่มเติม อาจมีอยู่ในชุมชนทั้ง 3 เขต ที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก
4. ผู้สอนต้องพยายามมุ่งให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้สถานที่จริง โดยเฉพาะด้านภูมิศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การเกิดความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น
5. ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การพัฒนา ที่เป็นผลจากโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

หรือ EEC (Eastern economic corridor) และสร้างให้ผู้เรียนเกิดทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 โดยการนำไปใช้และเชื่อมโยงความคิดได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาผลการใช้แหล่งเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระภูมิศาสตร์โดยเฉพาะ เนื่องจากในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิศาสตร์ใน 3 เขตอย่างต่อเนื่อง
2. เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการการศึกษาในภาพรวม ควรมีการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาในสาระอื่น ๆ ด้วย เช่น ภาษาไทย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การงานพื้นฐานอาชีพ เพื่อสร้างให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และนอกจากจะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ เกิดทักษะในการเรียนรู้แล้วยังทำไปสู่เป้าหมายที่สำคัญ คือ การสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ซึ่งยังจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนต่อไป
3. ควรมีการศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับสถานที่ บุคคล หรือวัฒนธรรมในชุมชนประเภทต่าง ๆ ให้มากขึ้น แม้ว่าจะเป็นสถานที่ที่ไม่เป็นที่รู้จักหรือมีขนาดเล็ก หรือยังไม่ได้ใช้เท่าที่ควร เช่น วัด มัสยิด โรงเรียน สวน ลำคลอง วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม วิถีชีวิตของคนที่หลากหลาย วัฒนธรรม เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้นได้ในอนาคต

บรรณานุกรม

กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2551). *ผังภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปี 2600*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

กรมวิชาการ. (2544 ก). *การพัฒนาการใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่น เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.

กรมวิชาการ. (2544 ข). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมวิชาการ. (2545 ก). *สถานที่สำคัญทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.

กรมวิชาการ. (2545 ข). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.

กรมศิลปากร. (2558). *พระราชวังบวรสถานมงคล*. นครปฐม: รุ่งศิลป์การพิมพ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แผนการศึกษาชาติพ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค กรุงเทพมหานคร. (2542). *การปกครองกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

กรุงเทพมหานคร. (2557). *ของดีกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

กฤษฎา สินไชย. (2545). *แดนดิน ถิ่นไทย ชื่อบ้านนามเมือง*. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำสำนักพิมพ์.

กัลยาณี สุวรรณประเสริฐ. (2546). *การประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการศึกษาเพื่อการพัฒนาประปาหมู่บ้าน: กรณีศึกษา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กาญจนาภรณ์. (2545). *กรุงเทพเมื่อวานนี้*. กรุงเทพฯ: สารคดี.

กิ่งแก้ว อารีรักษ์ และคณะ. (2548). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย*. กรุงเทพฯ: อัลฟามีเลียนเนียม.

กิตติ โล่ห์เพชรรัตน์. (2556). *ตำนานการสร้างกรุงเทพฯ เมืองฟ้าอมรของชาวยุโรป*. กรุงเทพฯ: ก้าวแรก.

กิตติพงษ์ วิโรจน์พมากร. (ม.ป.ป.). *เรื่องราวในรัชสมัยพระพุทธหลวง*. กรุงเทพฯ: น้ำฝน.

- ไกรยง ทีวีพี. (2552). การสร้างเอกสารเรื่อง แหล่งการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ช่วงชั้นที่ 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ขวัญชัย ช้วนนา. (2555). การศึกษาคุณภาพผู้เรียนโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คณาจารย์สถาบันเทคโนโลยี เจ้าคุณทหารลาดกระบัง. (2553). 50 ปี พระจอมเกล้าลาดกระบัง สรรค์สร้างสังคมนวัตกรรม คณาจารย์สถาบันเทคโนโลยี เจ้าคุณทหารลาดกระบัง. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- คั่นอดีตมินบุรีชื่อนี้มาจากไหนและความเป็นมาก่อนถึงยุคปัจจุบัน. (2561). เข้าถึงได้จาก https://www.silpa-mag.com/culture/article_18756
- คลิปสำรวจย่านมินบุรี. (2562). เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=9vB78D5d3JE>
- ใครไม่เข้าหัวตะเข้. (2561). เข้าถึงได้จาก <https://th.readme.me/p/23293?fbclid=IwAR2j2>
- จันทร์ คุปตะวาทีน. (2550). หลักสูตรสถานศึกษาในประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน หน่วยที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จันทรา อ่อนระหง. (2550). ผลการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้ชุมชนเป็นสื่อการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้บ้านของเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงรายเขต 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- จิราวรรณ ประเสริฐสุด. (2548). ไปเที่ยวหนองจอกกันดีกว่า ดูทั้งนาผืนใหญ่ ชมวัฒนธรรมไทย-รามัญ. วารสารเกษตรพัฒนา, 24(6), 62-69.
- ชนัญญ์ แสงพุ่ม. (2556). การพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีจากข้อมูล กรณีชุมชนท่องเที่ยวตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์การศึกษาคุญบัณฑิต, สาขาวิชาพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยพนธ์ รักษาม. (2543). การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย. วารสารข้าราชการครู, 20(6), 11-13.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ:

แดเน็ดซ์อินเตอร์คอปอเรชั่น.

ชาติ เอี่ยมกระสินธุ์. (ม.ป.ป.). กรุงเทพฯเมื่อก่อน. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาสน์.

ชาวหนองจอกบ้านนอกกรุงเทพ. (2561). เข้าถึงได้จาก [https://www.facebook.com/groups/](https://www.facebook.com/groups/ชาวเพี้ยวที่)

ชาวเพี้ยวที่

ชินโรส เกียรติไพศาล. (2551). การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร.

วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณรงค์ ก้องแก้ว. (2541). การใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริม

ประสบการณ์ชีวิต ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา

จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการประถมศึกษา,

บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ณัฐเนศ มหาศัศย์ศิริ. (2556). ความรู้และทัศนคติที่มีต่อการใช้ปุ๋ย อินทรีย์ของชาวนา หมู่บ้าน

คลอง 14 เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. วารสารร่วมพฤษ, 31(1), 69-92.

คำริ บุญชู. (2548). การใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา. วารสารวิชาการ, 8(1),

27-31.

ตลาดหัวตะเข้. (2560). เข้าถึงได้จาก <https://web.facebook.com/ladkrabangeating/posts>

ตะลุยตลาดสด ตลาดมีนบุรี 1 EP.135 (2560). เข้าถึงได้จาก [https://www.youtube.com/watch](https://www.youtube.com/watch?v=DpZvHQxp)

?v=DpZvHQxp

ถวัลย์ มาศจรัส. (2553). Model การจัดการศึกษาและแหล่งเรียนรู้สร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: ธารอักษร.

ทวี วัฒนาม. (2542). ถนนเก่าในเมืองกรุง. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ.

ทวี วัฒนาม. (2544). เล่าเรื่องบางกอก (เล่ม 2). กรุงเทพฯ: สายธาร.

ทำไมตลาดเก่าที่ไทยนาร์กอย่างนี้ คนญี่ปุ่นไปเที่ยวที่ตลาดหัวตะเข้. (2561). เข้าถึงได้จาก

<https://www.youtube.com/watch?v=xk4KJpKy>

ทศนา แหมมณี. (2551). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทพชู ทัพทอง. (2518). กรุงเทพฯในอดีต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

เทพชู ทัพทอง. (2519). กรุงเทพฯสมัยคุณปู่. กรุงเทพฯ: สหมิตรอุตสาหกรรมการพิมพ์.

เที่ยวตลาด 100 ปี เรียนรู้วิถีชุมชน ชาวหนองจอก. (2562). เข้าถึงได้

<https://www.youtube.com/watch?v=LCyqljRImX0>

เที่ยวในกรุงไปหนองจอก บอกเลยว่าเด็ด. (2561). เข้าถึงได้จาก

<https://www.paiduaykan.com/travel/%e0%b9%>

เที่ยวสวนเกษตรทฤษฎีใหม่ที่หนองจอก. (2562). เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=JgVPzv2LCoc>

ธวัช ยะภา. (2545). *ความรู้ของชาวมุสลิมต่อเครื่องหมายฮาลาล: ศึกษากรณีชาวไทยมุสลิมในเขต มินบุรี กรุงเทพมหานคร*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

นพดล พูลสวัสดิ์. (2551). *ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.

นวิรัตน์ รามสูต และบัลลังก์ โรหิตเสถียร. (2558). *นโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้*. เข้าถึงได้จาก <http://www.moe.go.th/websm/2015/sep/319.html>

นิตา นิยมวงศ์. (2559). *การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนการสอนแหล่งเรียนของครูโรงเรียนธัญรัตน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยปทุมธานี*.

นินาวาลย์ ปานากาแข็ง แมงกาจิ. (2551). *การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*.

นิวัติ อรรถบดินกุล. (2536). *การวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านดีเด่นในจังหวัดอุบลราชธานี. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร*.

นุชรินทร์ เกียรติไพศาล. (2540). *อิสลามลำไทร: แผ่นดินทองที่หนองจอก. วารสารนิทัศน์สรรค์โลกใบใหม่, 19(1), 27-35*.

นุชรินทร์ ศศิพิบูลย์. (2542). *อีกก้าวของการพัฒนาคลองแสนแสบ. วารสารนิทัศน์สรรค์โลกใบใหม่, 10(119)*.

เนตรชนก จันทร์สว่าง, อรุณ โมนะตระกูล และผดุงพงศ์ ดิณะรัตน์. (2552). *การใช้ป้าธรรมชาติเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 4, 23-30*.

เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนเสฐ. (2544). *แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสร้างเพื่อเด็กมิได้สร้างเพื่อใคร. วารสารวิชาการ, 4(12), 26-37*.

ประจักษ์ บุญอารีย์. (2545). การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการศึกษา. *วารสารครูทัศน์*, 16(1), 46-47.

ประทุมพร. (2550). *ฉันรักกรุงเทพฯ ตอน ผู้กรุงเทพฯ เมืองเก่า*. กรุงเทพฯ: แพร่สำนักพิมพ์.

ประภัสสร ชูวิเชียร. (2559). *วัดร้างในบางกอก*. กรุงเทพฯ: มติชน.

ประวัติสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. (2560). เข้าถึงได้จาก

<https://www.youtube.com/watch?v=UbVf3sHvwRM>

ประสิทธิ์ สุนนทะราช. (2550). ศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปราณี กล้าส้ม. (2549 ก). *ย่านเก่าในกรุงเทพฯ (เล่ม 1)*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

ปราณี กล้าส้ม. (2549 ข). *ย่านเก่าในกรุงเทพฯ (เล่ม 2)*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2557). *การจัดการห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: มินิ เซอร์วิส ซัพพลาย.

ปรีชา มาละวรรณโณ. (2545). *การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*

ปาริชาติ เข้มทอง. (2557). การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการปลูกข้าวหอมมะลิในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. *วารสารเกษตรพระเจ้าเกล้า*, 32(3), 27-35

พงศันที สัตยเทวา. (2555). *การพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงระบบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

พนิดา อิ่มสมบูรณ์. (2552). *เทียวกรุงเทพ (We love BKK)*. กรุงเทพฯ: โอโอเอ็ม.

พรนภา แจ่มดวง. (2551). *สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

พลาดิษฐ์ สิทธิชัยกิจ. (2551). *กรุงเทพฯศึกษา*. กรุงเทพฯ: บันทึกสยาม.

พัชรินทร์ คชานุบาล. (2554). แหล่งเรียนรู้กับการศึกษานอกห้องเรียน. *วารสารการศึกษาไทย*, 8(76), 14-17.

พิจิต รัตตกุล. (2540). บทบาทของกรุงเทพมหานครในการพัฒนาคลองแสนแสบ. *วารสารนิเทศศาสตร์โลกใบใหม่*, 9(95).

ภาควิชาการออกแบบและวางแผนผังชุมชนเมือง. (2540). รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร แผนผังพัฒนากรุงเทพมหานคร เขตมีนบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภายิต บุญมงคล. (2542). การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มนวรรณ์ บุญศรี. (2552). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นโดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาป่าสาธารณะหนองตะแบก อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มัตติกะ อระระกิ. (2557). *หนึ่งเรื่องราวของความร่วมมือ ระหว่างไทย-ญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

มีนบุรีมีเวลาวันเดียวก็เที่ยวได้. (2561). เข้าถึงได้จาก <https://travel.kapook.com/view200665.html>

มีนบุรี-หนองจอก ยินดีที่ได้รู้จัก. (2561). เข้าถึงได้จาก <http://www.thaipbs.or.th/Nicetomeetyou>

ยอดมนุษย์ป่า: แหล่งศูนย์ฝึกอาชีพ มีนบุรี. (2560). เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=OwYia2aNmQ8>

ย้อนอดีตคลองแสนแสบ. (2562). เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/ตลาด-100-ปี-หนองจอก>

ย่านมีนบุรี ศูนย์กลางด้านแฟชั่นมุสลิม. (2560). เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=QOXrmCnt2W8>

ยิ้มมุมปาก เที่ยวตลาดเก่ามีนบุรี. (2560). เข้าถึงได้จาก <https://web.facebook.com/watch/?v=1971983582867790>

ระพีพรรณ มุหะหมัด. (2557). อิสลามกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษามัสยิดกมาลุอิสลาม คลองแสนแสบ กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 8(1), 12-20.

ระพีพัฒน์ เกษโกศล. (2557). *ของดีกรุงเทพ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

- รัตน์ บัวสนธิ์. (2535). *การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาชุมชนแหล่งหนึ่งในเขตภาคกลาง*. วิทยานิพนธ์การศึกษา
ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- เรื่องเล่าดี ๆ ของคนกรุงเทพฯ. (2561). เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/bangkokstories1h/>
เรื่องเล่าดี ๆ ของคนกรุงเทพฯ (ตอน 2). (2562). เข้าถึงได้ [https://www.facebook.com/](https://www.facebook.com/bangkokstories1h/)
bangkokstories1h
- ลาดกระบัง: ยินดีที่ได้รู้จัก. (2562). เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=cTEywAic>
- วรรณ ภาณุวัฒน์สุข และคณะ. (2548). ทำอย่างไรกับคลองแสนแสบกันดี. *วารสารรามคำแหง*,
22(1), 10- 19.
- วรวิ สุภาพ. (2552). *การศึกษาอัตลักษณ์และการให้ความหมายของการศึกษาเพื่อการพัฒนาพื้นที่
ทางการศึกษาในสังคมไทย: กรณีศึกษานักเรียนไทยที่ศึกษาโปรแกรมเตรียมความพร้อม
เพื่อสอบวัดระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วราภรณ์ นาคคง. (2557). *แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร*.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา, คณะครุศาสตร์,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-
สฤษดิ์วงศ์.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2561). *วิจิตรลิขิต*. นนทบุรี: มูลนิธิศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน.
- วิระ ไชยศรีสุข. (2545). *การศึกษาเพื่อการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดยโสธร*. อุบลราชธานี:
สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. (2546). *ชื่อบ้านนามเมืองในกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และคณะ. (2545). *แหล่งการเรียนรู้ เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้
และหลักสูตรสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: เมธิพิลส์.
- ศิริพร ทวีชาติ. (2545). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ โดยใช้
แหล่งข้อมูล เป็นหลัก เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านสารสนเทศของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและ
การสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศิริพร หงส์พันธุ์. (2542). การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน
นครราชสีมา. นครราชสีมา: สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- ส.พลายน้อย. (2546). ร้อยแปด (ที่) กรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- ส.พลายน้อย. (2548). พระราชวัง วังเจ้านาย. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. (2539). สามทศวรรษ...พระจอมเกล้าลาดกระบัง
กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- สนอง สีพาทย์. (2548). การศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคาม.
- สมักร สุนทรเวช. (2547). จดหมายเหตุกรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สรศิลป์ แผงสภา. (2554). ของเก่าเราไม่ลืม. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- สวรรณค์ ตั้งตรงสิทธิกุล. (2545). กรุงเทพฯ ไม่มีพิพิธภัณฑ์กรุงเทพ. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สัญญา รวมทรัพย์. (2550). สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 2 ในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- สันติ ภักดีคำ. (2556). เส้นทางเดินทัพไทย-กัมพูชาก่อนการบุคลลงแสนแสบ. วารสาร
ศิลปวัฒนธรรม, 35(2), 37-43.
- สันติ ภักดีคำ. (2558). จากคลองแสนแสบสู่กัมพูชา: เส้นทางเดินทัพของเจ้าพระยาบดินทรเดชา
(สิงห์ สิงหเสนี) ในหลักฐานประวัติศาสตร์และโบราณคดี. วารสารมนุษยศาสตร์
ปริทรรศน์, 37(1), 46- 56.
- สำนักงานการศึกษาธิการแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช
2542. กรุงเทพฯ: พรึกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเขตสำนักงานเขตมีนบุรี. (2560). เข้าถึงได้จาก <http://www.bangkok.go.th/minburi>
- สำนักงานเขตสำนักงานเขตลาดกระบัง. (2560). เข้าถึงได้จาก <http://www.bangkok.go.th/ladkrabang>
- สำนักงานเขตสำนักงานเขตหนองจอก. (2560). เข้าถึงได้จาก <http://www.bangkok.go.th/nongchok>

- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2542). *เส้นทางสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาไทย: แนวทางการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานผังเมือง กรุงเทพมหานคร. (2554). *กรุงเทพฯ เมืองสวรรค์ด้วยพระบารมีจักรีวงศ์*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งเอนด์ พับลิชชิ่ง.
- สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว. (2554). *กรุงเทพฯ บนผังธารแห่งวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร. (2554). *บางกอก บอกเล่า (เรื่อง)*. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ลำลี เก่งทอง. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้กับคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- สิริยุพา ศกุนตะเสถียร. (2545). *การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สุจิตต์ วงศ์เทศ. (2548). *กรุงเทพฯ มาจากไหน*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุจิตต์ วงศ์เทศ และคณะ. (2556). *กรุงเทพฯ กรุงธนฯ ภูมิสถานชื่อบ้าน นามเมือง*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุทธิพร รัตนธร ศรีทธา. (2553). *ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธในทัศนะของพระธรรมปิฎก*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุพรรณิ. (2554). *ตามรอยประวัติศาสตร์เกาะรัตน โกสินทร์*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

สุพัตรา สุทสุภา. (2545). *โครงการจัดทำผังการพัฒนาเขตกรุงเทพมหานคร: เขตหนองจอก*.

กรุงเทพฯ: เขตหนองจอก.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2544). *กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545 ก). *21 วิธีจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

สุวิทย์ มูลคำ. (2545 ข). *แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.

สุวิมล อังควาณิช และนภสมน นิจนิรันดร์. (2554). *วัฒนธรรมผานย่านคลองแสนแสบ*
สู่ทุ่งบางกะปิ: มิติสังคมและวัฒนธรรม. *วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์*, 30(1),
12- 20.

เสาวรี พิมพ์สวัสดิ์. (2549). *ผลของการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน*
เรื่องสารรอบตัวเราสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

หทัยชนก อินทรกำแหง. (2546). *เลี้ยงไก่ไข่แบบอินทรีย์ด้วยวิถีธรรมชาติที่สวนดวงตะวัน*
หนองจอก. *วารสารเกษตรธรรมชาติ*, 3(119).

หนองจอกไม่กระจอก. (2561). เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/หนองจอก-ไม่กระจอก-2>
อภิัญญา นนทันท และสุดารา สุจนายา. (2559). *ตลาดมินิบริตลาดในความทรงจำริมฝั่งคลอง*
แสนแสบ. *วารสารเมืองโบราณ*, 37(4), 10-19.

อ้อมใจ วงษ์มณฑา. (2548). *แหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษา*. *วารสารรัฐสมิแล มหาวิทยาลัย*
สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 26(3), 32-42.

อาศิรี อภิศรีรักษมณี. (2557). *มัธยมในกรุงเทพ*. กรุงเทพฯ: สารคดี.

เอนก นาวิกมูล. (2540). *ต้นคลอง ปลายคลอง ของมหานาค-บางกะปิ-แสนแสบ อยู่ที่ไหน*.
วารสารศิลปวัฒนธรรม, 19(1), 73-80.

เอนก นาวิกมูล. (2549). *วังบ้านฐานถิ่น*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

Burdumy. (2005). *When schools stay open late: The national evaluation of the 21st century*
community learning centers program. U.S. Department of Education, Institute of
Education Sciences, National Center for Education Evaluation and Regional
Assistance.

Cotemam. (2002). *Leadership and strategic management in education*. London: Pual Champion.

- Dinh Nguyen Nguyen. (2007). *A statewide impact study of 21st century community learning center in Florida*. Department of Educational Leadership and Policy Studies, Degree Granting Department, Florida State University.
- Hoy, W. K. (2005). *Educational administration: Theory, research and practice*. New York: McGraw-Hill
- Noguerón-Liu. (2014). *Mobilizing learning resources in a transnational classroom: Translocal and digital resources in a community technology center, learning, media and technology*, Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1080/17439884.2014.937343>
- Ornstein. (2004). *Educational administration concept and practice*. United States of America: Thomson Learning.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

**รายนามผู้เชี่ยวชาญประเมินเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจและรวบรวมแหล่งเรียนรู้
จำนวน 5 ท่าน**

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์ กุลศรีโรจน์	อาจารย์สาขาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. อาจารย์กัญพิชา ไกรสิงห์	ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม ครูชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนโป่งหว้า จังหวัดเพชรบูรณ์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ เตชะโกสิต	ประธานงานวิชาการระดับมัธยมศึกษา
โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศูนย์วิจัยและพัฒนการศึกษา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา ชินสิญจน์	อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและ
ประเมินผลทางการศึกษา โรงเรียนสาธิต
แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัย
และพัฒนการศึกษา
5. รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ ศรีสงคราม	อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตธัญบุรี

รายนามผู้เชี่ยวชาญประเมินแผนการจัดการเรียนรู้

จำนวน 6 ท่าน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อิทธิเดช น้อยไม้	อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ
2. อาจารย์ปรีดา แป้นแก้ว	ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก
3. ดร.ปานเพชร ร่มไทร	อาจารย์ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
4. อาจารย์วิวรรธน์ อึ้งพิมขกุล	ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนพรตพิทยพยัต
5. อาจารย์ธนบดี ชีรธาดารณ์	รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ โรงเรียนสตรีศรีธนบุรีบ่าเพ็ญ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนันท์ศิลป์ รุจิเรข	อาจารย์ผู้สอนสาขาวิจัยและประเมินทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกรายละเอียดของเอกสารและสื่อออนไลน์
เรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก เพื่อพัฒนาแผนการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1. บรรณานุกรม

.....

2. สรุปเนื้อหาสาระ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. การนำไปใช้

.....

.....

ความคิดเห็นของผู้วิจัย

.....

.....

(.....)

...../...../.....

แบบบันทึกแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

เรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1. ชื่อแหล่งเรียนรู้และที่ตั้ง

.....

☐ เขตหนองจอก

☐ เขตมีนบุรี

☐ เขตลาดกระบัง

2. ประเภทแหล่งเรียนรู้

☐ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล

☐ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ

☐ แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง

3. ข้อมูลและความรู้จากแหล่งเรียนรู้

.....

.....

4. ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

☐ มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของ
พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตาม
หลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

☐ มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนัก และปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีและธำรงรักษา
พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

☐ มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดี
งาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลก
อย่างสันติสุข

☐ มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา
และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

☐ มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

☐ มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

☐ มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

☐ มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

☐ มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรักความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

☐ มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

☐ มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

5. ข้อมูลเพิ่มเติม

.....

.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

วันที่สัมภาษณ์ เวลา

☐ เขตหนองจอก

☐ เขตมีนบุรี

☐ เขตลาดกระบัง

1. แหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจในเขตของท่าน คือแหล่งเรียนรู้ใด

.....
.....

2. แหล่งเรียนรู้ดังกล่าวมีความสำคัญอย่างไร

.....
.....
.....

3. รายละเอียด ข้อมูล ของแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวคืออะไร

.....
.....
.....

4. จะใช้แหล่งเรียนรู้ดังกล่าวให้อย่างไรจึงจะเหมาะสมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

.....
.....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

แหล่งเรียนรู้ในชุมชนคืออะไร (ด้านความรู้ทั่วไป)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 6
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561

เวลา 2 คาบ

ผู้เขียนแผน นางสาววรรณ สังขเวช

1. มาตรฐานการเรียนรู้

1.1 มาตรฐานการเรียนรู้

ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิด
การสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. สาระสำคัญ

แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ ที่สนับสนุน
ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ใฝ่รู้แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย อย่างกว้างขวาง
และต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ แหล่ง
เรียนรู้ในชุมชนแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ
และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง

3. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน/ คุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.1 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ความสามารถในการสื่อสาร (การเล่าเรื่อง การนำเสนองาน)
- ความสามารถในการคิด (การเล่าเรื่อง การนำเสนองาน)
- ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (การสืบค้นข้อมูล)

3.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- ใฝ่เรียนรู้
- มีความมุ่งมั่นในการทำงาน

4. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายความหมาย และประเภท ของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้
2. นักเรียนสามารถยกตัวอย่างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของตนได้

5. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ครูให้นักเรียนดูภาพแหล่งเรียนรู้มาให้ให้นักเรียนดูทีละภาพ (ภาพสถานที่สำคัญที่มนุษย์สร้าง ภาพสถานที่ทางธรรมชาติ และภาพผู้รู้ในชุมชนกำลังให้ความรู้) สนทนาเกี่ยวกับภาพดังกล่าวในประเด็น ดังนี้

- ภาพที่ครูให้ดูเป็นภาพเกี่ยวกับอะไร
- ภาพทั้งหมดที่ครูให้ดูทั้ง 3 ภาพมีอะไรเหมือนกันบ้าง
- ภาพทั้ง 3 ภาพควรเรียกว่าอะไร

2. ครูสนทนากับนักเรียนถึงความหมายที่ถูกต้องของแหล่งเรียนรู้ และประเภทของแหล่งเรียนรู้

3. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มโดยกำหนดว่าในกลุ่มต้องมีคนที่นับถือศาสนาต่างกัน (ผู้สอนสามารถปรับตามความเหมาะสม) กลุ่มละ 5-6 คน (ผู้สอนสามารถปรับตามความเหมาะสม) และระบุน้ำที่ความรับผิดชอบแต่ละคนในกลุ่ม เช่น หัวหน้ากลุ่ม เลขานุการ ผู้นำเสนอ เป็นต้น

4. นักเรียนร่วมกันหาข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนโดยการระดมสมองและการสืบค้น ในประเด็น ดังนี้

- ความหมายของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของนักเรียนมีแหล่งเรียนรู้ประเภทใดบ้างและมีอะไรบ้าง

ให้ยกตัวอย่าง ประเภทละ 3 แหล่ง (ครูให้เวลาระดมสมองและสืบค้นใช้เวลาประมาณ 15 นาที)

5. ครูสุ่มเรียกเลขที่ (ตามใบรายชื่อของห้อง หากเลขที่นั้นอยู่กลุ่มใดให้กลุ่มนั้นนำเสนอ) กลุ่มเพื่อจัดลำดับการนำเสนอ นักเรียนนำเสนอข้อมูลจากการระดมสมองและสืบค้นที่แต่ละกลุ่มครูช่วยแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาด (ถ้ามี) และร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญจากการนำเสนอ

6. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้

6. สื่อการเรียนรู้/ แหล่งเรียนรู้

1. ภาพภาพแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ
2. ข้อมูลจากการสืบค้น

7. การวัดและประเมินผล

7.1 จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	เกณฑ์การประเมิน
1. นักเรียนสามารถอธิบายความหมายและประเภทของแหล่งเรียนในชุมชนได้	- สังเกตจากการระดมสมองและการสืบค้น - การนำเสนอ - สังเกตพฤติกรรม การตอบคำถาม	- แบบสังเกต การทำงานกลุ่ม - แบบประเมิน การนำเสนอ - แบบสังเกตพฤติกรรม การตอบคำถาม	เกณฑ์การให้คะแนน 4-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งหมด 3-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ 2-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นบางส่วน 1-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เพียงส่วนน้อย
2. นักเรียนสามารถยกตัวอย่างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของตนได้			

7.2 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
1. ความสามารถในการสื่อสาร	- การสังเกต - ประเมิน การนำเสนอ	- แบบสังเกต - แบบประเมิน การนำเสนอ	พฤติกรรม - ความสามารถในการสื่อสาร - การส่งสารและการรับสาร - มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเข้าใจของตนเอง โดยใช้ภาษาอย่างเหมาะสม - มีวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม

สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียน	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
			เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบางครั้ง
2. ความสามารถในการคิด	- การสังเกต - การนำเสนอ	- แบบสังเกต - แบบประเมินการนำเสนอ	พฤติกรรม - มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ - มีทักษะในการการคิดอย่างสร้างสรรค์ - สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ - มีทักษะในการคิดเพื่อสร้างองค์ความรู้ เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบางครั้ง
3. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	- การสังเกต - การนำเสนอ	- แบบสังเกต - แบบประเมินการนำเสนอ	พฤติกรรม - มีทักษะในการใช้เทคโนโลยี - มีคุณธรรม จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี

สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียน	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
			เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน และสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน และบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บางครั้ง

7.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียน	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
1. ใฝ่เรียนรู้	- การสังเกต	- แบบสังเกต	พฤติกรรม - การมีส่วนร่วมในการเรียน - ความตั้งใจในการเรียน - ความกระตือรือร้นในการเรียน เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและ สม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน และบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บางครั้ง
2. มีความมุ่งมั่น ในการทำงาน	- การตรวจใบงาน - การสังเกต	- ใบงาน - แบบสังเกต	พฤติกรรม - มีความตั้งใจ และพยายาม ในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย - มีความอดทนและไม่ท้อแท้ ต่ออุปสรรคเพื่อให้งานสำเร็จ

สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียน	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
			เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบางครั้ง

8. บันทึกหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านศาสนา)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 6
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561

เวลา 3 คาบ

ผู้เขียนแผน นางสาวพรพรรณ สังขเวช

1. มาตรฐานการเรียนรู้

1.1 มาตรฐานการเรียนรู้

ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ตน
นับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่าง
สันติสุข

ส 1.2 เข้าใจ ตระหนัก และปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีและธำรงรักษาพระพุทธศาสนา
หรือศาสนาที่ตนนับถือ

2. สาระสำคัญ

แหล่งเรียนรู้ในชุมชนด้านศาสนา มีความหลากหลายตามศาสนาและความเชื่อที่นับถือ
ได้แก่ วัดในพระพุทธศาสนา มัสยิด โบสถ์ของศาสนาคริสต์ ศาลเจ้า ซึ่งแหล่งเรียนรู้ดังกล่าว
เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่ให้องค์ความรู้ทางศาสนา หลักธรรม คำสอน การปฏิบัติตามหลักธรรม
เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข รวมทั้งบุคคลตัวอย่างในชุมชนที่ทำความดีตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ

3. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน/ คุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.1 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ความสามารถในการสื่อสาร (การเล่าเรื่อง การนำเสนองาน การเขียนสื่อสารตาม
ข้อคำถามในใบงาน การสัมภาษณ์บุคคลตัวอย่าง)

- ความสามารถในการคิด (การเล่าเรื่อง การนำเสนองาน การเขียนสื่อสารตาม
ข้อคำถามในใบงาน)

- ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (การสืบค้นข้อมูล)

3.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- ใฝ่เรียนรู้

- มีความมุ่งมั่นในการทำงาน

4. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายถึงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนด้านศาสนาในชุมชนของตนได้

2. นักเรียนสามารถเสนอบุคคลตัวอย่างในชุมชน เพื่อนำแนวทางในการทำมาดีตามหลักศาสนาและเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้

3. นักเรียนสามารถเสนอแนวคิดในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือได้

5. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเรื่องการนับถือศาสนา โดยตั้งคำถามว่านักเรียนนับถือศาสนาใด และสนทนาว่าในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่มีคนนับถือศาสนาอื่นหรือไม่ คือศาสนาใด และนักเรียนรู้ได้อย่างไรว่ามีศาสนาใดบ้าง (พยายามนำให้นักเรียนพูดถึงศาสนสถานที่มีในชุมชน)

2. ครูให้นักเรียนดูภาพศาสนสถานของศาสนาต่างๆ แล้วซักถามนักเรียนว่าเป็นภาพเป็นศาสนสถานของศาสนาอะไร

3. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มโดยกำหนดว่าในกลุ่มต้องมีคนที่นับถือศาสนาต่างกัน กลุ่มละ 10 คน (จำนวนอาจปรับตามความเหมาะสม)

4. ครูและนักเรียนร่วมกันเล่าภายในกลุ่มถึงความรู้เดิมเกี่ยวกับศาสนาที่ตนนับถือในประเด็น ดังนี้ ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมทางศาสนา

5. ครูสุ่มเรียกเลขที่ ให้นำเสนอความรู้เดิมเกี่ยวกับศาสนาที่ตนนับถือของกลุ่มคน 3 กลุ่ม เมื่อนำเสนอเสร็จครูช่วยแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาด (ถ้ามี) และร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญจากการนำเสนอ

6. ครูมอบหมายให้นักเรียนกลุ่มต่าง ๆ ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนด้านศาสนาในประเด็น ดังนี้ ในชุมชนของนักเรียนมีแหล่งรู้เรียนด้านศาสนาใดบ้างและให้นักเรียนเลือกนำเสนอ แหล่งเรียนรู้ 2 แห่งที่ต่างศาสนากัน ถึงประวัติความเป็นมา หลักธรรมสำคัญของศาสนา บุคคลตัวอย่างในชุมชนที่ทำความดีตามหลักศาสนา จากนั้นให้จัดทำแผ่นพับ โดยให้เวลาในการศึกษาข้อมูลและจัดทำแผ่นพับและเตรียมการนำเสนอผลงานประมาณ 2 สัปดาห์

7. ครูให้นักเรียนนำเสนอข้อมูลที่ได้รับมอบหมาย พร้อมช่วยกันเสริมข้อมูลในการวิเคราะห์ให้กับนักเรียนที่นำเสนอเป็นการเพิ่มในประเด็นที่ยังขาดหาย

8. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปความรู้และ แนวทางในการปฏิบัติตนจากบุคคลตัวอย่างในชุมชน

9. ครูให้นักเรียนแต่ละคนเสนอแนวคิดในประเด็น ดังนี้ (ลงในแบบบันทึกข้อมูล)

- การปฏิบัติตนตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ

- แนวทางในการนำบุคคลตัวอย่างในชุมชนที่ทำความดีตามหลักศาสนาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต โดยที่ให้นักเรียนใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือ คอมพิวเตอร์ในการสืบค้นข้อมูลประกอบได้

10. ครูเลือกผลงานนักเรียน (จากข้อ 9) นำมาสนทนากับนักเรียนและร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือและแนวทางในการนำบุคคลตัวอย่างในชุมชนที่ทำความดีตามหลักศาสนาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

6. สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้

1. ภาพศาสนาสถานของศาสนาต่าง ๆ
2. แหล่งเรียนรู้ในชุมชนด้านศาสนา
3. แบบบันทึกข้อมูล

7. การวัดและประเมินผล

7.1 จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	เกณฑ์การประเมิน
1. นักเรียนสามารถอธิบายถึงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนด้านศาสนาในชุมชนของตนได้	- การตรวจแผ่นพับ - การนำเสนอ	- แบบประเมินแผ่นพับ - แบบประเมินการนำเสนอ	เกณฑ์การให้คะแนน 4-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งหมด 3-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ 2-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นบางส่วน 1-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เพียงเล็กน้อย

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	เกณฑ์การประเมิน
2. นักเรียนสามารถนำเสนอแนวทางในการนำบุคคลตัวอย่างในชุมชนที่ทำความดีตามหลักศาสนามาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้ 3. นักเรียนสามารถเสนอแนวคิดในการปฏิบัติตามตนหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือได้	- การตรวจแบบฝึกหัด	- แบบฝึกหัด	เกณฑ์การให้คะแนน 4-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งหมด 3-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ 2-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นบางส่วน 1-เนื้อหาที่มีความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์เพียงเล็กน้อย

7.2 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
1. ความสามารถในการสื่อสาร	- การสังเกต - การตรวจแผ่นพับ - แบบฝึกหัด	- แบบสังเกต - แผ่นพับ - แบบฝึกหัด	พฤติกรรม - ความสามารถในการสื่อสาร - การส่งสารและการรับสาร - มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเข้าใจของตนเอง โดยใช้ภาษาอย่างเหมาะสม - มีวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม

สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียน	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
			เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน และสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บางครั้ง
2. ความสามารถ ในการคิด	- การตรวจแผ่นพับ - การตรวจ แบบฝึกหัด	- แผ่นพับ - แบบฝึกหัด	พฤติกรรม - มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ - มีทักษะในการการคิดอย่าง สร้างสรรค์ - สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ - มีทักษะในการคิดเพื่อ การสร้างองค์ความรู้ เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและ สม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บางครั้ง
3. ความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยี	- การตรวจแผ่นพับ - การตรวจ แบบฝึกหัด	- แผ่นพับ - แบบฝึกหัด	- มีทักษะในการใช้เทคโนโลยี - มีคุณธรรม จริยธรรม ในการใช้เทคโนโลยี 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและ สม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและ บ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้ง

7.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
1. ใฝ่เรียนรู้	- การสังเกต	- แบบสังเกต	พฤติกรรม - การมีส่วนร่วมในการเรียน - ความจดจ่อในการเรียน - ความกระตือรือร้นในการเรียน เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน และสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บางครั้ง
2. มีความมุ่งมั่น ในการทำงาน	- การตรวจใบงาน	- ใบงาน	พฤติกรรม - มีความตั้งใจ และพยายาม ในการทำงานที่ได้รับ มอบหมาย - มีความอดทนและไม่ท้อแท้ ต่ออุปสรรคเพื่อให้งานสำเร็จ เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน และสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน และบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้ง

8. บันทึกหลังการสอน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านหน้าที่พลเมือง)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 6
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561

เวลา 3 คาบ

ผู้เขียนแผน นางสาววรรณ สังขเวช

1. มาตรฐานการเรียนรู้

1.1 มาตรฐานการเรียนรู้

ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และ
 ชำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่าง
 สันติสุข

ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และชำระ
 รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. สาระสำคัญ

การเป็นพลเมืองดี การยึดมั่น ศรัทธา และชำระรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบ
 ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในฐานะของการเป็น
 พลเมืองของประเทศไทย อีกทั้งยังส่งผลต่อการดำรงชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลก
 อย่างสันติสุข

3. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน/ คุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.1 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ความสามารถในการสื่อสาร (การเล่าเรื่อง การนำเสนองาน การเขียนสื่อสาร
 ในชิ้นงาน)
- ความสามารถในการคิด (การเล่าเรื่อง การนำเสนองาน การเขียนสื่อสารตามข้อ
 คำถามในชิ้นงาน)
- ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (การสืบค้นข้อมูล)

3.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- ใฝ่เรียนรู้
- มีความมุ่งมั่นในการทำงาน

4. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้
2. นักเรียนสามารถเสนอแนวคิดในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้

5. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ครูสนทนานำวิทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยให้นักเรียนดู (ประมาณ 7 นาที) ครูและนักเรียนสนทนาเกี่ยวกับวิทัศน์ที่ชม
2. ครูให้นักเรียนแต่ละคนลองประเมินตนเองว่าปฏิบัติในฐานะพลเมืองดีได้ดีแค่ไหน (โดยกำหนดคะแนนเต็ม 10)
3. ครูสุ่มถามผลการประเมินตนเองของนักเรียนพร้อมให้นักเรียนให้เหตุผลประกอบการประเมินตนเอง
4. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ตามความสมัครใจ กลุ่มละ 10 คน (จำนวนอาจปรับตามความเหมาะสม) ครูมอบหมายงานให้เรียนลองปฏิบัติในฐานะพลเมืองดีได้ดีโดยการกลับไปสำรวจว่าในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่มีปัญหาอะไรบ้าง และให้แต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้มานำเสนอในคาบเรียนต่อไป
5. ครูและนักเรียนร่วมกันเล่าภายในกลุ่มถึงปัญหาที่มีในชุมชน โดยให้เล่าที่คนจนครบ หลังจากนั้นครูมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกปัญหาเพียงกลุ่มละ 1 ปัญหา (นำไปสู่งานชิ้นต่อไป)
6. ครูสอบถามว่าแต่ละกลุ่มเลือกปัญหาใดบ้าง โดยพยายามไม่ให้ซ้ำกันในแต่ละกลุ่ม ครูมอบหมายให้นักเรียนกลุ่มต่าง ๆ เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่กลุ่มเลือกและเสนอแนวคิดในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเขียนแนวทางที่ได้จากการระดมสมองและการสืบค้นข้อมูลสรุปลงในกระดาษขนาด เอ4
7. ครูให้นักเรียนนำเสนอข้อมูลที่ได้รับมอบหมาย พร้อมช่วยกันเสริมข้อมูลในการวิเคราะห์ให้กับนักเรียนที่นำเสนอ เป็นการเพิ่มในประเด็นที่ยังขาดหาย นักเรียนและครูร่วมกันสรุปความรู้และหลักการปฏิบัติในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย การแก้ปัญหา และสร้างสรรค์ชุมชนเป็นหนึ่งในหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

6. สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้

1. วิทัศน์เนื้อหาเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
2. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน
3. วิทัศน์ประกอบแผนการเรียนรู้ที่ 3 (แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ด้านหน้าที่พลเมือง)

วิทัศน์เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ที่มา <https://youtu.be/6Sk9OE7QGA4>

7. การวัดและประเมินผล

7.1 จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	เกณฑ์การประเมิน
1. นักเรียนสามารถปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้	- การประเมินตนเอง - การนำเสนอ/ งาน	- แบบประเมินตัวเอง - แบบการประเมินการนำเสนอ/ งาน	เกณฑ์การให้คะแนน 4-เนื้อหามีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งหมด 3-เนื้อหามีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ 2-เนื้อหามีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นบางส่วน 1-เนื้อหาไม่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เพียงเล็กน้อย
2. นักเรียนสามารถเสนอแนวคิดในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้	- การนำเสนอ/ งาน	- แบบประเมินการนำเสนอ/ งาน	เกณฑ์การให้คะแนน 4-เนื้อหามีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งหมด 3- เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ 2-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นบางส่วน 1-เนื้อหาไม่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เพียงเล็กน้อย

7.2 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียน	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
1. ความสามารถ ในการสื่อสาร	- การสังเกต - การนำเสนอ/ งาน	- แบบสังเกต - แบบประเมิน นำเสนอ/ งาน	พฤติกรรม - ความสามารถในการสื่อสาร - การส่งสารและการรับสาร - มีความสามารถในการถ่ายทอด ความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ของตนเอง โดยใช้ภาษาอย่าง เหมาะสม - มีวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและ สม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและ บ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้ง
2. ความสามารถ ในการคิด	- นำเสนอ/ งาน - การสังเกต	- แบบประเมิน การนำเสนอ/ งาน - แบบสังเกต	พฤติกรรม - มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ - มีทักษะในการการคิดอย่าง สร้างสรรค์ - สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ - มีทักษะในการคิดเพื่อการสร้าง องค์ความรู้ เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและ สม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บางครั้ง

สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียน	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
3. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	- นำเสนอ/ งาน - การสังเกต	- การประเมิน นำเสนอ/ งาน - แบบสังเกต	พฤติกรรม - มีทักษะในการใช้เทคโนโลยี - มีคุณธรรม จริยธรรม ในการใช้เทคโนโลยี เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้ง

7.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
1. ใฝ่เรียนรู้	- การสังเกต	- แบบสังเกต	พฤติกรรม - การมีส่วนร่วมในการเรียน - ความจดจ่อในการเรียน - ความกระตือรือร้นในการเรียน เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้ง
2. มีความมุ่งมั่นในการทำงาน	- การนำเสนอ/ งาน - การสังเกต	- การประเมิน นำเสนอ/ งาน - แบบสังเกต	พฤติกรรม - มีความตั้งใจ และพยายาม ในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย - มีความอดทนและไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคเพื่อให้งานสำเร็จ

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
			เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและ สม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบางครั้ง

8. บันทึกหลังการสอน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านเศรษฐศาสตร์)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 6
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561

เวลา 3 คาบ

ผู้เขียนแผน นางสาววรรณ สังขเวช

1. มาตรฐานการเรียนรู้

1.1 มาตรฐานการเรียนรู้

ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

2. สาระสำคัญ

การจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมนั้นล้วนแล้ว มีความสำคัญต่อชุมชนและเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

3. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน/ คุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.1 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ความสามารถในการสื่อสาร (การเล่าเรื่อง การนำเสนองาน การเขียนสื่อสารในชิ้นงาน)
- ความสามารถในการคิด (การเล่าเรื่อง การนำเสนองาน การเขียนแสดงความคิดในชิ้นงาน)
- ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (การสืบค้นข้อมูล)

3.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- ใฝ่เรียนรู้
- มีความมุ่งมั่นในการทำงาน

4. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกถึงทรัพยากรที่มีในชุมชนอันเป็นปัจจัยในการผลิตสินค้าและบริการได้

2. นักเรียนสามารถเสนอแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้

5. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ครูและนักเรียนร่วมการทบทวนเรื่องการผลิตสินค้าและบริการ บ้างจ่ายในการผลิต ภายหลังจากชมวิดีโอที่ศูนย์จากรายการตลาดสดพระราม 4 ในประเด็นการนำเอาวัตถุดิบในชุมชน มาแปรรูปจนเกิดเป็นสินค้าและบริการ

2. ครูกล่าวถึงกิจกรรมที่จะทำในคาบนี้ให้เรียนเข้าใจ ว่าครูจะสุ่มจับสลากเลขที่ของ นักเรียนให้นักเรียนบอกถึงข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการในชุมชนที่นักเรียนรู้คนละ 1 ข้อความ โดยมีเวลาให้เรียนเตรียมตัวก่อนการพูด 5 นาที

3. ครูดำเนินตามกิจกรรมที่แจ้งไว้ (ตามข้อ 2) จนครบตามจำนวนนักเรียนทุกคน และครูและนักเรียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรม

4. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจของนักเรียน กลุ่มละ 10 คน (จำนวน อาจปรับตามความเหมาะสม) และมอบหมายงานให้นักเรียนทุกกลุ่มไปสำรวจตลาดในชุมชน เลือกเพียง 1 ชุมชนตามมติของกลุ่ม โดยมีประเด็นในการศึกษา ดังนี้

- ชนิดสินค้าและบริการที่มีในตลาด
- ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรในท้องถิ่นกับการผลิตสินค้าและบริการ

(มีการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าและบริการหรือไม่)

- เลือกศึกษาสินค้าหรือบริการ 1 ชนิด (ที่นำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้า หรือบริการ) อย่างละเอียด (สินค้าอะไร การผลิตและการจัดการ ราคาขาย ผลประกอบการ บ้างจ่าย ที่ส่งเสริมสินค้าและบริการเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ (เช่น รายงาน วิทัศน์ ผังความคิด ป้ายนิเทศ) โดยให้เวลาในการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและ สืบค้นข้อมูลประมาณ 2 สัปดาห์ (นอกเวลาเรียน) และเตรียมการนำเสนอผลงานในคาบเรียน

5. ครูสุ่มเรียกเลขที่ ให้นักเรียนนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาที่ละกลุ่ม พร้อมช่วยกันเสริม ข้อมูลในการวิเคราะห์ให้กับนักเรียนที่นำเสนอเป็นการเพิ่มในประเด็นที่ยังขาดหาย

6. ครูให้นักเรียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการนำเสนอและการฟังเพื่อนกลุ่มอื่นนำเสนอ และครูให้นักเรียนแต่ละคนเสนอแนวคิดในประเด็น ดังนี้ (ลงในแบบบันทึกข้อมูล)

- แนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยที่ให้นักเรียนใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือ คอมพิวเตอร์ในการสืบค้นข้อมูลประกอบได้

7. ครูเลือกผลงานนักเรียน (จากข้อ 6) นำมาสนทนากับนักเรียน ในประเด็นการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ของชุมชน ร่วมกันสรุปองค์ความรู้ท้ายคาบเรียน

6. สื่อการเรียนรู้/ แหล่งการเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

7. การวัดและประเมินผล

7.1 จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	เกณฑ์การประเมิน
1. นักเรียนสามารถบอกถึงทรัพยากรที่มีในชุมชนอันเป็นปัจจัยในการผลิตสินค้าและบริการได้	- การตรวจชิ้นงาน - การนำเสนอ	- ชิ้นงาน - แบบประเมินการนำเสนอ	เกณฑ์การให้คะแนน 4-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งหมด 3-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ 2-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นบางส่วน 1-เนื้อหาที่มีความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์เพียงเล็กน้อย
2. นักเรียนสามารถเสนอแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้	- การตรวจแบบฝึกหัด	- แบบฝึกหัด	เกณฑ์การให้คะแนน 4-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งหมด 3-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ 2-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นบางส่วน 1-เนื้อหาที่มีความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์เพียงเล็กน้อย

7.2 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียน	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	หัวข้อในการประเมิน/ เกณฑ์การประเมิน
1. ความสามารถ ในการสื่อสาร	- การสังเกต - การตรวจชิ้นงาน - การตรวจ แบบฝึกหัด	- แบบสังเกต - ชิ้นงาน - แบบฝึกหัด	พฤติกรรม - ความสามารถในการสื่อสาร - การส่งสารและการรับสาร - มีความสามารถในการถ่ายทอด ความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ของตนเอง โดยใช้ภาษา อย่างเหมาะสม - มีวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน และสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บางครั้ง
2. ความสามารถ ในการคิด	- การตรวจชิ้นงาน - การตรวจ แบบฝึกหัด	- ชิ้นงาน - แบบฝึกหัด	พฤติกรรม - มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ - มีทักษะในการการคิดอย่าง สร้างสรรค์ - สามารถคิดอย่างมี วิจารณญาณ - มีทักษะในการคิดเพื่อ การสร้างองค์ความรู้

สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียน	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	หัวข้อในการประเมิน/ เกณฑ์การประเมิน
			เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน และสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บางครั้ง
3. ความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยี	- การตรวจชิ้นงาน - การตรวจ แบบฝึกหัด	- ชิ้นงาน - แบบฝึกหัด	พฤติกรรม - มีทักษะในการใช้เทคโนโลยี - มีคุณธรรม จริยธรรม ในการใช้เทคโนโลยี เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน และสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บางครั้ง

7.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
1. ใฝ่เรียนรู้	- การตรวจชิ้นงาน	- ชิ้นงาน	พฤติกรรม - การมีส่วนร่วมในการเรียน - ความจดจ่อในการเรียน - ความกระตือรือร้นในการเรียน เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบางครั้ง
2. มีความมุ่งมั่นในการทำงาน	- การตรวจชิ้นงาน	- ชิ้นงาน	พฤติกรรม - มีความตั้งใจ และพยายามในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย - มีความอดทนและไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคเพื่อให้งานสำเร็จ เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบางครั้ง

8. บันทึกหลังการสอน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านประวัติศาสตร์)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 6
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561

เวลา 3 คาบ

ผู้เขียนแผน นางสาววรรณ สังขเวช

1. มาตรฐานการเรียนรู้

1.1 มาตรฐานการเรียนรู้

ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรักความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

2. สาระสำคัญ

การศึกษาประวัติศาสตร์ พัฒนาการของชุมชน วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เป็นสิ่งที่แสดงถึง พัฒนาการ ความเจริญของสังคม มีความสำคัญต่อการสร้างความรักความภาคภูมิใจของสังคม ในระดับต่าง ๆ และส่งผลต่อการธำรงรักษาความเป็นไทย

3. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน/ คุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.1 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ความสามารถในการสื่อสาร (การเล่าเรื่อง การนำเสนองาน การเขียนสื่อสารในชิ้นงาน)
- ความสามารถในการคิด (การเล่าเรื่อง การนำเสนองาน การเขียนแสดงความคิดในชิ้นงาน)
- ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (การสืบค้นข้อมูล)

3.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- ใฝ่เรียนรู้
- มีความมุ่งมั่นในการทำงาน

4. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกถึงพัฒนาการของชุมชนของตนได้
2. นักเรียนสามารถเสนอแนวคิดในการธำรงรักษาและสืบทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชุมชนได้

5. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ครูและนักเรียนร่วมการทบทวนเรื่องความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นความรู้และข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชน

2. ครูกล่าวถึงกิจกรรมที่จะทำในคาบนี้ให้เรียนเข้าใจ ว่าครูจะสุ่มจับสลากเลขที่ของนักเรียนให้นักเรียนบอกถึงข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่นักเรียนรู้คนละ 1 ข้อความ (แนวทางการตอบ ได้แก่ ประวัติศาสตร์คือการศึกษาเรื่องราวในอดีตของมนุษย์เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ) โดยมีเวลาให้เรียนเตรียมตัวก่อนการพูด 5 นาที

3. ครูดำเนินตามกิจกรรมที่แจ้งไว้ (ตามข้อ 2) จนคนตามจำนวนนักเรียนทุกคน และครูและนักเรียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรม

4. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจของนักเรียน กลุ่มละ 10 คน (จำนวนอาจปรับตามความเหมาะสม) และมอบหมายงานให้นักเรียนทุกกลุ่มไปศึกษาความเป็นมาของชุมชนเลือกเพียง 1 ชุมชนตามมติของกลุ่มว่าจะศึกษาชุมชนใดในเขตที่นักเรียนอาศัยอยู่ โดยมีประเด็นในการศึกษา ดังนี้

- พัฒนาการความเป็นมาของชุมชนจากอดีตสู่ปัจจุบัน โดยเลือกศึกษาสถานที่สำคัญของชุมชน (เลือก 1 แหล่ง)

- ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับชุมชนที่เขายู่อาศัย และนำเสนอข้อมูลในแผนผังแสดงพัฒนาการที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา (Timeline) โดยให้เวลาในการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและสืบค้นข้อมูลประมาณ 2 สัปดาห์ (นอกเวลาเรียน) และเตรียมการนำเสนอผลงานในคาบเรียน

5. ครูสุ่มเรียกเลขที่ ให้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาที่ละกลุ่ม พร้อมช่วยกันเสริมข้อมูลในการวิเคราะห์ให้กับนักเรียนที่นำเสนอเป็นการเพิ่มในประเด็นที่ยังขาดหาย

6. ครูให้นักเรียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการนำเสนอและการฟังเพื่อนกลุ่มอื่นนำเสนอ และครูให้นักเรียนแต่ละคนเสนอแนวคิดในประเด็น ดังนี้ (ลงในแบบบันทึกข้อมูล)

- เสนอแนวคิดในการธำรงรักษาและสืบทอด วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชุมชน โดยที่ให้นักเรียนใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือคอมพิวเตอร์ในการสืบค้นข้อมูลประกอบได้

7. ครูเลือกผลงานนักเรียน (จากข้อ 6) นำมาสนทนากับนักเรียน ในประเด็นแนวคิด ในการดำรงรักษาและสืบทอด วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชุมชน และร่วมกันสรุปองค์ความรู้ ทำคาบเรียน

6. สื่อการเรียนรู้ / แหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

7. การวัดและประเมินผล

7.1 จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	เกณฑ์การประเมิน
1. นักเรียนสามารถบอกถึงพัฒนาการของชุมชนของตนเองได้	- การตรวจแผนผังแสดงพัฒนาการที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา (Timeline) - การนำเสนอ	- แผนผังแสดงพัฒนาการที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา (Timeline) - แบบประเมินการนำเสนอ	เกณฑ์การให้คะแนน 4-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งหมด 3-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ 2-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นบางส่วน 1-เนื้อหาที่มีความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์เพียงเล็กน้อย
2. นักเรียนสามารถเสนอแนวคิดในการดำรงรักษาและสืบทอด วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชุมชนได้	- การตรวจแบบฝึกหัด	- แบบฝึกหัด	เกณฑ์การให้คะแนน 4-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งหมด 3-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ 2-เนื้อหาที่มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เป็นบางส่วน 1-เนื้อหาที่มีความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์เพียงเล็กน้อย

7.2 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียน	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
1. ความสามารถในการสื่อสาร	- การสังเกต - การตรวจแผนผังแสดงพัฒนาการที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา (Timeline) - การตรวจแบบฝึกหัด	- แบบสังเกต - แผนผังแสดงพัฒนาการที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา (Timeline) - แบบฝึกหัด	พฤติกรรม - ความสามารถในการสื่อสาร - การส่งสารและการรับสาร - มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเข้าใจของตนเอง โดยใช้ภาษาอย่างเหมาะสม - มีวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบางครั้ง
2. ความสามารถในการคิด	- การตรวจแผนผังแสดงพัฒนาการที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา (Timeline) - การตรวจแบบฝึกหัด	- แผนผังแสดงพัฒนาการที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา (Timeline) - แบบฝึกหัด	พฤติกรรม - มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ - มีทักษะในการการคิดอย่างสร้างสรรค์ - สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ - มีทักษะในการคิดเพื่อการสร้างองค์ความรู้
			เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ

สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียน	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
			2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บางครั้ง
3. ความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยี	- การตรวจแผนผัง แสดงพัฒนาการ ที่เกิดขึ้นตามลำดับ เวลา (Timeline) - การตรวจ แบบฝึกหัด	- แผนผังแสดง พัฒนาการ ที่เกิดขึ้น ตามลำดับเวลา (Timeline) - แบบฝึกหัด	พฤติกรรม - มีทักษะในการใช้ เทคโนโลยี - มีคุณธรรม จริยธรรม ในการใช้เทคโนโลยี เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน และสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บางครั้ง

7.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	วิธีการวัดผล	เครื่องมือ วัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
1. ใฝ่เรียนรู้	- การตรวจชิ้นงาน	- ชิ้นงาน	พฤติกรรม - การมีส่วนร่วมในการเรียน - ความจดจ่อในการเรียน - ความกระตือรือร้นในการเรียน เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและ สม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบางครั้ง

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	วิธีการวัดผล	เครื่องมือ วัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
2. มีความมุ่งมั่น ในการทำงาน	- การตรวจชิ้นงาน	- ชิ้นงาน	พฤติกรรม - มีความตั้งใจ และพยายามในการทำงาน ที่ได้รับมอบหมาย - มีความอดทนและไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรค เพื่อให้งานสำเร็จ เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบางครั้ง

8. บันทึกหลังการสอน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6

แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านภูมิศาสตร์)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 6
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561

เวลา 3 คาบ

ผู้เขียนแผน นางสาววรรณ สังขเวช

1. มาตรฐานการเรียนรู้

1.1 มาตรฐานการเรียนรู้

ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. สาระสำคัญ

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน/ คุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.1 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ความสามารถในการสื่อสาร (การเล่าเรื่อง การนำเสนองาน การเขียนสื่อสารในชิ้นงาน)
- ความสามารถในการคิด (การเล่าเรื่อง การนำเสนองาน การเขียนแสดงความคิดในชิ้นงาน)
- ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (การสืบค้นข้อมูล)

3.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- ใฝ่เรียนรู้
- มีความมุ่งมั่นในการทำงาน

4. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกถึงทรัพยากรที่มีในชุมชนและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติได้
2. นักเรียนบอกวิธีการในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

5. กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ครูถามถึงเรื่องสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ และให้นักเรียนร่วมกันคิดประเด็นการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน บอกถึงทรัพยากรที่มีในชุมชนและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ โดยพยายามให้นักเรียนทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น (มีแนวทางในการถามคำถาม เช่น สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่มีลักษณะเป็นอย่างไร)

2. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจของนักเรียน กลุ่มละ 10 คน (จำนวนอาจปรับตามความเหมาะสม) และมอบหมายงานให้นักเรียนทุกกลุ่มไปสำรวจการเปลี่ยนแปลงของชุมชน เลือกเพียง 1 ชุมชนตามมติของกลุ่ม โดยมีประเด็นในการศึกษา ดังนี้

- ประเด็นการเปลี่ยนแปลง
- สาเหตุการเปลี่ยนแปลง
- ผลของการเปลี่ยนแปลง (ด้านบวกและด้านลบ) ส่งผลกระทบต่อลักษณะกายภาพและ

สิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างไรบ้าง โดยใช้เวลาในการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและสืบค้นข้อมูลประมาณ 2 สัปดาห์ (นอกเวลาเรียน) และเตรียมการนำเสนอผลงานในคาบเรียน

3. ครูสุ่มเรียกเลขที่ ให้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาที่ละกลุ่ม พร้อมช่วยกันเสริมข้อมูลในการวิเคราะห์ให้กับนักเรียนที่นำเสนอเป็นการเพิ่มในประเด็นที่ยังขาดหาย

4. ครูให้นักเรียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการนำเสนอและการฟังเพื่อนกลุ่มอื่นนำเสนอ และครูให้นักเรียนแต่ละคนเลือกประเด็นการเปลี่ยนที่เพื่อนนำเสนอ 1 ประเด็น และเขียนคำขวัญรณรงค์ 1 สำนวน (ความยาวไม่เกิน 20 คำ) ให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

5. ครูเลือกผลงานนักเรียน (จากข้อ 4) ให้นักเรียนเจ้าของผลงานนำเสนอแนวคิดในการแต่งคำขวัญ ต่อจากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้และแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

6. สื่อการเรียนรู้/ แหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

7. การวัดและประเมินผล

7.1 จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	เกณฑ์การประเมิน
1. นักเรียนสามารถบอกถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่มีผลต่อกันและกันในธรรมชาติได้	- การตรวจชิ้นงาน - การนำเสนอ	- ชิ้นงาน - แบบประเมินการนำเสนอ	เกณฑ์การให้คะแนน 4-เนื้อหามีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ทั้งหมด 3-เนื้อหามีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ 2-เนื้อหามีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์เป็นบางส่วน 1-เนื้อหาไม่มีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์เป็นบางส่วนน้อย
2. นักเรียนบอกวิธีการในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้	- การตรวจผลงาน การแต่งคำขวัญ	- แบบประเมินคำขวัญ	เกณฑ์การให้คะแนน 4-เนื้อหามีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ทั้งหมด 3-เนื้อหามีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ 2-เนื้อหามีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์เป็นบางส่วน 1-เนื้อหาไม่มีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์เพียงส่วนน้อย

7.2 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียน	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
1. ความสามารถ ในการสื่อสาร	- การสังเกต - การตรวจชิ้นงาน	- แบบสังเกต - ชิ้นงาน	พฤติกรรม - ความสามารถในการสื่อสาร - การส่งสารและการรับสาร - มีความสามารถในการถ่ายทอด ความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ของตนเอง โดยใช้ภาษา อย่างเหมาะสม - มีวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและ สม่าเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บางครั้ง
2. ความสามารถ ในการคิด	- การตรวจชิ้นงาน	- ชิ้นงาน	พฤติกรรม - มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ - มีทักษะในการการคิดอย่าง สร้างสรรค์ - สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ - มีทักษะในการคิดเพื่อการสร้าง องค์ความรู้ 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและ สม่าเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจน บ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบางครั้ง

สมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียน	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
3. ความสามารถ ในการใช้ เทคโนโลยี	- การตรวจชิ้นงาน	- ชิ้นงาน	พฤติกรรม - มีทักษะในการใช้เทคโนโลยี - มีคุณธรรม จริยธรรม ในการใช้เทคโนโลยี 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบางครั้ง

7.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	วิธีการวัดผล	เครื่องมือวัดผล	พฤติกรรม/ เกณฑ์การประเมิน
1. ใฝ่เรียนรู้	- การตรวจชิ้นงาน	- ชิ้นงาน	พฤติกรรม - การมีส่วนร่วมในการเรียน - ความจดจ่อในการเรียน - ความกระตือรือร้นในการเรียน เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบางครั้ง
2. มีความมุ่งมั่น ในการทำงาน	- การตรวจชิ้นงาน	- ชิ้นงาน	พฤติกรรม - มีความตั้งใจ และพยายาม ในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย - มีความอดทนและไม่ท้อแท้ต่อ อุปสรรคเพื่อให้งานสำเร็จ เกณฑ์การประเมิน 3-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ 2-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบ่อยครั้ง 1-พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนบางครั้ง

8. บันทึกหลังการสอน

สรุปผลการประเมินตรวจสอบแบบบันทึกรายละเอียดของเอกสารและสื่อออนไลน์โดยผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกเพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ข้อ	หัวข้อในแบบประเมิน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					คะแนน IOC	แปล ความหมาย
		ผศ.อุดมลักษณ์	อาจารย์กัญพิชชา	ผศ.ดร.สมศักดิ์	รศ.ดร.กฤษณา	รศ.ดร.วิไลวรรณ		
1	บรรณานุกรม	+1	0	+1	0	+1	0.8	เห็นด้วย
2	สรุปเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	เห็นด้วย
3	การนำไปใช้	+1	+1	0	+1	+1	0.8	เห็นด้วย
4	ความคิดเห็นของผู้วิจัย	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	เห็นด้วย

สรุปผลการประเมินตรวจสอบแบบบันทึกแหล่งเรียนรู้ในชุมชนโดยผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกเพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ข้อ	หัวข้อในแบบประเมิน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					คะแนน IOC	แปล ความหมาย
		ผศ.อุดมลักษณ์	อาจารย์กัญพิชชา	ผศ.ดร.สมศักดิ์	รศ.ดร.กฤษณา	รศ.ดร.วิไลวรรณ		
1	ชื่อแหล่งเรียนรู้และที่ตั้ง	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	เห็นด้วย
2	ประเภทแหล่งเรียนรู้	+1	+1	0	+1	+1	0.8	เห็นด้วย
3	ข้อมูลและความรู้จากแหล่งเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	เห็นด้วย
4	ความสอดคล้องกับสาระ การเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	เห็นด้วย
5	ข้อมูลเพิ่มเติม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	เห็นด้วย

สรุปผลการประเมินตรวจสอบแนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนโดยผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกเพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ข้อ	หัวข้อในแบบประเมิน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					คะแนนค่า IOC	แปล ความหมาย
		ผศ.อุดมลักษณ์	อาจารย์กัญทิพาชา	ผศ.ดร.สมศักดิ์	รศ.ดร.กฤษณา	รศ.ดร.วิไลวรรณ		
1	ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	+1	+1	0	0	+1	0.6	เห็นด้วย
2	วันเวลาที่สัมภาษณ์	+1	+1	0	+1	+1	0.8	เห็นด้วย
3	แหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	เห็นด้วย
4	ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	เห็นด้วย
5	รายละเอียด ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	เห็นด้วย
6	ความเหมาะสมในการนำมาใช้กับ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	เห็นด้วย

สรุปผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1
แหล่งเรียนรู้ในชุมชนคืออะไร (ด้านความรู้ทั่วไป) โดยผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกเพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ข้อ	หัวข้อในแบบประเมิน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ						คะแนนค่า IOC	แปล ความหมาย
		ผศ.อิทธิเดช น้อยไม้	อาจารย์ปรีดา เป็นแก้ว	ดร.ปานเพชร ร่มไทร	อาจารย์วราภรณ์ อึ้งพิมขยกุล	อาจารย์ธนบดี รัชดา	ผศ.อนันต์ศิลป์ รุจิระ		
1	การเขียนสาระสำคัญ มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับ จุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	เห็นด้วย
2	จุดประสงค์การเรียนรู้ มีความสอดคล้องสัมพันธ์ กับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	เห็นด้วย
3	กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ สอดคล้องกับ จุดประสงค์การเรียนรู้/ กิจกรรม การเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	เห็นด้วย
4	วิธีการวัดผลประเมินผลมี ความสัมพันธ์กับจุดประสงค์ การเรียนรู้ คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ และสมรรถนะ ที่สำคัญของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	เห็นด้วย
5	มีการประเมินผลตามสภาพจริง และสอดคล้องกับมาตรฐาน การเรียนรู้ตัวชี้วัดกิจกรรม การเรียนรู้	+1	+1	0	+1	+1	+1	0.8	เห็นด้วย

สรุปผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3
แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านหน้าที่พลเมือง) โดยผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกเพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

[illegible]

สรุปผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4
แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านเศรษฐศาสตร์) โดยผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกเพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

[illegible]

[illegible]

สรุปผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ 6 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6
แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านประวัติศาสตร์) โดยผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกเพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

[illegible]

[illegible]

